



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Candidatus Abbreviatus Jurisprudentiae Sacrae, Hoc Est,
Juris Canonici, Secundum Gregorii Papae IX. Libros V.
Decretalium Explanati Summa, Seu Compendium**

Pichler, Vitus

Augustae Vindel., 1733

Liber III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63440](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63440)

Decretalium Gregorii
PAPÆ IX.

LIBER III.

3 Sicut Liber I. Ecclesiasticos Judices constituit,
& Liber II. Judicia seu Processum Judicarium
adornat, ita tres Libri sequentes suppeditant res
& causas in Judiciis tractandas, & quidem Liber III.
ac IV. *Civiles*, Liber V. verò *Criminales*. Itaque
præfens Liber III. agit initio de vita, functionibus,
juribus, & rebus Clericorum *Sacularium*; tum de
variis contractibus, ultimisque voluntatibus, que
etiam Laicis sunt communes materiæ, ac in Praxi
frequentissimæ; postea de statu, locis, juribus, &
obligationibus Clericorum *Regularium*, seu Reli-
gioforum: demum de Sacramentis, Sacrificio Mis-
sæ, aliisque rebus spiritualibus, atque de ipsis
Ecclesiis & locis sacris.

TITULUS I.

De Vita & Honestate Clericorum

SUMMARIUM.

1. *Ingressus.*
2. *Quinam Clerici; & quæ eorum vita honesta.*
3. *A quibus abstinere debeant Clerici.*
4. *In quo consistat decentia habitus Clericalis.*

s. Qui-

1. *Quinam obligentur ad habitum & tonsuram Clericalem.*

Per Clericos intelliguntur personæ ad DEI ² servitium in Ecclesia Christi debitè ac specialiter deputatæ. Si deputentur per collationem Ordinis Ecclesiastici, etiam primæ tantum Tonsuræ, sunt Clerici propriè dicti: si tantum per certa vota, aut Professionem Religiosam, sicut Religiosi nullum habentes Ordinem, uti fratres Laici seu *conversi*, & Moniales quoque, sunt impropriè dicti: in favorabilibus tamen veniunt & isti nomine Clericorum, non in odiosis; sicut in his nec Episcopi aut in Dignitate Ecclesiastica constituti, imò nec Canonici veniunt nomine Clericorum: quia *odia restringi, favores ampliari convenit. c. 15. de R. J. in 6.* Interim tamen in hoc & similibus Titulis, ubi agitur de vita ac honestate Clericorum, comprehenduntur vel maximè Prælati, & in Dignitate Ecclesiastica constituti, atque Sacerdotes, imò & Religiosi utriusque sexûs. Considerari autem potest duplex illorum *vita honestas*, nimirum *interna*, quæ consistit in puritate conscientiæ, recta intentione, & variarum virtutum exercitio interno, de quibus Ascetæ; & *externa*, quæ tria requirit 1. *abstinentiam* non modò à peccatis in actum externum prodeuntibus, à quibus & Laici abhorreere debent, sed etiam à quibusdam actibus aliàs licitis. 2. *integritatem vitæ*, quæ maximè elucere debet in studio castitatis, sobrietate, mansuetudine, & sedula sacri officii administratione. 3. *decentiam habitûs*, & vestitûs Clericalis juxta SS. Canonum & Episcoporum ordinationes: quò
etiam

etiam refertur Tonsura Clericalis in vertice, seu corona abrasis per modum circuli capillis juxta modernum Ecclesiae morem. Et de hac exteriori Clericalis vitae honestate Concilium Trid. *s. 22. c. 1. de Ref.* sic ordinat: *quapropter sic decet omnino Clericos, in sortem Domini vocatos, vitam morisque suos omnes componere ut habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus nil, nisi grave, moderatum, ac Religione plenum praeseferant, levia etiam delicta, quae in ipsis maxima essent, fugiant, ut eorum actiones cunctis afferant venerationem.*

- 3 Dico I. Clerici abstinere specialiter jubentur
1. à negotiis saecularibus, quae vel multum impediunt à functionibus Ecclesiasticis, ut negotiatio *c. 3. & fin. h. t.* vel avaritiae speciem habent, ut cambium, confectio auri chimici. *c. 10. eod. Extrav. un. de crim. fals. int. Comm.* vel ob vilitatem suam statum Clericalem reddunt contemptibilem, ut officium mimi, jocularis, histrionis, carnificis, lanionis, tabernarii &c. *c. un. in 6. & Clem. 1. h. t.* imò juxta *c. 12. & 15. eod.* nec licet ipsis auscultare histrionibus, aut larvis vultum regere &c. 2. ab omni actu, ex quo oriri posset suspitio Veneris aut incontinentiae. *c. 13. eod.* 3. à lusu alearum, & alio, in quo mera fortuna, & nulla industria vel ars intèrvenit, item à choris. *c. 15. cit. Trid. loc. cit.* praesertim si id fiat publice, & frequenter, ac lucri studio. 4. à crapula & ebrietate, provocatione ad aequales potus, imò & à tabernarum & hospitiorum frequentatione. *c. 14. seq. h. t.* Qui in his deliquerint, puniantur ab Episcopo vel arbitrariè. *Trid. loc. cit. vel poenis pat-*

sim in *h. t.* statutis. Si verò negotiatores, aut officium mimi &c. exercentes ter moniti se non emendaverint, privilegiò Fori ipso Jure excidunt. *c. fin. & Clem. 1. h. t.*

Dico 2. Ad decentiam habitûs Clericalis requiritur 1. vestis congruens consuetudini loci, & SS. Canonum ac Episcoporum præscripto, nimirum nigri coloris apud non Canonicos Cathedralis, & in Dignitate Ecclesiastica non constitutos, non virgata vel parvita aut variegata, h. e. diversos habens colores, aut ad luxum composita, non tamen debet esse fordida aut lacera, nec nimis longa vel brevis. *c. 15. cit. talarem seu usque ad talos protensam voluit Sixt. V. in Const. Cùm sacrosancta.* 2. Corona in capite, apud Sacerdotes hostiam majorem magnitudine ferè adæquans, apud inferiores minor juxta usum Regionum. *can. 7. caus. 12. q. 1. E contra 3. non licet Clericis gestare arma militaria extra casum justæ defensionis. c. 2. h. t. Clem. 2. eod. Clem. 1. de Stat. Mon. sicut 4. usurpare frænum, calcaria, fellam deauratam c. 15. cit. item annulum, nisi competat ratione Dignitatis aut Doctoratûs, vel nisi consuetudo aliud obtineat. 5. nutrire barbam, vel relaxare comam. c. 4. 5. 7. h. t. licet relaxatio comæ hodie, ubi corona non amplius formatur ritu antiquo, quem modò retinent Franciscani & Dominicani, non videatur amplius procedere. Turpe tamen est crispare comam instar mulierum, aut cyprio conspergere pulvere. *Berucca*, seu coma fictitia, si non gestetur ex vanitate, tolerari potest vi consuetudinis, saltem extra Sacrificium, quo durante gestari prohibuit Innoc. XII. & extra illud quoque nuper*

4

per

per Benedictus XIII. quæ tamen ultima prohibitio in nostris partibus ad usum non pervenit. Pœna in hos delinquentes videre est in *citt.* Juribus, quibus tamen derogatum esse videtur consuetudine.

¶ Dico 3. Habitum & Tonsuram in publico gestere tenentur, nisi iusta causa excuset, Clerici omnes in Majoribus (in Minoribus verò Ordinibus infra Subdiaconatum constituti, si habeant Beneficium Ecclesiasticum) sub pœna suspensionis, & si semel correpti denuo in hoc deliquerint, privationis officiorum & beneficiorum per sententiam infligendæ. 2. Minoristæ non habentes beneficium, licet non teneantur, si tamen non gestent habitum, privati existunt privilegiò *Fori*. 3. Probabilius tamen privilegium *Canonis*, vi cuius citra excommunicationem percuti injuriosè nequeunt, non amittunt seclufa consuetudine contraria, qualis apud nos vigere videtur. Pars I. constat ex *citt. c. 15. & Clem. 2.* atque ex *Trid. s. 14. c. 6. de ref.* Pars 2. ex *Trid. s. 23. c. 6. de ref. & Clem. 1. h. t.* per privilegium *Fori* intelligitur exemptio à foro & jurisdictione Laicorum. Pars 3. quam tenent multi cum Nav. Molina &c. apud P. Schmalzgrueber *h. t. n. 39.* allegantes declarationem Cardd. contra Suar. Laym. Engel. probatur partim, quia *Trid.* exprimit solum privilegium *Fori*, consequenter non extendendum ad privilegium *Canonis*, in *can. signis suadente. caus. 17. q. 4.* omnibus Clericis illimitatè concessum, ne admittenda sit correctio Juris, utpote odiosa; partim quia per injuriosam Clericorum percussionem major irrogatur irreverentia Statui Clericali, quàm si trahantur ad Judicem Sæcularem.

TITULUS II.

De Cohabitatione Clericorum & Mulierum.

SUMMARIUM.

1. 2. Clericis non licet cohabitare cum mulieribus.
3. *Pena Clericorum cum suspectis mulieribus cohabitantium, fornicantium, & concubinariorum.*

Honestati vitæ Clericalis vel maximè repugnat concubinatus, imò & suspicio de incontinentia, quæ facillè oritur ex cohabitatione cum certis mulieribus in iisdem ædibus, ex qua facillè oritur flamma vel periculum, aut omnino fornicatio, aut concubinatus. Unde

Dico 1. Clerici, ob Ordinem Sacrum ad continentiam adstricti, vel qui ratione beneficii Ecclesiæ deserviunt, Jure Ecclesiastico prohibentur cohabitare in eadem domo cum fœminis suspectis, vel extra domum propriam cum talibus conversari. *can. 20. 27. 31. 32. d. 81. c. 1. & 9. h. t.* licet fortè per accidens non esset periculum incontinentiæ; ubi enim hoc datur, etiam Jus Naturale & Divinum prohibet. *Suspecta* autem censentur juvenes, cultæ, procaces, malæ famæ; non autem, quæ in primo vel secundo consanguinitatis, aut in primo affinitatis gradu sunt conjunctæ, uti mater, soror, avia, amita, matertera, filia fratris, no-
verca

verca &c. quia, ut loquitur *c. 9. cit. in his natu-
rale fœdus nihil permittit sœvi criminis suspicari,*
nisi & istæ aliunde reddantur suspectæ. *c. 1. cit.*
Nec pro suspectis per se habentur dictarum me-
lierum famulæ, nec aliæ provectioris ætatis 40.
annorum & honestæ famæ, nec vi consuetudini
coquæ, vel ancillæ, etiam juniores, ad rem œco-
nomicam curandam necessariæ, modò absit fami-
liarior cum ipsis conversatio, ex qua vel periculum
castitatis in Clerico, vel scandalum, quod ex fami-
liari consortio facilè oritur, nascatur in populo.

- 3 Dico 2. Pœnæ Clericorum dictorum cum sus-
spectis sœminis cohabitantium, vel extra domum
malè conversantium, aut simplicem fornicatio-
nem committentium, si hujusmodi delictum est
notorium, quamvis veteri Jure variæ fuerint ste-
tutæ, hodie tamen vi consuetudinis sunt posite
in arbitrio Episcopi, v. g. multa pecuniaria, in-
carceratio &c. pro qualitate & circumstantiis
delicti, & consuetudine cujuslibet diœcesis. 2.
Spectato tamen recentiori Jure Tridentini pro-
babilius puniendi essent, sicut concubinarij, qui
sunt notoriè tales, & beneficium obtinent. 3.
Hoc quidem ordine. 1. notoriè reus imposita
conveniente pœna pro arbitrio Episcopi specia-
liter monendus est. 2. si monitus se non emen-
det, ipso factò (opus tamen est sententiâ de-
claratoriâ criminis) privatur tertia parte fru-
ctuum Beneficii, applicandorum Ecclesiæ vel alte-
ri loco pio. 3. si neque tunc resipiscat, ipso fa-
ctò, ut priùs dictum de parte, amittit omnes fru-
ctus, insuper suspendendus est ab administratione
Beneficii. 4. si suspensus necdum desistat, omni-
bus

bus beneficiis, officiis, pensionibus Ecclesiasticis perpetuò privandus, & ad ea inhabilis reddendus est. §. si nec ita punitus carere velit scortò vel concubinâ, quam expelli totis viribus laboret Superior vel Episcopus, excommunicandus est.

Pars 1. quam communiter sustinent Doctores, probatur tum ex *c. 2. 3. 4. 6. 7. h. t.* tum ex ratione, quòd, quando Jura variant in pœna, relinquere determinationem pœnæ oporteat arbitrio Judicis. Pars 2, quam tenent Navar. Engel, & alii contra Ricc. & Garc. satis clarè habetur in Trid. *s. 25. c. 14. de ref. ibi: prohibet sancta Synodus quibuscunque Clericis, ne concubinas, aut alias mulieres, de quibus possit haberi suspicio, in domo vel extra, detinere, aut cum iis ullam consuetudinem habere audeant; alioquin pœnis &c.* quibus verbis præter concubinarios, qui strictè loquendo sunt illi, qui concubinam seu fœminam solutam instar uxoris domi suæ, non extra, detinent & cum ea carnale commercium frequentant, etiam alios incontinentes disjunctivè exprimi manifestum est. Pars 3. patet ex eodem Trid. *loco cit.* quod utpote Jns recentius observandum potius est, quàm antiqui canones juxta Bullam Pii V. 1566. editam. Addidi, *beneficium obtineat*, qui verò non habent, carcere, suspensione ab Ordine, & inhabilitate ad beneficia, aliisque modis juxta canones puniendi sunt
& coërcendi.



TITULUS III.

De Clericis conjugatis.

SUMMARIUM.

1. Clerici conjugati sunt in duplici classe.
2. 3. Quid Juris, si Clerici Minoristæ contrahant Matrimonium:
4. Vel in Sacris constituti.
5. An conjugati possint promoveri ad Ordines.

1 **C**lerici conjugati sunt in duplici classe. 1. Qui post susceptos Ordines Minores validum contraxerunt Matrimonium. 2. Qui post Matrimonium validè initum susceperunt Ordines etiam Majores. Addi potest tertia classis eorum, qui post Ordines Majores invalide & illicite attentant Matrimonium contrahere; sed hi non sunt propriè *conjugati*; quia Matrimonium non valet. Nihilominus tamen & de his agitur in hoc Titulo.

2 Dicò 1. Clerici Minoristæ non solum validè, sed etiam licite contrahunt Matrimonium. 2. ipso tamen facto amittunt Beneficia priùs habitæ, & privilegia Clericalia, v. g. competentiar, immunitatis à tributis, collectis &c. 4. privilegia tamen *canonis*, & *fori* in Criminalibus, & probabiliùs etiam in Civilibus causis, retinent, si observent certas conditiones, nimirum si contraxerint cum una, eaque virgine: si deferant habitum Clericalem, cum tonsura: & si ab Episcopo deputati actu serviant alicui Ecclesiæ. Pars I. est tertia ex

c. 1. h. t. & ex communi DD. ac ratione, quia nec
 votum nec lex Ecclesiastica obligat hos Clericos
 ad statum cælibem. Pars 2. ex *d. c. 1.* ubi di-
 cuntur compellendi *ad relinquenda Beneficia, &*
retinendas uxores: nemo autem compellendus est
 ad relinquendam rem suam, cujus habet dominiũ
 & justam possessionem: ergo supponit textus,
 quod Beneficiorum quasi-dominium ipso facto
 amittant ducendo conjugem. Ratio est, quia
 tacite censentur renuntiare beneficiis per assump-
 tionem statũs incompatibilis, qualis est Matrimo-
 nialis cum Divinis & Ecclesiasticis obsequiis. *c. 3.*
& 5. eod. Unde sequitur, quod casu, quo Matrimo-
 nium propter impedimentum dirimens, v. g.
 consanguinitatis, affinitatis &c. invalidè contra-
 hunt scienter, non ipso facto amittant beneficia;
 quia scienter contrahens invalidè efficaciter non
 vult contrahere, aut assumere statum incompati-
 bilem. Imola, Decius &c. apud Sanch. *l. 7. de*
Matrim. d. 43. n. 2. aliud est, si ignoranter cum
 impedimento dirimente contrahunt, teste Sanch.
n. 5. cum communi contra Laym. & Pirhing; quia,
 quantum est ex se, volunt efficaciter eligere sta-
 tum incompatibilem cum beneficiis, adeoque his
 renuntiare. Et istud ego quoque olim verius esse
 censui; sed nunc mutavi mentem; quia Jura no-
 stra, quando privatos volunt Beneficiis Clericos,
 loquuntur de Matrimonio valido, uti in *citt. c. 1.*
3. 5. ergo per invalidum non privantur, sive scien-
 ter sive ignoranter contraxerint invalidè; cum
 Jura non faciant inter hæc discrimen, & odiosa
 sint aliàs restringenda. Accedit regula generalis
c. 52. de R. J. in 6. ibi: non præstat impedimen-

tum, quod de Jure non sortitur effectum. Nec verum est, quod Matrimonium invalidum re ipsa sit status incompatibilis cum beneficiis, cum revera nullum inducat statum. Pars 3. patet ex *c. un. h. t. in 6.* ubi, postquam his Clericis conjugatis, si servant certas condiciones, conservatur privilegium fori & canonis, subjungitur: *in ceteris autem gaudere nolumus privilegio Clericali, ad eoque habentur pro Laicis.* Pars 4. tum ex *c. un. cit.* ubi requiruntur duæ priores condiciones, tum ex Trid. *f. 23. c. 6. de ref.* ubi requiritur tertia. Quod autem retineant etiam privilegium fori *in civilibus*, desumitur ex *d. c. un. ibi: cum (juxta Parisiense Concilium) nullus Clericus distringi, aut condemnari debeat à Judice Saculari: præfenti declaramus edicto, hujusmodi Clericos conjugatos pro commissis ab eis excessibus, vel delictis trahi non posse criminaliter aut civiliter ad Judicium Saculare: nec ab ipsis secularibus Judicibus eos debere personaliter vel etiam pecuniariter ullatenus condemnari.* Accedit, quod non fit assertendus recessus à Jure antiquiori, si clarè non exprimat in recentiori: sed de Jure antiquiori Clerici omnes gaudebant privilegio fori tam in Civilibus quàm in Criminalibus. per *can. 3. 11. 13. d. 32. c. 2. de for. comp. &c. in d. c. un.* autem non clarè exprimitur exceptio in Civilibus: ergo.

Objic. 1. Privatio Beneficii est pœna: sed pœna non incurritur ante sententiam, & ipso facto. 2. In *c. 3. & 5. cit.* dicuntur hujusmodi Clerici suis beneficiis *privandi*: ergo non ipso facto *privati* existunt. 3. In *can. 8. caus. 12. q. 1. statuitur*, ut Clericis conjugatis provideatur de ssi-

pen-

pendiis. Et in *c. 7. h. t.* supponitur, eos posse habere Beneficia. 4. Ignoranter contrahentes Matrimonium invalidum efficaciter intendunt statum incompatibilem cum Beneficio: ergo tacite illi renuntiant ex præsumptione Juris. per *c. 3. & 5. cit.* non minùs, ac qui validum contrahunt; sicut bigamiam contrahit, qui transit ad secundum Matrimonium, licet istud ex ignorato impedimento fuerit invalidum, scilicet *propter affectum intentionis cum opere secuto. c. 4. de bigam.* R. ad *I. N. ma.* quia pœna non habet locum, ubi culpa non est: sed Clerici Minoristæ ducunt conjuges sine culpa: igitur non in pœnam, sed ex sola Juris dispositione, & tacita renuntiatione à Jure præsumpta, privantur beneficiis. Ad 2. *dist. ant.* dicuntur *privandi & c.* possessione, si illa *detinere præsumant*, vel de Facto. *C. ant.* dicuntur *privandi* titulò beneficiorum, vel de Jure. *N. ant. & cons.* qui enim renuntiâsse præsumitur à Jure Beneficio, vel conditionem cœlibatûs à Jure in Beneficiatis requisitam non implet, titulum & jus in beneficio jam amisit. Ad 3. ibi per *stipendia* intelliguntur salaria, quæ debentur ratione laboris vel ministerii temporalis in Ecclesia obiti, v. g. *aditus, cantoribus &c.* si fortè sint Clerici conjugati. In *c. 7.* supponitur quidem, Clericos conjugatos posse beneficia habere, at ex dispensatione Pontificis; nam Episcopus contra Jus commune dispensare nequit, nec ipsi hoc in *d. c.* conceditur. Ad 4. Cùm de Jure errantis nullus sit consensus, illa intentio nullum sortitur effectum. De *in dist. cons.* ergo tacite renuntiat per errorem, qui facit renuntiationem nullam (cùm ignorans

impedimentum intendat frui Matrimonio verò
Conc. conf. absque errore. *Neg. conf.* vel renu-
 tiat sub tacita conditione, si Matrimonium valeat
C. conf. absolutè. *N. conf.* quia Matrimonium vali-
 dum (sicut Sponsalia de futuro tantum) non
 inducit statum incompatibilem cum beneficio. In-
 ritas cum bigamia est nulla, partim quia in d. c. 1.
 est sermo de Clericis, qui in majoribus confes-
 si attentant contrahere Matrimonium secundum
 adeoque scienter invalidè, partim quia ibi biga-
 mia statuitur in pœnam delicti, Clericus ergo
 Minorista ad nuptias convolans non in pœna
 delicti privatur beneficiò, partim quia in perso-
 nis non est faciendâ extensio à casu expresso
 non expressum; imò ipsum *c. cit.* vult non ex-
 tendi, quia expressè addit restrictionem per verba
in hac questione.

- 4 Dico 2. Clerici constituti in Sacris seu
 ribus Ordinibus, inter quos hodie recense-
 etiam Subdiaconatus, *can. 10. 11. dist. 32. c. 1.*
 sicut illicitè, ita invalidè contrahunt Matrimonium
 propter votum solenne castitatis. *c. 1. cit. c. 1. 1.*
Clerici, vel vov. Trid. s. 24. can. 9. de Sacram. Ma-
trim. Si tamen attentent, incurrunt irregula-
 tem, & excommunicationem ipso facto, non
 tamen reservatam. *c. 1. & 2. eod. Clem. un. de res-*
sang. & affinit. ac insuper in pœnam possunt
 vari beneficiis, non tamen ipso facto privati
 existunt. *c. 1. h. t. ibi: sed si in subdiaconatu
 aliis superioribus Ordinibus uxores accepisse
 tur, eos uxores dimittere - - compellere proce-*
 en! solas uxores, non beneficia, dimittere cogi
 di sunt; ergo privatio ipso Jure non est
 Olym

Objic. Minoristæ contrahentes Matrimonium ipso Jure privantur beneficiis, uti dictum: ergo & in Sacris constituti; quia hi insuper illicitè ducunt conjuges, consequenter non debent esse melioris conditionis propter suum delictum. *R. N. Conf.* quia apud illos privatio est in Jure expressa, non apud hos; notum est autem, quòd in odiosis nec propter majoritatem rationis facienda sit extensio. Dein etiam ratio est dispar; quia Minoristæ privantur beneficiis propter assumptum statum incompatibilem, & indè præsumptam renuntiationem, Majoribus autem initiati non assumunt statum incompatibilem, cùm Matrimonium non valeat.

Dico 3. Conjugatus non potest licitè promoveri ad Ordines Clericales, etiam Minores, vel primam Tonsuram, & sic fieri *Clericus conjugatus*, nisi ipse priùs voveat castitatem, & uxor consentiat, ac insuper ista ingrediatur Religionem, vel, si propter provecctam ætatem non est suspecta de incontinentia, saltem votum castitatis emittat. De *prima Tonsura & Minoribus* colligitur ex *can. 6. d. 77. c. ult. de temp. ordinat. in 6. Trid. s. 23. c. 4. de Ref.* quia juxta *c. ult. & Trid. c. ult.* nullus licitè promovetur ad Tonsuram vel Minores Ordines, nisi probabilis exstet conjectura de intentione ad Majores Ordines progrediendi, quæ dari vel præsumi nequit in conjugato, qui sine voto continentia, & consensu uxoris &c. vult ordinari. De *Majoribus Ordinibus*, si conjugatus jam sit Clericus, seu in Minoribus constitutus, ulterius suscipiendis constat ex *can. seriatim. 14. d. 32, c. 2. h. t. c. 5. & s. de convers. conjug.* ubi dictæ conditiones re-

quiruntur in conjugato ad Sacros Ordines promovendo. *Objic.* In Ecclesia Græca, licet jam sacris initiati non permittuntur ducere uxores, Clericis tamen Minoribus conjugatis, qui cum virgine contraxerunt, licitum est sine dictis conditionibus recipere Ordines Majores, imò & uti Matrimonio: ergo & Clericis conjugatis in Ecclesia Latina. *N. Conf.* quia in Ecclesia Latina prohibitum id est in SS. Canonibus *citt.* in Græca autem expressè permittitur in *c. 6. h. t.* Ex quo apparet, cœlibatum Clericorum & Sacerdotum non Jure Naturali aut Divino, sed Ecclesiastico tantùm esse introductum; aliàs enim Græcis ab Ecclesia permitti non possent conjugium.

TITULUS IV.

De Clericis non Residentibus in Ecclesia vel Præbenda.

SUMMARIUM.

1. In quo consistat residentia Beneficiorum.
2. Regulariter tenentur residere omnes.
3. 4. 5. Et quidem Curati Jure Divino, & Naturali: & quomodo.
6. Canonici autem Jure Positivo Humano.
7. Quinam fructus debeantur residentibus.
8. An sufficiat præsentia ficta ad illos lucrandos.
9. 10. Quæ sit pœna non-residentium.

I AD vitæ honestatem Clericorum Præbendas, seu beneficia Ecclesiastica, obtinendum vel maximè pertinet officium, seu
fun-

functiones exercere in Ecclesia & loco, ubi beneficia existunt, ad quod opus est, ut in tali loco resideant; nam *residere* est continuò (moraliter saltem) esse præsentem in loco beneficii, ac inservire Ecclesiæ. Unde *Residentia* beneficiatorum definitur esse *commoratio assidua personæ in loco beneficii, seu apud Ecclesiam, ad præstandum ibi personaliter servitium Ecclesiasticum.* Leuren. in *Foro beneficiali p. 1. sect. 3. q. 363.* & alii quoad sensum. Unde non sufficit materialis & otiosa mansio in loco, si totum servitium Ecclesiasticum alteri v. g. vicario relinquatur *c. 4. h. t. Trid. f. 23. c. 1. de ref.* Locus residentia apud Episcopos est Civitas, in qua est Cathedralis Ecclesia, vel saltem Diocesis, præsertim si cura Pastoralis ipsum evocat ad alias suæ dioceseos partes: apud Parochum domus Parochialis, vel alia inter limites parochiæ, & Ecclesiæ vicina, ut commodè per se ipsum ei deservire valeat explendo suum munus: apud alios ille locus, in quo existit beneficium. De tempore, quo residere oportet, dicemus infra.

Dico I. Residere tenentur regulariter omnes beneficiati, nimirum non solum obtinentes Prælat²uram, Dignitatem, Personatum, Officium, Canonicatum, Præbendam vel Portionem in Ecclesia Cathedrali vel Collegiata, aut beneficium Curatum, seu curam animarum annexam habens. *c. 1. seqq. c. 6. 10. h. t. c. 13. 30. 35. de Præb. Trid. f. 23. c. 1. & f. 24. c. 10. 12. de ref.* sed etiam obtinentes beneficium simplex, cui cura animarum non est annexa. *can. fin. d. 92. c. 6. 10. & c. 35. cit.* Ratio universalis redditur in *c. fin. de rescr. in 6. ibi: beneficium datur propter officium.* In-

Qq 5

terim

terim tamen testantur plerique DD. cum Garcia, Vall. Barb. in beneficiis simplicibus (exceptis tamen Canonatibus ac Præbendis Ecclesiarum Cathedralium & Collegiatarum) consuetudine fore communitè sublatam esse obligationem residendi, aut personale officium præstandi, ut adeo pro beneficiato hujusmodi præsumptio sit, eum non obligari personaliter residere, & per se ipsam functiones obire, v.g. Missas legere, quando aliud non exigit aperta & specialis fundatio, aut contraria observantia. Et hæc satis sunt certa, solennis tamen controversia est, an obligatio residendi in loco beneficii Jure Ecclesiastico tantum, an verò etiam Divino & Naturali sit introducta, non quidem in Canonatibus & beneficiis simplicibus, seu curam animarum non habentibus annexam; quia hujusmodi Beneficiatos non nisi Jure Ecclesiastico, voluntatem Fundatorum approbante, obligari ad residendum, & ad munia per se ipsos obeunda, satis convenit inter DD. De reliquis

3 Dico 2. Episcopi, Parochi, eorumque Vicarii, & alii beneficia Curata obtinentes, obligantur Jure etiam Divino & Naturali residere personaliter, saltem in thesi (seu in genere, & abstrahendo à certis circumstantiis) & conditionatè, nisi nimirum justa causa excuset, privilegium aut dispensatio vel declaratio Pontificis, vel rationabilis consuetudo saltem immemorialis (modò beneficia ab aliis æquè bene aut meliùs administrantur, ut nullum moraliter periculum imminet animabus) det licentiam non residendi. Communis contra paucos, satis manifestè decisa in Trid. s. 6. c. 1. de

ref.

ref. explicans verba Scripturæ, attendentes sibi & universo gregi act. 20. & illa, tu verò vigila, in omnibus labora, ministerium imple. 2. Tim. 4. docet; hæc fieri non posse à non residentibus personaliter. Et s. 23. c. 1. de ref. declarat, præceptò Divinò mandatum esse omnibus, quibus cura animarum commissa est, nempe Patriarchis, Præmatis, Archi- & Episcopis, & Curatis inferioribus, uti sunt Abbates, Præpositi, Priores, Parochi, Vicarii &c. & aliis quibuscunque, qui beneficium aliquod Ecclesiasticum, curam animarum habens, obtinent, ut resideant, seu eos obligari ad personalem in sua Ecclesia, vel diœcesi residentiam, ubi inunctò sibi officio defungi teneantur, neque abesse posse, nisi ex causis & modis infra scriptis. Neque Pastor animarum dici potest, qui eas deserit, & per alios pascit, nec vivere de altari debet, qui non servit altari, & conjugium spirituale, quale est inter Prælatos & beneficiatos curatos cum suis Ecclesiis, exigit cohabitationem sponsi cum sponsa.

Indulget tamen Trid. s. 23. c. 1. cit. Episcopis, 4
 ut ex causa, non admodum gravi, v. g. visitationis amicorum, remissionis animi &c. singulis annis abesse possint per duos vel tres menses sive continuos sive interpolatos (modò illos menses unius anni non connectant & continent cum mentibus alterius anni juxta declarationem Cardinalium, quia talis absentia brevis, ut esse vult Trid. non esset) sic tamè, ut non absint tempore Quadragesimæ, Paschatis, Pentecostes, Corporis Christi, Adventûs, Nativitatis. Id quod extendendum quoque videtur ad Abbates & alios Prælatos inferiores,

res,

res, at exemptos. Si diutiùs abesse vellent Episcopi, Tridentinum requirit causam gravem, & licentiam vel à Summo Pontifice, vel ab Episcopo Suffraganeo antiquiore residente in scriptis dandam. Inferioribus autem Prælati, uti sunt Abbates & Præpositi non exempti, item Parochis &c. concedit quidem abesse ad breve tempus, at semper cum licentia Episcopi, quàm ex causa minùs etiam gravi dare potest Episcopus ad duos usque menses, sed ultra bimestre non nisi ex gravi causa, & in scriptis, semper tamen constitutò idoneò Vicariò. Consuetudo autem habet passim, ut Parochi ad modicum tempus, v. g. ad aliquot dies, discedant sine petita licentia Episcopi, substituentes interea vicarium, vel parochi vicino curam ovium committentes, imò etiam non substituentes alium, si per unum vel alterum duntaxat diem absint, & morale animarum periculum non appareat; quia parum pro nihilo reputatur. Porro pro causis gravibus, ob quas licentia ultra 3. menses Episcopis, & ultra duos inferioribus Curatis dari potest, à Trid. habentur & specificantur hæ quatuor. 1. *Christiana Charitas*, ut si absint ad componendam pacem, convertendos peccatores &c. 2. *urgens necessitas*, v. g. ut mutatâ aurâ curetur morbus. 3. *debita obedientia*, ut si Superior Ecclesiasticus avocet curatum ad peragendum negotium pro bono Ecclesiæ vel Reipublicæ. 4. *evidens Ecclesiæ vel Reipublicæ utilitas*, ut si quis alibi defendat jura suæ Ecclesiæ vel beneficii, negotium in utilitatem Regni expediat &c. semper tamen opus est interea

rea substitui alium æquè aptum vel aptiorem, qui curam animarum administret.

Objic. 1. Si obligatio residendi in beneficiis Curatis, & personale obsequium præstandi, est Juris Divini & Naturalis, tunc Papa nec per privilegium, nec per dispensationem poterit concedere absentiam, v. g. uni plures Episcopatus vel Parochias conferendo, beneficium Curatum uniendo Collegio, vel Monasterio, ut per Vicarium administretur: neque Consuetudo sufficiet ad excusandum à residentia personali &c. Sed hæc omnia fiunt: ergo. 2. Consuetudo repugnans residentia in beneficiis Curatis specialiter reprobatur à Trident. *lo. cit.* tanquam irrationabilis, & *corruptela*: ergo saltem ista nihil potest circa dictam residentiam. 3. Diœceses & parochiæ sunt institutæ ab Ecclesia: ergo obligatio in iis residendi descendit tantum ab Ecclesia, non ex Jure Divino & Naturali. *q. Ad 1. dist. Ma.* si esset Juris Divini & Naturalis absoluti, & in qualibet hypothesi. *C. ma.* si solum est conditionati, nisi nempe justa causa aliud postulet, & per Vicarium æquè vel magis idoneum administretur cura animarum, vel si solum in thesi, uti revera hoc modo est. *N. ma.* Ad 2. Reprobatur ut *corruptela* solum illa consuetudo, quando per alium non satis providetur saluti animarum, vel aliunde repugnat Juri Naturali. Ad 3. *N. conf.* Præsuppositò enim, quòd pro certo districtu, nimirum Diœcesi vel Parochia, constitutus ab Ecclesia sit Episcopus vel Rector animarum, Christus & Natura illos obligat ad residendum, cum aliàs non possent debitè suum munus obire.

Dico

- 6 Dico 3. Canonici Cathedralium & Collegatarum Ecclesiarum, uti & obtinentes inibi dignitatem, præbendam, vel portionem, tenentur Tridentini & Juris scripti residere per 9. menses, & solum per tres menses, nempe per 90. dies, quolibet anno, continuos vel interpolatos, sine omni causa & licentia, nec alio substituto, possunt abesse. Trid. s. 24. c. 12. de ref. DD. communiter, cum hac tamen moderatione, ut non omnes aut plerique simul absint, ne, præsertim in principalioribus anni festis, cultus Divinus detrimentum patiatur. Consuetudo tamen in multis Canonicatibus plures absentiae menses concedit: sic alicubi per 3. alibi 4. alibi 6. menses &c. duntaxat præsentem esse debent Canonici, ita ut nihilominus fructus præbendales totius anni percipiant; quia nempe Tridentinum vel nunquam receptum, vel iterum per consuetudinem abrogatum est. Sicut etiam vi consuetudinis sufficit, si Canonici de die tantum semel compareant in Choro, vel si psallant non per se, sed per Vicarios.
- 7 Dico 4. Emolumentum, quod debito tempore & modo residentes percipiunt, sunt fructus, qui sunt in duplici classe. 1. *Fructus præbendæ*, seu *annui*, vel *grossi*, & hi sunt redditus fixi, qui residentibus dantur annuatim absque respectu ad singulas interessentias seu præsentias in Choro, vel Officio Divino. 2. *Distributiones quotidiana*, seu *Præsentia*, sive consistant in pecuniis, sive in frumento, vino &c. (& tunc vocantur etiam fructus grossi, aut victualia) & sunt illi fructus, qui dantur intuitu cujuslibet personalis præsentiae in Cho-

ro vel Officio Divino; siue dein à fidelibus sint fundati, ut portiones funebres in Anniversariis, siue ex mensa communi seu massa & collectione omnium fructuum Ecclesiae quotannis obvenientium designati, ut dividantur inter praesentes personaliter in Officiis Divinis. Ut *fructus annuos* consequatur Canonicus, requiritur & sufficit, ut vel 9. mensibus juxta Tridentinum, vel tanto tempore, quod statuta vel consuetudo suae Ecclesiae exigit, resideat in loco Canonicatus cum effectu. Trid. *lo. cit.* & DD. communiter. Excipe 1. si quis absit causam Studiorum in aliqua Universitate vel generali studio, modò studeat Theologiae vel Juri Canonico. *c. 12. h. t. & c. ult. de Magist.* vel ex alia ex diocesis quatuor, aut quae Episcopo iusta videbitur, cum licentia tamen Episcopi vel Praelati.

2. Si Canonici duo, siue Cathedralis siue Collegatae Ecclesiae, quos assumit Episcopus ad se juvandum in suo munere, absint in servitio Episcopi, v. g. in visitatione Diocesis, *c. 7. & 51. h. t.* hi enim fictione Juris habebuntur pro praesentibus in ordine ad lucrandos fructus annuos, non ad distributiones quotidianas, adeoque in his casibus sufficit residentia *facta*. Ut autem lucrentur Canonici *distributiones quotidianas*, requiritur praesentia in choro & servitio actuali vel vera, vel facta. Trid. *lo. cit.* & *c. un. h. t. in 6.* ut adeò absentibus concedi nequeant per remissionem praesentiae in choro, non obstante statuto vel consuetudine contraria. *d. c. un.* Trid. *f. 22. c. 3. de ref. & f. 24. c. 12. de ref.* Sed Pars, quam amittunt absentes, accrescit praesentibus, si certa portio est assignata *omnibus*, qui praesentes sunt, v. g. 10. vel 20. floreni. Trid. *f. 21.*

c. 3. de

c. 3. de ref. si verò *singulis* præsentibus sit determinata certa portio, v. g. cuilibet præsentis *i. florenus*, vel 30. crucigeri, remanet residuum in mensa communi, vel penes Ecclesiam, aut arbitrio Episcopi applicandum est alteri pio loco. *Trid. s. 22. c. 3. cit.* hoc enim modo conciliatur dispositio Tridentini, in dictis duobus locis facta. Attendatur tamen consuetudo quoad hoc.

8 Quæres, quando sufficiat præsentia ficta in Choro in ordine ad lucrandas distributiones? *si*. Siquis absit ex causa à Jure specialiter approbata ad hunc effectum, & sic fingitur esse præsentis in Choro: tales juxta *c. un. h. t. in 6.* sunt tres. *1. infirmitas*, sive jam præsens, sive quæ Medici judicio timetur ex accessu ad Ecclesiam, ut est podagra, febris &c. licet orta ex culpa & intemperantia infirmi, requirunt tamen Doctores, ut talis sit præsens in civitate, vel urbe, aut loco, ubi Ecclesia existit. per *c. un. cit. & c. 30. de Elect. in 6.* item ut sanus consueverit alibi interesse Divinis in Choro. *2. justa & rationalis corporalis necessitas*, cui nempe quis constanter non dedit ex sua culpa, ut si quis injustè sit incarceratus, mittit sanguinem &c. *3. evidens utilitas Ecclesie*, nimirum ejus in particulari, de cujus distributionibus quæritur, non alterius, vel particularis vel universalis Ecclesie: ut si quis Romæ agit negotia Ecclesie, aut alibi defendit jura Capituli, vel sui beneficii, qui nomine Episcopi vel Capituli mittitur ad visitanda limina Apostolorum, Concilium aliquod &c. His adde *1. privilegium* à Pontifice obtentum: sic Pœnitentiarius durante re Divina audiens Confessio-

sessiones, & obtinens Præbendam Theologalem vel Magistralem pro toto die, quo legit vel concionatur in propria Ecclesia, lucratur distributiones. Trid. *f. 24. c. 8. & 12. de ref.* item Canonicus habens incorporatam parochiam pro toto tempore, quo exercet curam. Trid. *f. 22. c. 3. de ref.* Adde 2. *consuetudinem* primùm introductam post Tridentinum, nam istud antegressæ ab eodem sunt sublata. *c. 12. cit.* sic alicubi lucrantur distributiones, licet absentes sint, qui 40. annis infervierunt Ecclesiæ interressendo Divinis. *Objic.* Distributiones quotidianæ non minùs deputantur in sustentationem Canonicorum, quam fructus grossi: ergo quotiescunque aliquis abest ex tali causa, propter quam fingitur esse præsens ad percipiendos fructus grossos seu annuos, ex eadem fingitur esse præsens ad percipiendas distributiones. *R. dist ant.* deputantur ad sustentationem, ex alio tamen titulo, nempe propter singulas interressentias in Choro, *C. ant.* ex eodem titulo, ex quo fructus grossi. *N. ant. & conf.*

Dico 5. Pœna non residentium in Beneficiis curatis est, quòd ultra tempus à Jure permissum & absque justa causa & licentia absentes pro rata absentia fructus non faciant suos, eosque ante omnem sententiam teneantur erogare in fabricam Ecclesiæ vel in pauperes. Trid. *f. 23. c. 1. de ref.* ubi exasperavit pœnam *in f. 6. c. 1. de ref.* statutam. Episcopi insuper, si privatione fructuum non moveantur, denuntiandi sunt Summo Pontifici, ut is remedium afferat. Trid. *f. 6. cit.* Inferiores autem Curati sunt vel personaliter citandi, vel per edictum, & quidem ter, & non nimis festinanter.

Pars I.

Rr

atque

atque monendi sub comminatione, ut residentiam *c. 8. 10. 11. & fin. h. t.* Trid. *f. 23. c. 1. cit. si exspectatis 6. mensibus* neque tunc pareant, vel contumaciter non compareant citati, in arbitrio Episcopi est vel statim privare eos beneficiis, vel prius per sequestrationem fructuum vel per censuras adigere ad residendum, & postmodum refractarios privare iisdem. *c. 2. seqq. & c. 11. h. t.* Contra Regulares procedendum est secundum Constitutiones Ordinum.

10 Dico 6. Pœna Canonicorum, & aliorum, qui in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis Dignitatem, Præbendam, vel Portionem obtinent, debito tempore &c. non residentium est hæc: primò annò privandi sunt dimidia parte fructuum, computatis etiam illis, quos fortè eo anno ratione præbendæ & residentia, at non sufficientis, fecerunt suos; secundò annò omnibus fructibus, quos illo anno lucrati sunt: tertio annò, si contumaciter absint, contra eos procedendum est juxta SS. Canonum Constitutiones. Trid. *f. 24. c. 12. de res. h. e.* citandi sunt, & contumaces vel per Censuras &c. ad residendum cogendi, vel statim privandi sunt Canonicatibus &c. juxta *c. 4. 8. 11. h. t.* exspectatis tamen post ultimam citationem 6. mensibus.

TITULUS V.

De Præbendis & Dignitatibus.

SUMMARIUM.

1. 2. 3. *Quid sit Præbenda & Dignitas, quid & quotuplex Beneficium.*

4. 5. 6.

4. 5. 6. *Beneficia Compatibilia, & Incompatibilia.*
7. 8. *An quoad Incompatibilia obtinenda possit aliquid Dispensatio, vel Consuetudo.*
9. *Quid & quotuplex sit Unio Beneficiorum.*
10. *A quo & qualiter fieri possit.*
11. 12. 13. *Dismembratio: Divisio: & Suppressio Beneficii.*
14. *Quotuplex sit Collatio Beneficiorum.*
15. 16. *Quibus sint conferenda.*
17. *Quotuplici modo Papa conferre possit.*
18. *Reservatio & Affectio Beneficiorum.*
19. 20. *Quanam sint perpetuò reservata Pontifici.*
21. 22. *Quanam alternis mensibus, & quomodo.*
23. *Quid sentiendum de Annatis.*
24. *Quanam Beneficia conferat Episcopus, vel alii.*
25. *An aliqua conferri valeant Laicis.*
26. *An aliquando obtineri per Præscriptionem.*
27. *Quid statuatur Regula de Viginti.*

Quam hucusque supposuimus, hinc explanatur natura Beneficiorum Ecclesiasticorum; quamvis enim *Præbenda* strictè loquendo dicat vel Canonicam portionem proventuum Ecclesiasticorum, seu fructus annuos propter residentiam in Canonicatibus; vel jus illos percipiendi ratione *Canoniam*, quæ est jus habendi sedem in Choro, vel etiam vocem in Capitulo, donec præbenda, seu perceptio fructuum accesserit, resultans ex eo, quod aliquis inter Canonicos adlectus sit; in quo utroque sensu restringitur ad Canonicos; hinc autem accipitur pro omni *beneficio* Ecclesiastico, siue sit *Canoniam* siue

Rr 2

non.

non. *Dignitas* autem sumitur pro Beneficio Ecclesiastico majore.

§. I.

*De Natura, varietate, Pluralitate,
& Unione &c Beneficiorum
Ecclesiasticorum.*

- 2 Dico I. Beneficium est jus perpetuum percipiendi redditus ex bonis Ecclesiasticis ratione spiritualis officii auctoritate Ecclesiastica constitutum. Communis ex *can. 2. d. 70. & c. 16. h. t.* Unde quatuor requiruntur ad essentiam Beneficii. 1. *Officium spirituale*, vel potius obligatio præstandi functionem spiritualem, qualis est recitatio vel decantatio Breviarii, prædicatio Verbi Divini, legere Missas, administrare Sacramenta &c. & hoc officium spirituale est quasi fundamentum beneficii; cum Beneficium detur propter Officium. 2. *Jus percipiendi fructus* temporales, quod est jus reale, in bonis Ecclesiæ radicum, ex quibus proveniunt redditus, atque in se est temporale, fit tamen spirituale propter officium vel ministerium sacrum, cui est annexum, & ideo *jus spirituali annexum dicitur*. Ipsi autem fructus & proventus sunt & manent aliquid merè temporale. 3. *Auctoritas Ecclesiæ*, vel Prælati Ecclesiastici, dictum jus officio spirituali annectentis, & sic Beneficium erigentis vel constituentis. 4. *Perpetuitas*, quæ duplex considerari potest, una respectu ipsius Beneficii, quod exigit durare perpetuò, ita ut non extinguatur cum morte beneficiati, sed ut vacans alteri

alteri conferri debeat, altera respectu Beneficiati, cui beneficium confertur in titulum perpetuum, atque ita stabiliter, ut pro libitu & absque causa in Jure expressa ei auferri nequeat. Prior perpetuitas est necessaria juxta plerosque, posterior juxta communem, exceptis paucis, propter *c. ex parte 5. de Cler. agrot.* Et propter defectum hujus perpetuitatis propriè & strictè Beneficia non sunt.

1. *Manualia*, quæ nimirum ita conferuntur, ut ad nutum conferentis, vel alterius Papæ inferioris, auferri valeant: quibus opponuntur *Titularia*, quæ conferuntur in titulum perpetuum.
2. *Commenda temporalis*, quando administratio Beneficii committitur alicui ad tempus, non in perpetuum.
3. *Vicaria temporalis*, quando ad tempus alicui committitur administratio Ecclesiæ Parochialis & cura animarum; per quam differt à commenda temporali.
4. *Capellania simplex*, h. e. obligatio dicendi certas Missas, quæ vel non est erecta auctoritate Episcopi, vel in titulum perpetuum non confertur: quæ autem auctoritate Episcopi est erecta, & in titulum perpetuum confertur, vocatur Capellania collativa.
5. *Pensio Clericalis*, quæ est jus percipiendi certos fructus ex alieno Beneficio concessum alicui Clerico ad tempus, vel etiam ad vitam pensionarii, quo mortuo expirat. In materia tamen favorabili etiam ista veniunt nomine Beneficiorum. Cæterum solus Papa instituit Beneficia Majora & Dignitates, item Canonicatus Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum: Minora autem, etiam Curata, modò non habeant jurisdictionem in foro interno, Episcopus. *can. 3. d. 80.*

3 Dico 2. Beneficium dividitur I. in simplex, & duplex. *Duplicia* dicuntur, quæ peculiarem Juris prærogativam habent adjunctam, puta jurisdictionem, administrationem, eminentiam, curam animarum: ex quibus aliqua vocantur *Majora*, uti sunt primæ Dignitates, Episcopatus, Archiepiscopatus, Patriarchatus, & Cardinalatus, & in odiosis non veniunt nomine Beneficiorum. *Media*, quæ sunt Dignitates inferiores, ut Archidiaconatus, Archipresbyteratus, Præposituræ, Decanatus, Vicariatus Generalis, Abbacie Sæculares & Regulares, Provincialatus &c. *Dignitas* propriè & specificè accepta est Beneficium, quod præminentiam unà cum jurisdictione fori externi habet annexam, uti Vicariatus Generalis, Abbatia &c. *Officium* verò dicitur, quod habet annexam rerum Ecclesiasticarum administrationem sine præminentia & jurisdictione, quale habent Custos, Sacrista. *Personatus* autem appellatur, cui competit præminentia seu præcedentia, v. g. in Choro, & Processionibus, sine jurisdictione, & administratione, uti Senioratus, Præpositura, & Scholasteria in Ecclesiis Germaniæ multo magis Cathedralibus quàm Collegiatis. Alia demum sunt *Infima*, quibus nimirum annexa est jurisdictione in foro tantùm interno, seu cura animarum, consistens in obligatione administrandi Sacramenta, & prædicandi Verbum Divinum, atque hinc appellatur *Curata*, uti Parochiæ, Plebanatus, Vicariæ perpetuæ. Proin *Simplicia* erunt, quæ hujusmodi Juris qualitate non sunt affecta, uti Cappellaniæ collativæ, & Canonicatus, qui tamen Canonicatus, præsertim in Ecclesiis Cathedralibus, vocantur *Simplicia Majora*. Di-

De Præbendis & Dignitatibus. 631

Dividitur 2. in *Sæculare*, quod Clericis Sæcularibus, h. e. nullius Religiosi Ordinis Regulam professis; & in *Regulare*, quod Regularibus conferri debet vel ex fundatione, vel consuetudine, vel 40. annorum præscriptione. In dubio, an sit Sæculare, spectandus est ultimus status. per *c. 24. de Elect. c. 19. de Jur. patr.* si neque de hoc satis constet, præsumitur esse sæculare, consequenter titolare & perpetuum; nam regularia per se sunt tantum manualia. Dividitur 3. in *Collativum*, seu liberæ collationis, ad quod collator pro libitu affumit Clericum; in *Electivum*, quod prævia electione à majori parte suffragantium obtinetur per Confirmationem vel Admissionem Superioris: & in *Patronatum*, seu *Mixtum*, quod prævia præsentatione Clerici à Patrono factâ acquiritur per Institutionem præsentati. 4. denique aliqua Beneficia dicuntur *compatibilia*, alia *incompatibilia*. Illa se compatiuntur in eadem persona, ista non.

Dico 3. Plura Beneficia compatibilia ab eodem Clerico obtineri & retineri simul possunt. Quia nec Jus nec Ratio obstat. 4

Dico 4. Plura incompatibilia ab uno eodemque Clerico obtineri, vel saltem retineri simul nequeunt. Textus clari in *c. 5. 7. 14. 17. 28. h. t. Clem. 3. & Extrav. Execrabilis Jo. XXII. eod. c. 9. de concess. Prab. c. 1. de consuet. in 6. Trid. S. 7. c. 4. & S. 24. c. 17. de Ref.* Pro majori declaratione notandum, aliqua Beneficia esse *suapte naturâ*, nimirum vel ratione residentia, vel servitii impossibilis, incompatibilia, uti duo beneficia curata, duæ dignitates, duo personatus, duo Canonicatus, in quibus viget Tridentini di-

Rr 4

spo-

dispositio, residentiam 9. mensium exigentis; quia singula hæc beneficia requirunt residentiam moraliter perpetuam, adeoque impossibilem: sic quoque duo beneficia uniformia sub eodem tecto, seu idem officium eodem tempore & in eodem loco requirentia, uti duo Canonicatus in eadem Ecclesia, duæ capellaniæ ejusdem obligationis in eodem altari (cùm nemo possit simul bis pfallere, vel idem servitium eodem tempore & loco bis præstare) sunt incompatibilia ex natura sua. Alia autem sunt tantùm incompatibilia ex *accidenti, & dispositione Juris*, nimirum illa, quorum quodlibet præbet congruam sustentationem. Trid. *f. 24. c. 17. cit.* ubi prohibet eidem Clerico plura hujusmodi beneficia conferri, quamvis permittat habenti unum non sufficiens ad congruam aliud simplex sufficiens conferri. Rursus alia dicuntur incompatibilia primi generis, alia secundi generis. *Primi generis* sunt, quæ ex Juris dispositione inter se pugnant, ut plenè obtentò secundo (h. e. etiam quoad possessionem, eamque pacificam & frugiferam. *c. 26. h. t. in 6. Clem. & Extrav. cit.*) ipso Jure amittatur, & vacet primum, & si quis non dimittat statim in manibus Superioris primum, ipso Jure amittat etiam secundum quoad titulum, non verò quoad possessionem: quia amissio secundi est pœna retentionis indebitæ primi, quæ non incurritur ante sententiam Judicis: talia sunt duo beneficia curata, duæ dignitates, duo personatus, duo officia, & juxta plerosque etiam duo beneficia uniformia sub eodem tecto, quæ diximus esse incompatibilia per se & ex natura sua. Atque de his ita disposuit *Extrav. cit.* & Trid.

De Præbendis & Dignitatibus. 633

Trid. *locis cit.* Contra *secundi generis* incompatibilia sunt, quæ quidem obtineri & simul retineri non possunt, ex nulla tamen Juris dispositione obtentò secundò vacat ipso Jure primum, licèt, si quis utrumque pergeret retinere, per sententiam cogendus esset, ut alterutrum dimittat. *c. 1. de consuet. in 6. c. 7. c. 14. & c. de multa. 28.* Trid. *f. 24. c. 17. cit.* qualia sunt, quorum quodlibet præbet congruam sustentationem, sive sint duo beneficia simplicia: sive beneficium simplex & dignitas, personatus, beneficium curatum: sive duo canonicatus: imò & duo canonicatus, impossibilem residentiam exigentes, licèt singuli non sufficerent ad congruam.

Objic. 1. In *c. 1. 7. 14. 28. cit.* etiam obtentò altero Beneficio Curato, Dignitate, Personatu &c. non ipso Jure dicitur vacare primum, sed eo, vel alterutro privandum esse obtinentem, qui utrumque volebat retinere: ergo. 2. Trid. *f. 7. c. 4. de ref.* generaliter statuit de omnibus Beneficiis incompatibilibus, Clericum, qui ea recipere & simul retinere præsumpsit, ipso Jure privatum esse his beneficiis, dum ait, *quicumque de cætero plura curata, aut NB. aliàs incompatibilia &c.* ergo omnia sunt incompatibilia *primi generis*. 3. In *d. Extrav. f. statuimus* conceditur mensis ad dimitendum alterutrum beneficium, & in Trid. *f. 24. c. 17. cit.* ad id conceduntur 6. menses: ergo primum non statim vacat obtentò secundò. *R.* ad 1. Jus illud antiquum fuit exasperatum à recentiore in *citt. Extrav. & Trid.* Ad 2. per tò *aliàs incompatibilia* intelliguntur ea, quæ de Jure antiquo, præsertim *c. 28. h. t.* ad quod se refert Tridentina

Synodus, ita fuerunt incompatibilia, ut per sententiam debuerit alterutrum auferri, qualia non solum fuerunt duo beneficia curata, sed etiam due dignitates, personatus, officia, non verò quorum singula solum præbebant honestam sustentationem &c. Deinde per tò *aliàs incompatibilia* possunt intelligi alia æquè aut magis incompatibilia, nempe ratione seruitiū impossibilis, uti sunt uniformia sub eodem tecto. Ad 3. *Extrav. §. Statuimus cit.* loquitur de illo tempore, quo fuit edita: ait in §. *si verò deinceps* subsequenti pro futuris temporibus præcipit primum dimitti *absque mora dispendio*. Pariter Tridentinum addit, *in presenti*, adeoque loquitur de tempore, quo habitum est Concilium: in *sess. 7. c. 4. de ref.* autem illimitatè in futurum decernit privationem ipso Jure, consequenter dimissionem primi statim faciendam; cùm nemo possit retinere rem non suam.

- 7 Quæres an ad plura beneficia incompatibilia simul obtinenda & retinenda aliquid possit Dispensatio Pontificis, vel Consuetudo; R. I. Dispensatio Pontificis hebet locum, si iusta adfuerit causa. *c. 1. & c. 28. cit.* causæ iustæ autem sunt 1. necessitas Ecclesiæ, si pro singulis beneficiis non reperiantur idonei Ministri. 2. Utilitas Ecclesiæ (non Beneficiati) si nempe unus plùs credatur prodesse fidelibus suâ prudentiâ, industriâ, potentia, quàm plures alii: ex quo capite plures in Germania Episcopatus conceduntur Principum filiis, quia Ecclesias efficacius possunt defendere contra insolentiam Hæreticorum. 3. Singularia alicujus merita in Ecclesiam; *qui enim præsumt Presbyteri, duplici honore digni habeantur: maximè qui laborant*
in

in verbo & doctrina. 1. Tim. 5. quò etiam referri potest eminens alicujus doctrina, vel generis nobilitas. Sic etiam Fundator potest velle, ut uni conferantur plura beneficia à se fundata. Leuren. p. 3. q. 73. n. 1. R. 2. Fortè etiam consuetudo sufficiet, ut Papâ inferior possit eidem conferre plura beneficia, præsertim incompatibilia propter residentiam, quia hanc tollere vel restringere est in potestate Ecclesiæ, & incompatibilia ratione sustentationis, quam præbent singula sufficientem; ubi nimirum intèrvenit justa causa. Procedit hoc maximè, ubi consuetudo immemorialis invaluisse; quia juxta *c. 26. de V. S. c. 9. de off. Ord. in 6.* & ibi DD. quidquid per privilegium est obtinibile, etiam est obtinibile per consuetudinem immemorialem.

Objic. 1. Pluralitas Beneficiorum est contra Jus Naturale, non modò incompatibilium ex natura sua, videlicet ob residentiam vel servitium incompossibile in una eadèmq; persona, sed etiam eorum, quæ præcisè sunt incompatibilia ratione sustentationis; quia procedit ex radice ambitionis & avaritiæ. *c. 1. de consuet. in 6.* & per eam imminuitur cultus Divinus, læditur charitas, & Justitia distributiva, dum unus abundat, alter eget, unus ebrius est, & alter esurit. Sed contra Jus Naturale nihil valet Dispensatio etiam Pontificis, vel Consuetudo: ergo. 2. In *d. c. 1.* consuetudo etiam immemorialis, vi cujus plura ab eodem beneficia obtinentur & retinentur, reprobatur *ut corruptela*: ergo saltem consuetudo non potest tribuere inferioribus Papâ facultatem dispensandi, vel uni plura Beneficia concedendi. R. ad 1, *dist. ma.*

8

ma.

ma. est contra Jus Naturale absolutum, & pro quolibet hypothefi, & omnibus circumstantiis. *N. ma.* contra Jus Naturale in thefi tantum, & conditionatum, nisi iusta causa aliud exigat, vel faltem permittat, evacuando turpitudinem. *C. ma.* Si talis adfit causa, Papa difpensat, vel declarat, uti & confuetudo, Jus Naturale non dari; ficur de obligatione refidendi in Beneficiis Curatis diximus *in preced.* Ad 2. In *d. c. 1.* reprobatur confuetudo tanquam corruptela folum tunc, quando iusta causa eam non honeftat vel reddit rationabilem, & quæ *de ambitionis radice procefferit*, ut loquitur textus: aliàs nec Summus Pontifex difpensare poffet quod tamen ibi ipfi conceditur, in pluralitate Beneficiorum. Dein textus loquitur tantum de certa pluralitate, nempe duorum personatum, dignitatum, officiorum, non de omni, v. g. duorum Simplificium, congruam fufentationem præbentium, & Canonicatum, ratione refidentie Jure Positivo requifitæ & incompoftibilis, in quibus maximè confuetudini vim tribuimus. Cæterum confuetudini hac in re graviter fe opponunt multi DD. propter pericula abufuum, & alias caufas; ideo in Refponfione addidi *fortè*; cum difficile reddatur rationabilis.

- 9 Dico 5. Unio Beneficiorum (vel Ecclefiarum) est duorum vel plurium beneficiorum à legitimo Superiore facta annexio. Fieri potest tribus modis. I. *æquè principaliter*, quando ex duobus beneficiis fit unum, fed ita, ut neutrum beneficium (vel Ecclefia) amittat fuam naturam, titulum, qualitates, & prærogativas, ac neutrum fubjiciatur alteri, unum tamen acquirant Rectorem, in quo
- com-

communicantur, non inter se. 2. & frequentius, *accessoriè*, & ita ut beneficium minùs dignum annexetur & adhæreat digniori tanquam accessorium principali, v. g. si Parochia uniatur Canonicali, Præposituræ, Abbatia &c. & hoc casu beneficium accessoriè unitum quasi extinguitur quoad titulum, assumit qualitates & prærogativas beneficii principalis, proinde nunquam vacat in se & per se, cessâtque in eo jus patronatûs & jus conferendi: taliter unitæ Ecclesiæ vocantur *filiales*, & altera, cui uniuntur, *mater*. Atque hæc unio propriissimè est unio beneficalis. Leuren. p. 3. q. 879. n. 2. & in dubio præsumitur ista. 3. quoad temporalia tantùm, h. e. quoad redditus, decimas &c. ad aliquam Ecclesiam pertinentes, quæ tribuuntur Monasterio, vel Collegio &c. Et hæc unio nec extinguit beneficium, nec illud subijcit Prælato vel Rectori Monasterii vel Collegii ita, ut unus sit Rector beneficii taliter uniti, & Collegii. Si tamen, ut sæpe contingit, beneficium, v. g. Parochiale, uniatur Monasterio, Collegio, Capitulo Ecclesiæ Cathedralis vel Collegiatæ &c. quoad *temporalia & spiritualia* simul, dicitur beneficium vel Ecclesia pleno jure incorporata, & Prælatus Monasterii fit Beneficiatus vel Parochus principalis, curam tamen animarum & administrationem beneficii incorporati non exercet per se, sed per Vicarium à se præsentatum, at ab Episcopo approbandum & instituendum. Si verò incorporaretur Beneficium vel Ecclesia non tantùm quoad temporalia & spiritualia simul, sed etiam populus in spiritualibus eximeretur à jurisdictione Episcopi, & Prælato Monasterii &c. subiceretur.

vocatur talis Ecclesia *plenissimo jure incorporata*. Prælatus verò habet in tali districtu, tanquam in parvula diæcesi, *jurisdictionem quasi-Episcopalem*. Et hæc unio vel incorporatio est rara; qualem tamen habere dicitur Monasterium & Abbas Princeps Sangallensis in Helvetia.

- 10 Dico 6. Unire perpetuò (non ad tempus, quæ unio spectat præcisè favorem Beneficiarij, & est quasi dispensatio. Trid. *f. 7. c. 4. de Ref.*) Beneficia & Ecclesias sibi subjectas regulariter potest Episcopus. 2. & suo modo Capitulum Sede vacante. 3. at non mensæ Episcopali aut Capituli. 4. nec sine justa causa priùs cognita, qualis est evidens Ecclesiæ vel necessitas vel utilitas, ut si beneficia sint adedò tenuia, ut indè duo sustentari nequeant, vel aliàs tam idonei Ministri non habeantur. demum 5. nec sine consensu eorum, quorum interest. Pars 1. sumitur ex *c. 8. de Excess. Præl.* Pars 2. ex *c. un. de Major. in 6.* modò Capitulum non uniat in præjudicium juris Episcopalis. Pars 3. ex *Clem. 2. & ibi gl. de Rebus Eccl. alien.* quia præstarent authoritatem in factio proprio, & quasi in propria causa jus dicerent. Pars 4. ex Trid. *f. 7. c. 6. de ref. & c. 33. h. t.* Pars 5. partim ex illis Juribus, quæ prohibent alienationem rerum & jurium Ecclesiasticorum sine consensu Capituli; proin, quia unio beneficiorum est quædam alienatio, ad eam opus habet Episcopus consensu Capituli: partim ex ratione, quia in præjudicium tertii non debet fieri unio; proin, si unire vellet Episcopus beneficium patronarum, vel collativum, deberet requirere consensum Patroni, vel Collatoris, item, si vacat, Defensoris, si non

De Præbendis & Dignitatibus. 639

si non vacat beneficium uniendum, Possessoris. Clem. & Trid. c. 11. Si tamen adesset evidens unionis necessitas, defensor & possessor solum audiendi essent, licet non consentirent. Adde, quod possessori non fieret præjudicium, quia ante ejus obitum unio non habet effectum. Interim hodie prohibetur Episcopus unire beneficia unius diocesis cum beneficiis alterius; beneficia curata & Ecclesias Parochiales Monasteriis, Dignitatibus, Hospitalibus, Præbendis Ecclesiæ Cathedralis vel Collegiatae, aut Beneficiis simplicibus: item collativa patronatus. Trid. s. 14. c. 9. s. 24. c. 13. s. 25. c. 9. deref.

Dico 7. Dismembratio Beneficii est ejus diminutio, dum salva illius unitate & titulo pars fructuum, quibus abundat, applicatur alteri. Fieri itidem potest ab Episcopo, at non sine justa causa necessitatis vel utilitatis, & sine consensu Capituli. Communis ex c. 10. h. t. c. un. s. fin. ut benef. Eccl. sine diminut. quia est vera alienatio rei vel juris Ecclesiastici. II

Dico 8. Divisio seu Sectio Beneficii, quæ opponitur Unioni, est, quando ex uno fiunt duo vel plura, ita ut divisis fructibus imposterum duo vel plures instituantur Beneficiati. Est rursus permessa Episcopo ex justa causa & cum consensu eorum, quorum consensum requiri ad Unionem diximus. Constat ex c. 8. 26. h. t. c. 3. de Eccles. adif. & Trid. s. 21. c. 4. deref. Imò ubi necessitas urget, v. g. si parochiani sine magna difficultate adire nequeant suam Ecclesiam Parochialem, & simul illa abundet ita redditibus, ut inde duo sustententur. 12

stentari possint, præcepta est Episcopo divisio.
c. 3. cit.

- 13 Dico 9. Suppressio Beneficii est totalis extinctio illius. Conceditur iterum Episcopo ex iusta causa, quæ ferè est sola tenuitas & insufficiencia reddituum, & cum consensu Capituli. *c. 12. de Constit. Trid. s. 24. c. 15. de ref.*

§. II.

De Collatione, & Reservatione Beneficiorum. Ubi de Concordatis Germaniæ, & Annatis.

- 14 Videndum nunc, quibus, à quo, & quomodo conferenda sint Beneficia, cum regula sit, *beneficium Ecclesiasticum non posse obtineri sine institutione Canonica. c. 1. de R. J. in 6.* hæc Institutio vocatur quoque *Provisio*, &, si fiat secundum sacros Canones, *Canonica*; quæ triplex est. 1. *Institutio* specificè talis, quam præcedere debet præsentatio Clerici idonei facta ab habente jus patronatûs, de qua ad *tit. 7. infra.* 2. *Confirmatio* vel *Admissio* legitimi Superioris prævia Electione vel Postulatione, de qua in *lib. 1, tit. 5. & 6. egimus.* 3. *libera Collatio*, seu *Collatio* specificè accepta, nullam præsupponens præsentationem vel electionem, de qua hic. Interim à dicta Regula ponemus in fine exceptionem, ubi dicemus, quòd Beneficium obtineri valeat etiam per Præscriptionem, adeoque sine Canonica institutione. Cum verò Pontifex alia Beneficia reseruet suæ collationi non solùm in Jure Communi, sed etiam

De Præbendis & Dignitatibus. 641

am in Regulis Cancellariæ, & in Concordatis Germaniæ, etiam de his, quantum necesse est, tractabimus.

Dico 1. Beneficia sunt conferenda Dignis; I
aliàs collatio non valet. Constat hæc assertio, quæ complectitur omnes tres species institutionis Canonici. ex c. 7. 22. X. & c. 14. de Elect. in 6. c. 1. de Institut. in 6. c. 7. de Cleric. excomm. Dignus autem censetur esse, qui habet qualitates à Jure præscriptas, nempe debitam ætatem, ordinem, legitimos natales, competentem morum probitatem, & scientiam, carètque censurâ excommunicationis &c. vel alio impedimento. de quibus vid. tit. de Electione: & de atate & qualitate &c. in lib. I. Religiosi hodie probabiliùs sunt incapaces obtinendi beneficium sæculare, etiam Parochiale, nisi pleno jure sit ipsorum Monasteriis incorporatum. Vincent. Petrato. 2. Comment. ad Constit. Apost. sect. 1. testans de communi. Sumitur ex c. 9. de Regular. & Trid. s. 14. c. 11. de ref. ut explicato per declarationem S. Congreg. approbatam à Gregorio XIII. & 8. Julii 1581. editam, atque ex hac communi Beneficialistarum Regula: *Beneficia Sæcularia Sæcularibus, Regularia Regularibus conferenda sunt.*

Dico 2. Beneficia, saltem Curata, Digniori- 16
bus conferenda sunt, aliàs collatio vel provisio, licèt valida sit, tamen illicita est, saltem si unus certò & notabiliter sit dignior ex Candidatis. Trid. s. 6. c. 1. & s. 24. c. 1. & 18. de ref. & oppositum damnavit Innoc. XI. propositione 47. inter confixas. Ratio, quia Beneficia curata sunt instituta pro favore Ecclesiæ & animarum, quibus, quan-

Pars I.

S s

tum

rùm fieri potest, maximè consulendum. Et quamvis Trid. *c. 18. cit.* ubi id decernit de inferioribus Curatis, loquatur de promovendis ad Beneficia Parochialia per *Concursum*, seu speciale examen, ad quod vocandi sunt vel admittendi, qui beneficium prestant, rectè tamen communiter extenditur ad alias quoque collationes, quæ non prævio Concursum, quia fortè in usu non est, fiunt. Dignior autem censendus est, qui in requisitis qualitatibus competitores superat, vel potiùs, uti Trid. declarat, qui pensatis omnibus *utilior* futurus creditur Ecclesiæ & animarum bono, ac aptior ad ministerium ratione Prælaturæ vel Beneficii peragendum.

- 17 Dico 3. Papa de Jure Communi habet amplissimam potestatem conferendi Beneficia Ecclesiastica, & quidem omnia per totum mundum, licet hac plenitudine potestatis uti non semper soleat. *c. 2. h. t. in 6. Clem. 1. in f. Ut lite pend.* quia est Ordinarius Ordinariorum, & universali jurisdictione potitur. Conferre autem potest quadruplici jure. 1. *jure præventionis*, dum nempe præveniendò vacationem beneficium vel in *forma pauperum*, vel in *forma dignum*, vel in *forma commissoria* mandat illud conferri à collatore Ordinario, aut ipse ex tunc jam confert, postquam vacaverit, aut dat *gratiam expectativam* ad Beneficium vacaturum. 2. *Jure concursus*, vi cujus tanquam Episcopus universalis concurrat cum omnibus collatoribus inferioribus quoad Beneficia actu vacantia, & tunc datur locus præventioni, ac illius collatio valet, qui prior contulit. Et talis concursus de Jure Communi competit etiam Legatis Apostolicis

De Præbendis & Dignitatibus, 643

licis. c. 6. x. & c. 1. & 3. de Legat. in 6. Verùm
sicut ipse Pontifex ob specialia Concordata non
ampliùs utitur hoc jure in Germania, ita nec Le-
gati ipsius possunt, sed relinquitur Ordinariis
Collatoribus libera potestas privativè conferendi
Beneficia, Papæ non reservata in prædictis Con-
cordatis Germaniæ. 3. *Jure Devolutionis*, vi cu-
jus confert illa beneficia, quæ propter aliquam
causam, ut si inferiores debito tempore non con-
tulerint, vel indignis, devolvuntur ad Pontificem,
de qua devolutione disseremus ad tit. 8. de con-
cess. Præb. infra. 4. *jure Reservationis*, vi cujus
confert certa beneficia, quæ suæ collationi priva-
tivè reservavit, de qua hîc maximè agemus. Jure
Præventionis & jure *Concursûs* in Germania ferè
non utitur Pontifex, ne inferiores Collatores, qui-
bus vel ex privilegio vel ex Concordatis competit
jus conferendi, occasionem sumant conquerendi,
vel ne diffidia & alia incommoda oriantur.

Dico 4. Reservatio Beneficiorum Papalis est
avocatio Beneficii vacaturi à Collatore Ordinario
ad Pontificem. Dividitur in *continuum* seu *fixam*,
quando collationem sibi reservat Papa pro omni
loco & tempore, ac in *discontinuum* seu *eventua-*
lem, quando sibi reservat tantùm pro casu, quo
Beneficium vacare incipit in certo loco, v. g. in
Curia Romana, vel certo tempore, v. g. certis
mensibus. Alia quoque dicitur *cl'usa in Corpore*
Juris, qualis reperitur unica in c. 2. 3. 34. h. t. in 6.
ubi reservantur vacantia *apud Sedem Apostolicam*,
seu *in Curia Romana*, quæ nimirum vacare inci-
piunt ibi, ubi vel existit Pontifex cum sua Curia,
vel Pontifex sine Curia, vel sine Pontifice Curia

illius, seu Cancellaria, tribunalia, & ordinarii
 Consilarii ac Officiales Pontificii. Afficit hæc
 reservatio non solum Curiales, seu qui sunt de
 Curia Pontificis, sed etiam alios ibi decedentes,
 imò extenditur etiam ad locum Papæ vel Curie
 vicinum, h. e. non distantem ultra duas dietas,
 quarum quælibet complectitur 20. leucas, quarum
 singulæ habent 1000. passus, & conficiunt 4. ple-
 na milliaria Germanica: si igitur in tali vicinia mo-
 riaturs beneficiatus, accedens vel recedens à Sede
 Apostolica vel Curia Romana, beneficium illius
 reservatur Pontifici: durat hæc reservatio non
 ultra mensem à die vacationis inductæ. Aliæ ve-
 tem omnes dicuntur *non clausa in Corpore Juris*
 quæ exstant in *Extrav. Execrabilis 4. Jo. XXII. c.*
Extrav. Ad regimen. 13. int. Com. h. t. Item
 quæ produntur in *Regulis Cancellaria*, & in *Co-*
cordatis Germania. Vicina Reservationi est *Af-*
fectio beneficii, quæ fit per appositionem manûs à
 Pontifice factam, de qua in *Extrav. ult. eod.* quan-
 do nimirum Papa aliquando cœpit disponere de
 aliquo beneficio in ordine ad illud conferendum,
 & sic tacitè ac ipso facto suæ collationi reservare
 censetur; per quod differt à reservatione, quod
 hæc fiat verbis, illa facto, item quod affectio ces-
 set, si Pontificis collatio semel consecuta est effe-
 ctum, reservatio autem duret, quotiescunque ve-
 caverit Beneficium. Ex quibus apparet, quid sit
 Beneficium *Reservatum*, & quid Beneficium *Af-*
fectum. Porro *effectus* tam reservationis quam
 affectionis est, quod Beneficium reservatum vel
 affectum ab inferiori collatore conferatur inva-
 lidè, atque omnia reduci debeant ad statum prio-
 rem;

De Præbendis & Dignitatibus. 645

tem; cùm inferiori ligatæ sint manus. *c. 2. 13. h. t. in 6. arg. c. 1. & 2. de Confirm. ut.* Quod verum est, etsi reservationi non sit appositum decretum irritans; licet non afficiat ignorantem, sed valeat collatio inferioris, qui ignorat reservationem, sine clausula irritante factam; e contra si reservationi appositum sit decretum irritans, etiam afficit ignorantem collatorem, inficit titulum, & vitiat possessionem ita, ut, si provifus spoliatur possessione, non possit agere de spolio. Chokier in *Reg. 1. Cancell. n. 18.*

Dico 5. Beneficia Pontifici reservata in Germania non sunt alia, quàm quæ in Concordatis Germaniæ specificantur. Chokier *ad Reg. Cancell. 1. n. 22.* eò quòd in iisdem Papa disertè promiserit, quòd *per quamcunque aliam reservationem, gratiam expectativam, aut quamvis aliam dispositionem, sub quacunque verborum forma factam vel faciendam* impedire nolit liberam collationem Ordinariorum. Quare non est necesse reservationes alias, vel ante Concordata in *Extravagantibus Jo. XXII. & Communibus* aut in *Regulis Cancellariæ*, vel post illa in *aliis Bullis* factas aut faciendas, in quibus non expressè derogatur dictis Concordatis, operosè & frustra adducere in Germania. *Concordata Germania* autem, de quibus hic, sunt pacta à Nicolao V. Summo Pontifice cum Friderico III. Imperatore, aliisque Principibus Germaniæ tum Ecclesiasticis tum Sæcularibus inita, & per specialem Bullam, quæ incipit, *Ad Sacram Petri Sedem*, anno 1448. confirmata, ad tollendas difficultates & controversias plurimas, ratione collationis Beneficio-

rum ortas. In his Papa permittit liberas electiones Prælatorum in Archiepiscopalibus, Episcopilibus, & Regularibus Ecclesiis, ita tamen, ut Electorum confirmatio (nisi sint Prælati Regularis non exempti) petatur à Papa, ac insuper liberam indulget collationem omnium Beneficiorum ordinariis collatoribus, quæ in Concordatis non reservat vel perpetuò, vel alternativè in certis mensibus vacantia: ac insuper à quibusdam Beneficiis exigit Annatas.

- 20 Quæres, quæ ergo Beneficia in Concordatis sunt reservata; &c. Multa. 1. quæ vacant apud Sedem, de quibus paulò antè. 2. quæ vacant per acquisitionem dignitatis, personatus, vel alterius beneficii, aut officii ita incompatibilis, ut obtentò secundò vacet ipso Jure primum. Et hæc reservatio statuitur etiam in *Extrav. Execrabilis* 4. §. XXII. an verò utrumque sit reservatum, disputatur; probabile est, quòd solum secundò obtentum, quòd quis nititur retinere cum primo. 3. Prælaturæ & Episcopatus vacantes per obitum Cardinalis. 4. Prælaturæ, Dignitates, & omnia Beneficia, quæ vacant per depositionem, privationem (interveniente sententia Pontificis) vel translationem auctoritate Apostolica factam. 5. Episcopatus vacans per renuntiationem liberam, à Papa acceptatam. 6. Prælaturæ, Dignitates, & Beneficia, ad quæ quis electus vel postulatatus est, si Electio vel Postulatio fuit rejecta à Pontifice. vel renuntiatio talis Prælaturæ &c. à Pontifice admissa. 7. Dignitates & Beneficia eorum, qui auctoritate Apostolica immediatè promoti sunt ad Episcopatus, & Dignitates; ubi va
men

De Præbendis & Dignitatibus. 647

men excipiuntur Episcopatus Titulares: quatuor Episcopatus, quos confert Archiepiscopus Salisburgensis, nempe Gurcensis, Chiemensis, Seccovienfis, & Lavantinus. Item excipiuntur beneficia per gratiam expectativam Papalem obtenta: & obtenta per Preces Primarias Imperatoris: imò probabiliter etiam beneficia, quæ electus in Episcopum ante obtentam Confirmationem à Sede Apostolica resignat in manus ordinarii collatoris; quia Concordata loquuntur *de promotis*; completè autem promotus non est, qui necdum confirmatus. Eodem modo excipiuntur Beneficia, quæ promotus ad Episcopatum retinuit ex dispensatione Pontificis, & postea vacant per ejus mortem; quia Concordata loquuntur de beneficiis vacantibus per *promotionem*; quo modo non vacant hæc beneficia, sed per mortem. 8. Beneficia, quæ vacant per obitum certorum Officialium Papæ, nimirum Vice-Cancellarii, Camerarii, septem Notariorum, Auditoris litterarum contradictarum, Auditorum causarum Palatii, 24. Pœnitentiariorum Apostolicæ Sedis, Abbreviatorum, 25. Capellanorum ejusdem Sedis, qui in Albo Curialium descripti sunt, & Commensalium veterum Papæ, si moriantur, dum actu habent prædicta Officia. 9. Beneficia auctoritate litterarum Apostolicarum immediatè collata. Atque hæc reservationes à n. 3. allatæ comprehenduntur omnes etiam in *Extrav. Ad Regimen. 13. int. Comm.* ultimæ tamen duæ modificantur, & restringuntur aliquo modo à Concordatis. 10. Dignitates majores post Pontificales in Ecclesiis Cathedralibus: & principales seu primæ in Collegiatis:

giatis; five dein pro majori vel prima habent
 Præpositura, ut in plerisque Germaniæ locis, five
 Decanatus. Et hanc reservationem etiam statu-
 unt *Regula Cancellariæ. reg. 4.* Hinc, quia Con-
 cordatis est inserta, omnes Præposituræ tam Ca-
 thedralium quàm Collegiarum Ecclesiarum in
 Germania sunt reservatæ Pontifici. Excipiuntur
 Præposituræ Salisburgensis & Augustana Cathe-
 drales, etiam Elvacensis Principalis, quæ ex privi-
 legio sunt Electivæ, electus tamen à Pontifice est
 confirmandus: item Præposituræ Ecclesiarum
 Collegiarum in Bavaria, ad quas itidem ex pri-
 vilegio nominat Serenissima Domus Bavaria.
 II. Demum reliquæ Dignitates & Beneficia pro
 alternis mensibus, nempe Januario, Martio, Maio,
 Julio, Septembri, Novembri, si vacant in his me-
 sibus, liberâ autem collatione relictâ Ordinariis
 Collatoribus pro reliquis 6. mensibus, Februario,
 Aprili, Junio, Augusto, Octobri, & Decembri.
 Quamvis autem hæc alternativa collatio etiam re-
 servetur in *Regulis Cancellariæ. reg. IX.* quæ olim
 fuit *VIII.* plus tamen conceditur in *Concordatis*
 nam in illis solùm indulgebatur Episcopis, iisque
 actu residentibus, alternare cum Pontifice, in
 istis verò omnibus collatoribus ordinariis, licet
 Episcopi non sint, vel actu non resideant. Porro
 Papa suos menses subinde etiam aliis concedit:
 sic Serenissimæ Domui Bavaricæ competit jus præ-
 sentandi ad Parochias alternativas, *Wesfels*
Pfarren in mensibus Papalibus vacantes, five
 ex privilegio speciali Pontificis, five, ut loquitur
 specialia *Concordata Bavaria*, ex præscriptio-
 ne. Sed circa hanc reservationem

Dico

De Præbendis & Dignitatibus. 649

Dico 6. Alternativæ collationi subjacent digni-²¹ tates omnes, & beneficia quæcunque, curata & non curata, consequenter & officia ac administrationes, cum verè sint beneficia. Communis ex Concordatis citatis. Excipiuntur tamen 1. omnia Beneficia & Dignitates perpetuè reservatæ Pontifici in dictis Concordatis, & jam sunt recensitæ. 2. Beneficia manualia, & quæ suprâ diximus esse improprie beneficia. 3. Regularia, quæ ad nutum Prælati Regularis sunt auferibilia. 4. Electiva, quia hæc pro semper relicta sunt liberæ electioni Capitularium. 5. Patronata, modò sint juris patronatûs laici, & quidem obtenti non per privilegium &c, sed ex fundatione, dotatione, vel constructione Ecclesiæ; cum Pontifex patronatui Laico non censeatur derogare, nisi clarè exprimat. Procedit, etsi Ecclesiasticus simul cum tali Laico sit Patronus, ita ut nec Ecclesiastico suum jus præsentandi auferatur, eò quòd æquius sit, ut privilegiatus trahat secum non-privilegiatum, quàm ut privilegiatus propter societatem alterius amittat suum privilegium. 6. Beneficia, quæ conferuntur per Concursum, uti Parochialia deberent per se juxta Tridentinum. 7. Accessoriè unita, v. g. mensæ Episcopali, Capitulari, Monasterio &c. quia quoad titulum sunt extincta, & propriè non vacant. 8. Vicariæ perpetuæ (quando nimirum Ecclesiæ Parochiales non accessoriè, sed æquè principaliter sunt unitæ Monasteriis, Collegiis &c.) juxta *Constit. Ad exequendum S. Pii V.* 9. quæ vacant per resignationem puram & expressam quocunque mense factam in manibus Ordinarii, quia in Regulis Cancellariæ permissum

est Ordinariis talia conferre beneficia, in Concordatis autem abstrahitur: ergo, cum Nationis Germanicæ conditionem per Concordata non duriores facere voluerit Pontifex, sed favorabiliorem, quàm sit aliarum Nationum, alternative non censendus est subiecisse beneficia taliter resignata: & Concordata, cum aliud non expriment, debent intelligi secundum Regulas Cancellariæ tanquam Jus Commune. Demum II. Beneficia parochialia & curata, quæ quidem vacant in mense, qui pertinet ad collationem Papæ, at Sede Papali vacante, vel quando à Papa, cum adhuc viveret, collatio non est facta; tum quia reservatio horum beneficiorum, casu quo vacant apud Sedem, Sede vacante, vel à vivente Papa non sunt collata, non videtur statuta, ex ratione, ne ex longiori vacatione salus animarum periclitetur. *c. 3. 35. h. t. in 6.* quæ ratio etiam pugnat pro casu, quo vacant extra Curiam, & non apud Sedem, Sede vacante &c. tum quia hæc beneficia (uti & non curata, ad quæ proin probabilius fit extensio) mense quidem Papali, at Sede Papali vacante, vacantia, in Regulis Cancellariæ ratione mensium non sunt reservata, ut docent communiter: ergo nec sunt reservata vi Concordatorum; quia, ut jam insinuatum Papa in Concordatis non voluit duriores facere conditionem Germanis, nec augere, sed mitigare reservationes Regularum Cancellariæ. Id quod in multis Episcopatibus confirmat praxis, præsertim quoad beneficia Curata, vi cuius indifferenter conferri solent ab Episcopis, in quocumque mense, Sede Papali plenâ vel vacuâ, vacantia.

Objic.

De Præbenbis & Dignitatibus. 651

Objic. Pacta & Concordata non extinguuntur morte paciscentium: ergo reservationes in Concordatis durant etiam vacante Sede, præsertim cum non sit paritas cum Regulis Cancellariæ; nam illa sunt perpetua, istæ autem solum durant, quamdiu vivit Papa, & electio novò iterum restaurari debent. *R. dist. conf.* durant Sede vacante, quas voluit Pontifex durare. *C. conf.* quas durare noluit, uti sunt reservationes mensium pro casu Sedis vacantis propter allatam rationem. *N. conf.* quod non impedit, quò minus perpetua sint Concordata, eò quòd non indigeant nova restoratione, sicut Regulæ Cancellariæ indigent.

Dico 7. Quando beneficium alternativum vacat in mense Papali (quò incipit ad primum pulsus horæ duodecimæ noctis, ubi incipit v. g. Januarius, & finitur ad primum pulsus horæ 12. noctis ultimæ Januarii) debet Collator Ordinarius in nostra Germania expectare provisionem Papæ per tres menses. Text. & DD. in *Concordat. s. de Cateris.* ibi: *quoties non apparuerit infra tres menses, à die nota vacationis in loco Beneficii, quòd alicui de Apostolica auctoritate provisum fuerit.* Sed notandum, quòd juxta declarationem Gregorii XIII. in *Const. Qua in Ecclesiam. 41.* illa verba *non apparuerit* non sint reducenda ad verba *in loco Beneficii*, sed ista ad immediatè præcedentia *nota vacationis.* Unde DD. duo inferunt. 1. Trimestre Pontificis incipere currere non à tempore, quo innotescit vacatio Romæ, sed quamprimum, non antè, innotescit in loco Beneficii. 2. Ordinarium collatorem non statim posse (saltem absolute) beneficium conferre, si post elapsum trimestre

fre

stre provisus à Papa non appareat in loco Beneficii; præfertur enim, si postea appareat provisus à Papa, modò intra trimestre fit facta provisio. Quæ tamen Constitutio Gregoriana teste Chokier & Zypæo apud La-Croix *l. 4. n. 517.* minùs observatur, utpote emanata non consultâ priùs Natione Germanicâ; nam Pontifex in dictis Concordatis subnequit concessionem alternorum mensium deinceps perpetuò duraturam, *nisi in futuro Concilio NB. de consensu dictæ Nationis (Germanicæ) aliter fuerit ordinatum.*

Cæterùm quatuor adhuc notanda sunt. 1. Trimestre Pontificium non incipere ipsa die, qua innotescit vacatio in loco beneficii, sed postera die, quia juxta *l. 41. ff. de V. O.* præpositio à excludit terminum à quo. *gl. in c. 3. h. t. in 6. V. numerandum,* Chokier, & alii, 2. Si dubium sit, an beneficium vacare cæperit in mense Papæ vel Ordinarii, ut si prima Februarii reperiatur manè mortuus Beneficiatus, standum esse pro Ordinario; quia habet intentionem fundatam in Jure, quamdiu non constat ipsi per reservationem (quæ est odiosa) ligatas esse manus. 3. Prædictum trimestre Pontifici currere etiam Sede Papali vacante, & probabiliùs. 4. licèt provisio Papæ non sortiatur effectum propter impedimentum provisi, ob vel subreptionis &c. quia Concordata ordinariis collatoribus tribuunt jus conferendi absolute post lapsum trimestre; & paria censentur, *non providere, ac invalide providere. l. quoties 6. ff. qui se tisdare cog.* Contra hoc ultimum *Objic.* Beneficium, cui Pontifex aliquando manum apposuit per invalidam collationem, fit *affectum*, & sic tacite

De Præbendis & Dignitatibus. 653

citè reservatum ipsius collationi perpetuò, donec collatio sortiatur effectum. *Extrav. 14. §. Romani h. t. int. comm.* ergo invalida collatio Pontifici non tollit vel sistit cursum trimestris. *R.* Verum quidem est *antec.* generaliter, sed per specialem dispositionem Concordatorum pro hoc casu aliter ordinatum est; quia in his Pontifex promisit, quòd per *quamcunque aliam dispositionem aut reservationem* nolit impedire liberam collationem inferiorum: ergo nec per reservationem *tacitam*, qualis est affectio Beneficii; nam & hæc esset aliqua reservatio, vel dispositio, impediens collationem inferiorum, atque præjudicaret Concordatis. Ajunt quidem, Stylum Curia Romanæ contrarium esse; sed exinde non evincitur, nostram sententiam in puncto Juris non esse veriore.

Quæres, quid sint Annatæ, de quibus mentionem etiam faciunt & reservant Concordata Germaniæ *in §. 6. ? 2.* à quibus solvendæ? *3.* & an licitè exigantur. *R.* ad 1. Sunt pensiones seu certæ quantitates pecuniæ, quæ de Episcopatum aliarumque Dignitatum & Beneficiorum vacantium fructibus primi anni exiguntur à Papa pro Camera Apostolica: aliæ sunt integræ, & vocantur *cummunia servitia*, atque denotant omnes fructus primi anni: aliæ non integræ, & sunt dimidia tantum pars fructuum primi anni, ac propriè & specificè dicuntur *Annatæ*. *R.* ad 2. Promoti ad Prælaturas Majores, seu *Consistoriales*, ut vacant, quas nimirum Papa confert in Consistorio Cardinalium, rogatis eorum suffragiis, quales in Germania sunt Episcopatus, & Prælaturæ Principales, Sæcu-

Sæculares aut Regulares, uti Elvacensis, Campidunensis, Fuldenfis &c. obligantur per se ad integros fructus primi anni pendendos Camera Apostolicæ, licet taxa ex liberalitate Pontificis in libris Camera Apostolicæ annotata vix quintam fructuum partem excedat, ac insuper ad eandem solvendam concedantur duo anni, & si contingat uno eodémquo anno plures Episcopos vel Præsules in eadem Ecclesia mori, non nisi semel solvenda sit, nec illam teneatur solvere successor, si fortè antecessor non solvisset. Promoti autem auctoritate Papæ ad Dignitates & Beneficia Minora, & non Consistorialia, quorum valor seu redditus annui 24. ducatos juxta taxam Camera Apostolicæ non excedunt, solum ad dimidiam fructuum partem primi anni per se obligantur: quamvis & hæc portio soleat valde moderata & mitigata esse, imò omnes Canonici Germaniæ taxentur in Camera tantum ad valorem 24. aureorum, licet annui redditus ascendat re ipsa ad mille & amplius ducatos, ut ad eò ex iis nullæ annuatæ solvendæ sint. *¶* ad 3. Exactio annatarum rationabilis & omnino licita est, partim quia eriguntur in signum subjectionis ad Sedem Apostolicam, partim ut Papa habeat, unde Cardinales aliosque Officiales, quibus indiget plurimis ad regendam universalem Ecclesiam, sustentet, bene meritos de Ecclesia præmiatur, egentibus succurrat, Ecclesiam contra hostes defendat, fidem inter infideles propagare possit &c. *Objic.* Exactio & solutio annatarum est Simoniacæ, quia temporale exigitur & solvitur pro confirmationibus Electionum, & collationibus Beneficiorum, quæ sunt ali-

De Præbendis & Dignitatibus. 655

aliquid spirituali annexum: ergo est illicita. *R. N. ant.* quia ex aliis, & jam insinuatis, causis exiguntur, non tanquam pretium pro rebus spirituali annexis. Adde, quòd annatæ non exigantur ex pacto, sed ex lege, jam antecedenter existente; imò sunt debitæ ex natura rei velut onus reale, h. e. ipsis fructibus primi anni impositum, ac subrogatæ sunt decimis, quæ olim ex toto Orbe Christiano debebantur & solvebantur Papæ juxta Veteris Ecclesiæ institutum. *Leuren, p. 3. q. 190. n. 2.*

Dico 8. Dignitates & Beneficia omnia, quæ ²⁴ Pontificis collationi non sunt reservata, de Jure Communi conferri possunt à quolibet Episcopo confirmato in sua Diœcesi, ut adedò ad hoc habeat intentionem in Jure fundatam, sive dein sermo sit de collatione libera, sive de necessaria, supponente electionem, vel præsentationem Clerici prævi- am. *Text. & DD. in can. 10. 11. caus. 16. q. 7. c. 16. de Offic Ordin. c. 3. de Instit. c. 12. §. fin. de heret. ibi: ad Episcopi officium tam institutio, quam destitutio Sacerdotum noscitur pertinere.* Excipiuntur tamen beneficia, quæ alius ex jure speciali, nempe privilegii, consuetudinis, præscriptio- nis, conventionis &c. conferendi obtinuit. *Ca- nonicatus* Dignitates & Præbendas Cathedralium Ecclesiarum de Jure probabiliùs conferendi essent ab Episcopo & Capitulo simul, ita ut Episcopus unam, & Capitulum alteram vocem constituat. *per c. 15. de concess. prab. Garc. p. 5. c. 4. n. 17. 28.* Collegiatarum vero Ecclesiarum à Prælato immediato & Capitulo simul, ita tamen, ut insti- tutio ad Episcopum spectet. *Garc. n. 64.* Sed & hic

hic sæpiùs aliud obtinet ex jure singulari, vi cuius subinde Canonicatus conferuntur ab aliis. v.g. à Papa alternativè, ab ipsis Canonicis vel capitulariter, vel per *turnum*, ut vocant, ita ut unus post alterum, incipiendo à Seniore, conferat Canonicatum in suo mense vacantem, aut à Principibus Sæcularibus per præsentationem &c. Quid de reliquo in collatione Beneficiorum quorundam possit Capitulum, vel Vicarius Generalis, patet ex dicendis ad *tit. Ne Sede vac.*

25 Quæres, an Laicis competere possit potestas conferendi Beneficia? R. æquè parum, ac potestas ea consequendi; quia beneficia sunt jus spirituali officio annexum, consequenter eorum collatio requirit potestatem spiritualem, sicut consecutio Ordinem spiritualem: cùm igitur Laici, omni Ordine Clericali destituti (seclusò privilegio Pápali) ne quidem capaces sint juris & potestatis spiritualis. *c. 2. & 3. de Judic.* nec conferre, nec adipisci Beneficia possunt. Unde, si Imperator, Reges, vel alii Principes, & Sæculares, dicuntur providere posse Ecclesiis suarum ditionum, & conferre Præposituras, Canonicatus, imò & Episcopatus, sensus est, quòd habeant jus nominandi, & quodammodo præsentandi Clericos ad beneficia vacantia, vel, ut fit per *Primas Preces*, de quibus *tit. de Jure patron.* vacatura, & sic petant conferri certis personis à Potestate Ecclesiastica, non quòd ipsi conferant jus officio spirituali annexum.

26 Dico 9. Beneficia possunt etiam obtineri per præscriptionem, modò acquisita sint titulo
colo-

coloratò collationis, institutionis &c. reipsa invalida propter defectum occultum, scilicet intra triennium pacificæ possessionis. Ita communis cum Sanch. l. 7. Moral. c. 29. n. 88. seqq. propter clarum textum *Regulæ Cancell. 36.* quæ inscribitur *de trienniali possessore.* ibi: *Siquis quæcunque Beneficia Ecclesiastica, absque Simoniaco ingressu, ex quovis titulo, Apostolica vel Ordinaria collatione - - aut institutione eorum, ad quos ista pertinent, per triennium pacificè possederit (dummodo - - se non intruserit, h. e. qui aut nullum habet titulum, vel non ab eo, cujus est conferre Beneficium) super iisdem beneficiis taliter possessis molestari nequeat &c.* ergo per triennem & pacificam possessionem, titulo & bona fide instructam, acquiritur jus & quasi dominium Beneficiorum, atque stabilis titulus in iisdem, tanquam per præscriptionem, quæ tam in possessorio quàm petitorio excludit omnem actionem, atque, sicut omnis alia legitima præscriptio, in foro conscientia quæque procedit, ut habet communior & verior sententia cum laudato Sanchez. Bonæ fidei, ut ego quidem existimo, non obest, si promotus per titulum coloratum sciat impedimentum suum, modò aliàs illud occultum sit, & Juris tantum Ecclesiastici: cum ex nullo Jure probetur obligatio impedimentum tale manifestando se tam notabili commodo privandi.

Objic. I. Nullum Beneficium obtineri potest absque Canonica institutione, vel collatione. *t. 1. de R. J. in 6.* Sed Præscriptio non est Canonica institutio vel collatio, quæ debet procedere ab habente potestatem, & titulum validum ac ve-

Pars I.

Tt

rum,

rum, non merè coloratum, tribuere: ergo. 2. Nec per longissimam consuetudinem, quæ in Jure reprobatur, acquiri potest beneficium absque Canonica institutione. *c. 3. de Instit.* ergo nec per præscriptionem. 3. Qui scit suum impedimentum, vel vitium tituli, & tamen acceptat vel retinet Beneficium, ille peccat contra SS. Canones, qui requirunt titulum verum & validum Canonice institutionis: ergo est in mala fide: si autem 4. ignorat SS. Canones præfatos, laborat ignorantia Juris manifesti, quæ iterum obest bonæ fidei: sed sine bona fide nulla datur præscriptio: ergo. *¶ ad 1. antec.* intelligendum est de via & modo ordinario ac immediato consequendi beneficia, non de extraordinario & mediato præscriptionis, quam SS. Canones nullibi prohibent, imò in allegata Regula Cancellariæ manifestè approbant. *Ad 2. N. Conf. & parit.* partim quia SS. Canones consuetudinem reprobant, præscriptionem verò approbant; partim quia consuetudo, in Jure reprobata, erat talis, per quam sine consensu & opera Episcopi obtinebant Clerici beneficia à Laicis, vel sese intrudebant, adeoque cum manifestè vitioso, aut nullo titulo, etiam apparentur tali; quod utique illicitum est & corruptela morum: fere sicut res alienas rapere nulla consuetudo facit licitum, licet præscriptio iusto innixa titulo earum tribuat dominium. *Ad 3. N. ant.* nam nec *c. 1. cit.* nec alii SS. Canones clarè obligant ad non acceptandum vel non retinendum pro foro interno beneficium pro casu, quo quis impedimentum Juris merè Humani novit. *Vid. tit. de Electione n. 15.* *Ad 4.* Negatur, quòd
labo-

De Præbendis & Dignitatibus. 659

laboret ignorantia Juris manifesti, quia nullum ostendi potest, quod clarè reddat inhabilem ad beneficium, qui ignorat vitium tituli, mediante possessione & præscriptione obtinendum, imò clarè hoc permittitur in *d. Reg. Cancellar.* Dein ignorantia Juris manifesti non vitiat bonam fidem Theologicam.

Occasione hujus Regulæ *de triennali possessore* 27. fortè. Quæres, quid statuatur in *Reg. Cancell. 19.* quæ intitulari solet *de infirmis resignantibus*, vel vocari regula *de viginti*? R. Statuitur, quòd, si infirmus resignaverit vel dimiserit beneficium suum, & intra 20. dies à die præstiti à resignante consensûs coram legitimo Superiore, resignationem acceptante, numerandòs mortuus fuerit, resignatio habeatur pro nulla, & beneficium censeatur vacare per mortem; quia hujusmodi resignationes, cum fieri soleant in favorem certarum personarum, referunt speciem hæreditariæ successionis, quam SS. Canones detestantur. Per *infirmum* rectiùs intelligitur ille, qui laborat non qualicumque infirmitate, sed gravi, ex qua aliquis moriturum se crediderit, ideòque resignaverit, eò quòd Regula dicat, *si de ipsa infirmitate decesserit.* Sed *Objic.* Regula præmittit hæc verba: *etiam vigore supplicationis, dum esset sanus, signata:* ergo resignatio habetur pro nulla, licèt sanus adhuc (à fortiori, si levi infirmitate correptus) resignaverit, modò intra 20. dies postea decesserit. R. cum P. Engel *h. t. n. 31.* hæc verba respicere Stylum Curia Romanæ, ubi ante actualem resignationem, & consensum resignantis in Cancellaria ponendum, supplicatur

Summo Pontifici pro licentia resignandi, qui supplicationem signat & subscribit, fiat, ut petitur: nihil igitur aliud videntur velle Pontifices, quia illa verba hoc tempore addunt Regulæ, quam quod dicti 20. dies computandi sint à die supplicationis signatæ, si fiat resignatio Romæ, ne scilicet committeretur fraus; aliàs enim sani adhuc possent supplicationem porrigere, & suum consensum differre usque ad tempus periculosæ infirmitatis.

TITULUS VI.

De Clerico agrotante vel debilitato.

SUMMARIUM.

1. Quibus constituendus Coadjutor. *Quis iste sit, & quid Coadjutoria.*
2. 3. *A quibus constitui possit Coadjutor, tam Perpetuus, quam Temporalis.*
4. *Quod sit Coadjutoris officium, & qua potestas.*
5. *Unde sustentari debeat.*

I SI contingat Episcopos, Prælatos, aut alios Curatos, incidere in morbum incurabilem, vel in amentiam, aut ob senium vel mutilationem &c. reddi inhabiles ad sua ministeria obsequenda, nequaquam debent amoveri. *c. 1. seqq. h. t. quia afflicto non est addenda afflicto. c. 5. eod. sed constituendus est eis Coadjutor vel in Spiritualibus tantum, vel in Temporalibus tantum, vel in*

utrisque, prout nimirum inhabilis est redditus Principalis ad illa vel ista tantum, vel ad utraque ritè administranda. Unde hìc agitur de *Coadjutoria*, quæ est vicina Beneficio, & definitur esse *facultas alicui concessa adjuvandi Prælatum &c. inhabilem in suis ministeriis*. Alia est *Temporalis*, quando Coadjutor solum constituitur ad tempus, nimirum vel ad dies vitæ, vel quamdiu durat Coadjuti infirmitas vel inhabilitas; hac enim cessante, vel illo convalescente, expirat. Alia autem *Perpetua*, seu *cum jure successionis*, ita ut moriente vel resignante coadjuto succedat hoc ipso Coadjutor in Prælatura &c. Neque Coadjutori etiam Perpetuo conceditur jus, titulus, aut possessio Beneficii & Prælaturæ aut habitus curæ, quamdiu vivit Principalis seu coadjutus, sed solum administratio illius juris, & exercitium curæ. Coadjutor Temporalis ferè coincidit cum *Administratore*, & à *Vicario* in beneficiis inferioribus curatis ferè non differt.

Dico 1. Ad assumendum Coadjutorem v. g. 2
Episcopi perpetuum, & cum jure succedendi, necessarius est consensus Summi Pontificis. 2. Consensus Coadjuti seu Episcopi regulariter, & 3. in Germania consensus Capituli. Pars 1. patet ex Trid. s. 25. c. 7. de Ref. item ex c. 2. & 3. de concess. prab. Pars 2. ex c. un. h. t. in 6. quia Coadjutum vel maximè concernit Coadjutoria, & hinc invito obtrudi non debet, nisi laboret defectu vel morbo incurabili; tunc enim Capitulum non quidem per se cogere ipsum potest ad assumendum Coadjutorem, bene tamen statum Ecclesiæ fideliter referre ad Pontificem, ut is, si ita
T t 3 visum

visum fuerit, compellat ad Coadjutorem admittendum, vel perpetuum vel temporalem: idem est, si Episcopus consentire non possit lapsus in amentiam. *c. un. cit.* Pars 3. tum ex *d. c. un.* tum ex Concordatis Germaniæ, in quibus Capitulo conceditur libera electio Successoris, cui præjudicaret Coadjutor perpetuus sine consensu Capituli datus; iste autem consensus non necessario debet esse capitulariter positus, neque, si Coadjutor ob impedimentum esset postulandus, à duobus tertiis (hæc enim in Electione tantum & Postulatione, ubi Sedes jam vacat, necessaria sunt, uti iudicatum est Romæ anno 1694. in Coadjutoria Moguntina) sed sufficit consensus majoris partis Capituli etiam non congregati. Cæterum si Episcopus consensit quidem in Coadjutorem sibi dandum, non tamen in genere, sed proponendo certum, tunc aliam personam nominare non potest Capitulum. Postquam verò Coadjutus seu Episcopus & Capitulum conspirarunt in certam personam, eam petere debent à Summo Pontifice, non tamen in Instrumento Coadjutoria petendæ adhibere verba, *se eligere vel postulare, sed se consentire, & petere*, ut Papa dignetur Coadjutorem concedere. Si autem ipse Coadjutor peteret, posset tanquam ambitiosus rejici Romæ.

3 Dico 2. Coadjutorem temporalem Episcopis & Prælatibus exemptis etiam regulariter dat solus Papa. 2. Inferioribus autem non exemptis Episcopus aut Superior Ordinarius. Pars I. sumitur ex *c. un. cit.* dixi, *regulariter*; nam in locis à Sede Apostolica valde remotis, uti in Germania, ipse Episcopus cum consilio & assensu Capituli sibi unum

unum vel plures Coadjutores temporales assumere potest: vel, si ille sit impos mentis, Capitulum vel duæ ipsius partes. *c. un. cit.* Pars 2. ex *c. 3. & ult. h. t.* & Trid. *f. 21. c. 6. de ref.*

Dico 3. Officium & potestas Coadjutoris est eadem, quæ Coadjuti. per *c. 5. h. t.* cum aliqua tamen limitatione, vel in litteris Coadjutoria expressa, vel in Jure &c. Sic non potest alienare res immobiles Ecclesiæ. *c. un. cit.* conferre beneficia Ecclesiastica sine consensu Coadjuti &c. per *c. ult. de Off. Vicar. in 6.* conficere negotia ardua. per *c. 81. de R. J. in 6.* Tenetur insuper rationes administrationis suæ reddere Coadjuto, vel, si hic mente non valeat, Capitulo, vel Successori Coadjuti. *c. un. cit.*

Dico 4. Coadjutor sustentandus est ex proventibus Ecclesiæ, cujus Prælato datus est, si sufficientiant ad moderatam utriusque sustentationem. *c. 3. h. t. & c. un. cit.* Si redditus pro utroque non sufficientiant, ex illis debet ali Coadjutus, quia retinet titulum & possessionem Prælaturæ vel Beneficii. per *c. 1. & 5. h. t.* Coadjutori autem providendum ex residuo, siquod detur, & aliunde addidamentum, v. g. ex collato alio beneficio, aut pensione, eidem procurandum &c. Trid. *f. 21. c. 4. & 6. de ref.*

TITULUS VII.

De Institutionibus.

SUMMARIUM.

1. *Quid & quotuplex sit Institutio.*

Tit 4

2. 3.

2. 3. *A quibus fieri possit, vel debeat.*4. *Quid juris conferat.*

Institutio latè sumpta ac in genere dicitur quamcunque Beneficii concessionem Canonicam, & tituli collativam, qua confertur jus in re & proprietatis in beneficio etiam absque traditione vel possessionis consecutione, modò consensus & acceptatio instituti accedat. *c. 17. de Prab. in 6. c. ult. de concess. prab. in 6.* strictè autem & specificè accepta *Institutio collativa juris est concessio Beneficii à Superiore Ecclesiastico facta ad præsentationem Patroni*; & quia hæc præsentatio tribuit jus ad rem, est concessio *necessaria*, ac proin differt à collatione *libera* Beneficii, quæ fit ad arbitrium collatoris, & sine ullo jure per præsentationem alicui competente, de qua ad *tit. V. egimus §. 2.* Porro alia Institutio vocatur *authorizabilis*, quæ nihil est aliud quàm commissio Cura animarum, aliòque nomine *Approbatio* dicitur. Alia autem nuncupatur *realis* vel *corporalis*, seu investitura, aut installatio, quæ est actualis inductio in possessionem.

2. Dico 1. Potestas instituendi præsentatos de jure communi pertinet ad Episcopum Diœcesis primariò. *c. 3. h. t. c. 21. de Jur. patr.* Dein ejus loco ad Vicarium Generalem. *c. 3. cit.* per verba *qui hoc de jure possunt*, etiam sine speciali mandato. Demum Sede Episcopali vacante ad Capitulum Cathedralè. *c. 1. h. t. in 6.* vel potiùs ad Vicarium Capituli. Ex jure tamen speciali, præscriptionis, aut consuetudinis aliquando spectat, ad inferiores quoque Prælatos, vel Collegia. *Institutio.*

tionem *authorizabilem* tribuunt quidem iidem, cum per concessionem Beneficii Curati, si specialiter non conferatur prævio examine concedi censetur Approbatio seu Cura animarum. Trid. s. 23. c. 15. de ref. Putant quidem aliqui, hanc potestatem posteriorem non posse per præscriptionem vel consuetudinem acquiri, nisi simul beneficium desinat esse Curatum, vel manere sub jurisdictione Episcopi. per Trid. s. 7. c. 13. de ref. & s. 25. c. 11. de Regular. ubi derogatur omnibus consuetudinibus etiam immemorialibus. Accedit praxis Episcoporum, qui ad curam Parochiarum nullos admittunt sine prævia sua approbatione. Sed melius sustinetur contrarium ex generalibus principiis de præscriptione & consuetudine. Ad Trid. respondetur, quod loquatur de consuetudinibus Tridentinum antegressis, præsertim cum profus idem dicat de *privilegiis*; quis autem ex Adversariis neget, privilegio Pontificis deinceps dandò posse obtineri ab inferioribus Prælati institutionem *authorizabilem*. Si Episcopi nullos admittant sine prævia sua approbatione, id inde proveniet, quia non sufficienter probatur consuetudo vel præscriptio. Institutio *corporalis ac investitura* de Jure Scripto pertinet quidem regulariter ad Archidiaconum. c. 7. de Offic. Archidiacon. vi consuetudinis tamen hodie multis in locis etiam hanc Episcopi tribuunt per Commissarios, Decanos rurales, vel alios. Fit variis modis pro diversitate locorum, & beneficiorum, v. g. Abbates & alii Prælati investiuntur per inductionem in Ecclesiam & collocationem in Sede Abbatiali, Canonici per Assignationem stali seu sedis in

Choro & Capitulo, Parochi & alii Beneficiati per impositionem bireti factam à Vicario Generali post editam Professionem Fidei; aut in loco beneficii per inductionem in Ecclesiam, osculum altaris, contactum vel refectionem januæ, per novi Parochi promulgationem in Ecclesia coram populo &c.

3 Quæres, an etiam Laici possint facere Institutionem aliquam? R. 1. Collativam juris, & auctorizabilem, non possunt, quia hæc requirunt jurisdictionem spiritualem. R. 2. Investituram in ordine ad administrationem in spiritualibus proprio nomine etiam dare prohibentur, possunt tamen ex commissione Episcopi, si præcessit investitura verbalis, unà cum traditione bireti &c. actualem introductionem in locum beneficii unà cum traditione clavium & jurium facere; quia hæc executio consistit in mero facto: in temporalibus autem, ubi quoad ista solet fieri specialis investitura, etiam absque commissione Episcopi Parochum novum v. g. possunt inducere in domum Parochialem, ibidem tradere claves, & rationum libros, ac redditus assignare.

4 Dico 2. Quamvis per Institutionem juris collativam acquiratur jus in re & in beneficio. per *c. 17. & 40. §. fin. de præb. in 6.* taliter tamen instituto non licet propria auctoritate possessionem beneficii apprehendere. per *c. 7. de off. Archidiacon.* nisi accedat consensus Superioris corporalem possessionem tradere valentis. Si tamen propria auctoritate occuparet, probabilius non amitteret ipso Jure proprietatem beneficii, quia hæc tam gravis pœna non satis probatur. Amitteret tamen, si

per

per violentiam caperet possessionem. *c. 18. §. in-
super de prab. in 6. & arg. l. 7. C. Unde vi. Objic.*
Præsentatus ad beneficium, si illud occupet abs-
que institutione, hoc ipso privatur omni jure per
præsentationem acquisito. *arg. c. 5. de Elect. in 6.*
& ibi DD. ergo etiam institutus in beneficio, il-
lud occupet ante investituram, hoc ipso privatur
omni jure per Institutionem acquisito. *R. trans.*
antec. quod à multis non malè negatur, quia *cit.*
c. 5. loquitur de electo: ergo tanquam odiosum
non debet extendi ad præsentatum: *neg. conf. &*
parit. quia electus & præsentatus per acceptatio-
nem solum obtinent jus ad rem, institutus verò
jus in re: difficilius autem amittitur jus in re,
quàm jus ad rem.

TITULUS VIII.

De Concessione Præbendæ & Ec-
clesiæ non vacantis.

SUMMARIUM.

1. Quid sit libera collatio: quibus modis vacare pos-
sit Beneficium vel Ecclesia.
2. Quomodo conferri possit vacans de Jure tantum.
3. 4. 5. Beneficii nondum vacantis tam concessio
quàm promissio est irrita.
6. Debet conferri intra certum tempus.
7. Quo elapso ad quem devolvatur collatio.

UT beneficium ritè concedatur vel per liberam
collationem, vel prævia præsentatione per
instituti-

institutionem, necesse est, ut prius debitò modò vacet. Quia verò Collatores & Patroni adstringuntur, ut conferant vel præsentent ad beneficia intra certum tempus, postquam vacare ceperunt, videndum nunc est, quid Juris sit, si beneficia nondum vacantia conferantur vel promittantur, & si debito tempore à cæpta vacatione non fiat collatio vel præsentatio.

Vacare autem beneficium potest triplici modo. 1. *de Facto tantum*, quando habet quidem proprietarium, qui obtinet jus & titulum in beneficio, non tamen possessorem, quia nempe vel possessionem nondum est adeptus, vel vi ab illa expulsus, vel longo tempore abest à beneficio, & ignoratur, ubi sit. 2. *de Jure tantum*, quando habet possessorem, caret tamen proprietario, ut si quis in beneficium, quod nullus obtinet in titulum, se intrudat. vel propter delictum ipso jure privatus beneficiò illud defacto occupet, & possessionem retineat. 3. *de Facto & Jure simul*, quando nec possessorem nec proprietarium habet, ut communiter contingit per mortem beneficiati, per renuntiationem expressam vel tacitam, per Professionem Religiosam, per privationem ipso Jure inductam ob delictum vel omissionis vel commissionis, vel per privationem hominis, seu per sententiam Judicis, propter homicidium simplex, perjurium Judiciale, bestialitatem, sodomiam imperfectam, deflorationem Maritalis, adulterium, concubinatum scandalosum &c. beneficium auferentis. Et hæc vacatio est propriissima, secunda verò propria, prima autem, *defacto tantum*, est impropria,

pria, & Beneficium censetur propriè non vacare.

Dico 1. Beneficium vacans *de Jure tantum* 2 potest quidem conferri & promitti, non tamen possessio concedi, nisi priùs vocato possessore (modò ejus possessio non sit notoriè injusta) & prævia cognitione, an huic non competat aliquod jus in beneficio. *c. 28. de præb. in 6.* quia contra alium, priùs non auditum, nihil unquam statuendum est propter generale periculum, ne quis injustè suo jure privetur.

Dico 2. Concessio Beneficii non vacantis 3 (vel *de Facto tantum* vacantis) est ipso Jure nulla. *c. 1. 2. 7. h. t. c. 4. de donat.* Nec sufficit, si Beneficium vacet *interpretativè* h. e. si Beneficiarius solùm sit excommunicatus, suspensus, irregularis, ab hoste captus &c. & sic impeditus ab administratione, sed debet *verè* vacare.

Dico 3. Etiam promissio Beneficii nondum 4 vacantis, sive certi, sive incerti, aut proximè vacaturi, est ipso Jure nulla, etsi juramentò, vel scripturâ sit firmata, sive à collatore sive à Patrono facta. *Text. in c. 2. 3. 11. 13. h. t. c. 2. eod. in 6. Trid. s. 24. c. 19. de ref.* ubi sublatae sunt omnes *gratiæ expectativæ* in materia Beneficiorum. DD. communiter. Ratio, ut hoc modo coërceatur avaritia ac ambitio, quæ elucet in iis, qui ita præmaturè Beneficiis inhiant, & ne minus digni per importunas & intempestivas preces dignioribus præripiant beneficia: atque ut evitetur ausa optandi & captandi mortem alienam, nempe actu possidentium beneficia: sicut propter similem causam Jus Civile reprobatur pacta

de futura viventis hæreditate. Nec juramentum utpote SS. Canonibus repugnans, & in præjudicium boni publici æquè ac privatorum cedens, subsistere & promissionem firmare potest, minus scriptura, quam vocant *Signaturam*.

§ Objic. 1. Valet promissio beneficii sub his generalioribus terminis concepta, *conferam tibi Beneficium, cum potero: vel, quamprimum se facultas obtulerit. text. in c. 14. h. t.* ergo saltem valet promissio Beneficii incerti, v.g. proximè vacaturi, præsertim cum hæc promissio non præbeat ansam optandi & captandi mortem alienam. 2. Praxis habet, etiam timoratorum, ut passim vel voce, vel per *Signaturam*, promittant Beneficia proximè vacatura, tam in genere quàm in specie: ergo hoc fit valide & licitè, saltem vi consuetudinis. 3. Saltem jurata promissio tenebit & obligabit; quia omne juramentum debet servari, quod potest servari, sine peccato & præjudicio tertii: sed hoc juramentum potest servari sine peccato, quia non per se, sed solùm per accidens inducit ad optandam & captandam mortem alienam (aliàs nec ipse Papa posset absolutè dare gratias expectativas) item sine præjudicio tertii, quia nemini auferit suum jus, cum respiciat tempus, quo aliunde vacabit Beneficium. Confirmatur 1. valet pactum de futura successione in bonis viventis, licet à Jure Civili sit reprobaturum, cui adjicitur juramentum. 2. Idem pactum valet, si accedat consensus illius, de cujus hæreditate initum est, modò ille usque ad mortem perseveret in suo consensu. *l. fin. C. de pact.* ergo & valebit promissio beneficii

non-

De Concessione Præbendæ &c. 671

nondum vacantis, saltem si fiat cum consensu possessoris beneficii.

¶ ad 1. Illud *c. 14.* fuit correctum à *c. 2. h. t. in 6.* quod est Jus recentius. Et quamvis promissio beneficii incerti non det occasionem proximam optandi & captandi mortem alienam, tamen præbet aliquam, & nutrit avaritiam &c. quod sufficere potuit Legislatori, ut etiam tales promissiones illimitatè in *d. c. 2.* reprobaret & irritaret propter universale periculum *abusus*, & ad frænandam *detestandam* hominum *perversitatem, nimiam importunitatem, ambitionem improbam*, ut Pontifex loquitur. Ad 2. *dist. ant.* & per hanc promissionem, utpote irritam, conceditur aliqua spes. *C. antec.* jus ad Beneficium in promissario, vel obligatio fidelitatis aut justitiæ oritur in apparenter promittente. *N. ant. & Conf.* Ipsemet scio, beneficia, ad quæ quibusdam fuerunt data Signaturæ, postmodum sine scrupulo aliis fuisse data, præsertim à Patronis: ergo illa praxis non inducit consuetudinem legalem & veram, saltem id necdum est satis probatum. Ad 3. *N. min.* quamvis enim promittere beneficium nondum vacans non sit peccatum contra Jus Naturale, est tamen contra Jus Ecclesiasticum, quod propter bonum publicum Ecclesiarum, & aliquale saltem periculum optandi mortem alienam, avaritiæ & ambitionis speciem, non solum irritat, sed etiam *reprobat*, h. e. prohibet hujusmodi promissiones: quo Jure licet non adstringatur Papa, adstringuntur tamen alii, & ideo promissiones sunt peccatum, consequenter & juramentum iis adjectum, quia esset vinculum iniquitatis, & ser-

yari

vari non posset sine præjudicio Juris, & Ecclesiarum periculo, non valet, nec ullam parit obligationem, sed cadit cum suo principali. Ad *Confirmat.* 1. est disparitas hæc, quòd Jus Civile pactum futuræ hæreditatis non prohibeat, sed solum irritet, & quidem ob bonum privatorum, de quorum hæreditate fit pactum, consequenter juramentum ei adjectum stare potest per se, & observari absque peccato, adeoque observandum est saltem ex virtute Religionis: e contra promissio Beneficii non vacantis est insuper prohibita à Jure Canonico, & irrita propter bonum publicum Ecclesiarum, & periculum animarum. Ad *Confirm.* 2. iterum est disparitas; quia Jus Canonicum irritat promissiones tales absolute, Jus Civile autem illa pacta solum conditionate, nisi nempe fiant cum consensu illius, de cujus hæreditate agitur. *l. fin. cit.*

6 Dico 4. Tempus quoque certum conferendis Beneficiis est præfixum: quale autem illud sit in Electivis, in *tit. de Elect.* & quale in Patronatis, in *tit. de Jure patr.* dicitur. Collativa autem, seu quæ sunt liberæ collationis, conferri debent intra 6. menses, à die cognitæ vacationis computandos, & cessante impedimento. *c. 2. & 5. h. t.* nam legitime impeditis non currit tempus. Si autem intra hoc semestre non conferunt ordinarii Collatores, devolvitur collatio ad Superiorem.

7 Quæres, ad quem Superiorem fiat devolutio collationis? R. I. Si collator inferior Episcopò, vel Capitulum Cathedrale moram committat, immediatè ad Episcopum. *c. 2. h. t.* si Episcopus per alios 6. menses non providerit, ad Archiepiscopum.

De concessione præbendæ &c. 673

Episcopum. per *c. cit.* ab hoc autem ad Primate[m] vel Patriarcham, ac demum ad Papam, & sic gradatim semper ad Superiorem immediatum. Nec impeditur devolutio ad Episcopum, si collator ab eius jurisdictione sit exemptus, quia tunc Episcopus tanquam delegatus Sedis Apostolicæ confert. *Clem. un. de suppl. neglig.* Aliud foret, si ipsum Beneficium esset exemptum, tunc enim devolutio fieret immediatè ad Papam. per *c. 32. de præb. in 6. in f. R. 2.* Si collator sit Episcopus ipse, & quidem jure proprio, fit devolutio immediatè ad Capitulum, & primum ab hoc ad Archiepiscopum. *c. 2. cit. R. 3.* Si verò Episcopus sit collator jure extraordinario, puta privilegii, delegationis, devolutionis &c. immediatè ad Archiepiscopum. Eadem devolutio & eodem modo locum habet in casu, quo ordinarius collator Beneficium confert indigno; quia pro illa vice amittit jus conferendi. per *c. 32. cit.* cum idem sit, imò pejus, promovere inhabilem, ac promovere nullum.

TITULUS IX.

Ne Sede vacante aliquid innovetur

SUMMARIUM.

1. *Quando dicatur Sedes vacare.*
2. *Quid non possit Capitulum Sede vacante.*
3. *Quid econtra possit.*
4. *Maximè circa Beneficia Ecclesiastica.*

PER *Sedem vacantem* hîc intelligitur Ecclesia
Cathedralis vel Collegiata & Conventualis,
Pars I. Uu *cujus*

cujus Prælatus vel est mortuus, vel exauthoratus, vel resignatus, vel excommunicatus, suspensus &c. ita ut administrationem non habeat, adeoque intelligitur Sedes vel verè vel interpretativè vacans, Datur quidem in hac Rubrica generalis regula, quòd Sede vacante nihil possit Capitulum, cui tamen adversatur alia, vi cuius juxta *c. 11. & 14. de Majorit. c. un. eod. in 6. c. 3. & 4. de suppl. neglig. in 6. & Trid. f. 24. c. 16. de Ref. jurisdictio* & administratio rerum & jurium Sede vacante ad Capitulum devolvitur. Unde veniunt conciliandæ hæ duæ Regulæ in speciem oppositæ, & dicendum, quid possit & non possit Capitulum Sede vacante, præsertim quoad Beneficia.

- 2 Dico I. Capitulum Sede vacante generatim nihil potest, per quod censetur aliquid *innovari*, h. e. per quod Status Diæcesis, Monasterii, vel Collegii immutatur, alteratur, vel aliquid fit, quod cedit in præjudicium Ecclesiæ vel successio- nis Prælati. Text. gl. DD. *in Rubr. c. 1. & ult. b. 1.* atque in hoc sensu vera est generalis Regula Rubricæ. Ratio datur in *c. 1. cit.* quia Sede vacante non est, qui Episcopale & Ecclesiæ jus tueatur. Sicut igitur gesta in præjudicium pupilli, cui æquiparatur Ecclesia Rectore, velut defensore, delib- ruita, ipso jure sunt nulla. *l. 1. seqq. C. de authorit. præstanda.* ita & gesta in præjudicium Ecclesiæ. Quapropter Capitulum in specie non potest de emolumentis Episcopalibus aliquid transferre ad mensam vel commodum Capituli. *c. 40. in 6. & Clem. penult. de Elect.* solvere unionem, qua Ecclesiæ vacanti annexa erat alia. *c. 1. b. t.* alienare res immobiles, imò & mobiles servando servabi-

les, inchoare litem vel inchoatam prosequi, super bonis & juribus ad mensam solius Prælati pertinentibus, nempe extra casum inevitabilis necessitatis. &c.

Dico 2. Capitulum Sede vacante generaliter potest omnia, quæ potest Episcopus vel Prælati jure ordinario, vel quæ ad ordinariam ejus jurisdictionem pertinent. per *c. 11. 14. x. & c. un. in 6. de Majorit. c. 3. de suppl. & c. citt.* quia per hoc nihil innovatur, sed potius conservatur, & jure successionis continuatur prior status Ecclesiæ. Proin in hoc sensu procedit altera Regula generalis. Dixi 1. quæ ad ordinariam Episcopi &c. jurisdictionem pertinent, sive dein ea sit contentiosa, quæ spectat causas, in Judicio decidendas, etiam Decimales, Beneficiales, Matrimoniales, Criminales &c. sive necessaria, quæ respicit actus, per quos tribuitur tertio jus quæsitum, uti est instituere præsentatos ad beneficia confirmare electos &c. sive voluntaria, quæ ordinatur ad actus à libera Episcopi &c. voluntate dependentes, ut est absolvere à censuris & peccatis, ab Episcopo per modum legis perpetuæ reservatis, à censuris à Jure laris & non reservatis Pontifici, vel inflictis ab Episcopo defuncto, ferre censuras, dispensare in votis, juramentis, denuntiationibus Matrimonii, observatione festorum, in irregularibus ex delicto occulto provenientibus &c. approbare & exponere Confessarios, exequi ultimas voluntates, visitare diocesim, subsidium charitativum in necessitate exigere, facere statuta, & ab Episcopo facta revocare, ac generali mandato revocare licentias & approbationes ab Episcopo da-

tas &c. Notandum autem est 1. quod Capitulum hæc possit ac debeat facere per suum Vicarium, quem in spiritualibus (& per Oeconomum, quem pro temporalibus, licet non assignato tempore) specialem constituere vel antiquum confirmare tenetur intra octiduum à morte Episcopi juxta Trid. *f. 24. c. 16. de ref.* Notandum 2. quod casu, quo vacat Ecclesia inferior, Episcopo subiecta, Capitulum in jurisdictione aliàs spectante ad Episcopum non succedat, sed Episcopus retineat suam ordinariam, qui tamen, si Ecclesia sit Regularis, in ea non se immisceat, quæ pertinent ad disciplinam Religiosam, nisi per Administratorem, si quem constituat, vel nisi Superior claustralis sit in ea curanda negligens. Pirhing *tit. de Majorit. à n. 58.* Dixi 2. *Quæ potest Episcopus, vel Prælati, jure ordinario,* seu quæ Episcopus &c. nam in iis, quæ potest Episcopus jure extraordinario, nempe privilegii, concessionis specialis, delegationis & commissionis, seu ut delegatus, non succedit Capitulum: sic non potest dispensare vel absolvere in iis casibus, in quibus id specialiter concessit Episcopo Papa, procedere contra exemptos, contra quos Episcopus tantum ut delegatus Sedis Apostolicæ potest procedere, visitare Monasteria Monialium exempta, eligere Regem Romanorum, si ea potestas competit Archiepiscopo viventi &c.

4 Dico 3. Circa Beneficia Ecclesiastica potest Capitulum, generaliter ea, quæ ad ordinariam & necessariam jurisdictionem Episcopi spectant, non verò illa, quæ sunt jurisdictionis extraordinariæ & gratiosæ. Sumitur ex *c. 1. de Insti. in*

6. 6. 2.

6. c. 2. h. t. c. un. eod. in 6. Unde quamvis possit conferre Beneficia certis personis debita, v. g. Clerico ex certa familia, præsentatis, electis, dando institutionem vel confirmationem, vel vacanti ex causa permutationis, jam acceptatæ ab Episcopo adhuc vivo; conferre tamen prohibetur Beneficia liberæ collationis ad solum Episcopum, vel ad ipsum & Capitulum simul spectantis, antequam 6. menses ad collationem concessi fluxerint, suppressere Beneficia, unionem Beneficiorum & Ecclesiarum dissolvere, imò nec Beneficia extra casum ineluctabilis necessitatis unire, demum, quamquam amittere valeat resignationes Beneficiorum liberè vel ex causa permutationis Sede vacante factas, ea tamen, quæ ad liberam collationem Episcopi pertinent, non potest conferre. Ita communiter DD.

TITULUS X.

De his, quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli.

SUMMARIUM.

1. *Quid sit Capitulum: ejus consensus, & consilium.*
2. *Quando Prælatatus teneatur adhibere.*
3. *Et quando non, consensum vel consilium Capituli.*
4. *An in hac re aliquid possit Consuetudo.*

Sicut Capitulum Sede vacante non potest omnia, ita nec Episcopus, vel alius Prælatatus Sede plenâ sine consensu Capituli.

cujus nomine venit Collegium Capitularium congregatorum, vel Senatus aut Concilium Episcopi aut Prælati, dictum à *capite*, quod non est Prælati, utpote à Capitulo adæquatè distinctus, sed Decanus vel Præpositus, unà cum reliquis Capituli membris unum corpus constituens, Capitulum verò & Prælati simul constituunt unam Ecclesiam, cujus caput est Prælati, membra autem Capitulares. *c. 4. h. t.* Ad constituendum Capitulum requiritur 1. ut sint plures personæ, & quidem Ecclesiasticæ. 2. ut habeant communem causam & ærarium. 3. commune sigillum. 4. actorem & syndicum communem, per quem causæ Capituli controversæ agantur. Apud Religiosos sæpe vocatur *Conventus*, nec habet bona propria à bonis Prælati sui distincta propter votum paupertatis. Quidquid agit Capitulum quæ tale, debet agere *capitulariter*, h. e. legitime congregatum per majora suffragia. per *c. 5. de prob. c. 1. c. fin. de his, quæ fiunt à majori.* Ubi de Jure requiritur Capituli *consensus*, qui est comprobatio Capitularium, Prælati tenetur illum sequi: ubi verò *consilium*, quod est sensus tantum & opinio Capitularium, tenetur quidem audire, at non sequi per se.

- 2 Dico I. Episcopus (vel alius Prælati) tenetur adhibere consensum Capituli non solum in negotiis, quæ concernunt Capituli onus vel interesse. *arg. c. quod omnes. 29. de R. J. in 6. sed etiam in aliis quibusdam majoris momenti præjudicium vel interesse Ecclesiæ, aut successorum in Prælatura concernentibus, ubi Jura id specialiter requirunt; cujusmodi in specie sunt alienare res immo-*

immobiles, & mobiles pretiosas Ecclesiæ, unire Ecclesias & Beneficia, suppressere Beneficia, celebrare contractum mutui, vel alium, quo obligatur Ecclesia. *c. 1. 8. 9. h. t. c. 4. de fidejussor.* augere numerum Canonicorum vel minuere. per *c. 8. de constit.* decernere ferias sacras. *c. ult. de feriis.* processum criminalem instituere contra Canonicos Cathedralis aut Collegiatæ Ecclesiæ exemptos; sed in hoc casu solum tenetur adhibere duos Canonicos, circa initium anni ad id à Capitulo electos. *Trid. s. 25. c. 6. de ref.* Dixi, *consensum*; nam in aliis negotiis gravioribus, ubi Jura non expressè requirunt consensum, deberet saltem exquirere Capituli *consilium*. per *c. 4. & 5. h. t.* uti sunt condere statuta, punire Clericos propter delicta, dare consensum in alienationem rerum ad Ecclesias inferiores pertinentium, admittere erectionem novi Monasterii &c. item quando Jura præcipiunt adhiberi consilium, uti institutione & destitutione Abbatum, & Clericorum in Beneficiis majoribus. *c. 4. cit.* in providenda Lectione S. Scripturæ, Theologiæ, & Grammaticæ Clericos & alios Scholares pauperes docendæ. *Trid. s. 5. c. 1. de ref.* An verò ejusmodi actus, sine consensu vel consilio Capituli gesti, sint tantum illiciti, vel etiam invalidi, pendet ex eo, an Jus requirat tanquam conditionem *sine qua non*, vel addat clausulam irritantem, vel non. *Objic.* Episcopus non tenetur sequi consilium Capituli: ergo frustra requiritur. *R. N. conf.* quia, si debeat exquirere consilium auditis consulentium rationibus, longè prudentius & cautiùs procedit, & sic magnam habet hæc requisitio utilitatem.

3 Dico 2. In aliis negotiis minoris momenti, vel ubi Capitulum ob tempus belli, contagionis &c. congregari nequit, & quando aliunde manifestum est, quid sit agendum, atque in causis, quæ pertinent ad Episcopum ut delegatum Sedis Apostolicæ, vel jure extraordinario, v.g. devoluto ob negligentiam vel delictum inferioris Prælati, Episcopus, vel Prælati, neque consensu neque consilio Capituli opus habet; cum ad ipsum tota ac libera potestas regendi Ecclesiam pertineat. *c. 1. de offic. Ord. in 6.* neque tam insignis, quæ pollet, potestas restringenda est, ubi Jura vel Consuetudo non specialiter restringunt. Huc etiam pertinet consuetudo non adhibendi consensum vel consilium Capituli in negotiis, ubi Jura aliàs requirunt, quæ dicitur in multis locis vigere. Sed hinc

4 Quæres, an consuetudine hoc introduci possit? R. universim & totaliter sine Capituli consensu vel consilio procedendi potestas introduci nequit, imò nec in casibus specialibus, in quibus vertitur periculum gravioris præjudicii Ecclesiæ, uti in alienationibus rerum Ecclesiasticarum immobilium. per *c. 1. 3. de consuet. & c. 4. h. t.* bene tamen in aliis negotiis particularibus, ex quibus tantum Ecclesiæ periculum non imminet. per *c. 6. eod. & c. 3. de consuet. in 6.* Quo modo conciliantur *d. c. 4. & c. 6.*



TITULUS XI.

De his, quæ fiunt à Majori parte Capituli.

SUMMARIUM.

1. *Quanam sit major pars Capituli.*
2. *Quando censeatur Capitulum legitime congregatum.*
3. *Qualis majoritas Capitularium requiratur.*
4. *Et qualis subscriptio ad valorem actuum Capitularium.*

UT à Capitulo ritè aliquid fiat, v. g. præstetur consensus, ubi secundùm Jura necessarius est Prælato, debet legitime esse congregatum, & major pars Capitularium conspirare. Pars *major* autem potest esse vel *absolute*, nimirum respectu habito ad omnes suffragia ferentes, ut si Capitulum consistet ex 24. Capitularibus præsentibus, & 13. conspirent: vel *respectivè*, seu respectu habito ad vota dispersa, medietatem Capitularium præsentium non attingentia, ut si ex 24. septem velint hoc, octo aliud, & novem iterum aliud, vota novem sunt respectivè majora.

Dico I. Ut Capitulum legitime sit congregatum, requiritur, ut omnes in loco præsentés, qui jus suffragii habent, & interesse possunt, convocentur in locum unum ab habente potestatem convocandi. Text. & DD. in c. 42. de Elect. l. 3.

Uu 5

6 4.

§. 4. ff. quod cujuscunque Universit. Dixi 1. omnes; si enim vel unus non sit vocatus, potest agere de contemptu, &, quod à reliquis actum est, irritare. per c. 28. & 36. de Elect. Si verò pauciores, quàm duæ tertiæ, si præsentès Capitulares dividerentur in tres partes, tantùm essent vocati, conventus & ejus acta ipso Jure essent nulla. l. 3. & 4. cit. Dixi 2. in loco præsentès; absentes enim ordinariè non sunt necessariò vocandi. arg. c. 55. de Elect. exceptis casibus faciendæ electionis Prælati, vel novi Canonici, & cessationis à Divinis. c. 42. cit. c. 8. de off. Ord. in 6. & quando tractatur negotium summè arduum, v. g. de alienatione rerum & jurium Ecclesiæ, vel quando aliud habet consuetudo. Dixi 3. ab habente potestatem convocandi, qui est Episcopus vel Prælatus, nisi sit absens, vel nisi proponendum esset negotium concernens vel rem ad Prælati commodum spectantem, vel solum Capitulum tangentem, aut nisi Capitulum sit exemptum; in his enim casibus convocare pertineret ad Præsidentem Capituli, v. g. ad Decanum.

- 3 Dico 2. Ad valorem actûs Capitularis regulariter sufficit & requiritur consensus partis absolute majoris & sanioris præsentium, etsi opponat se pars minor. c. 1. 3. & fin. h. t. c. 48. de Elect. quia pars major repræsèntat totam communitatem, &, quod hæc facit, ob omnibus fieri censetur. l. 19. ff. ad municipalem. Dixi 1. regulariter: nam duas tertiæ conspirare in postulandum necesse est, quando Postulatio concurrat cum Electione, & quando eligitur Præfecta Monialium in discordia &c. c. 40. de Elect. & c. 43. eod. in 6.

omnes

De his, quæ fiunt à Majori &c. 683

omnes autem, quando decernitur electio per viam compromissi, vel quando agitur de re singulos Capitulares concernente, non quàm Collegium. per *c. 29. de R. J. in 6.* Dixi 2. *absolutè majoris*; licet vi consuetudinis, extra casum electionis Prælati, vel negotii valde ardui, passim sufficere dicantur respectivè majora. Dixi 3. *sanioris*: sed, nisi manifestè appareat, majorem partem pravo affectu in transversum agi, major pars semper præsumitur etiam sanior, & hinc multis in locis solet tantùm attendi major suffragiorum numerus. Dixi 4. *præsentium*, inter quos etiam censentur absentes illi, qui debuissent vocari, & non sunt vocati, proin si ex *24. Canonicis tres non essent vocati, absolutè majora non essent II. sed 13. suffragia.* Abb. in *c. 55. de elect. n. 10. Objic.* In *c. 29. cit.* dicitur: *quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari.* & in *c. 56. de R. J. in 6. in re communi potior est conditio prohibentis.* ergo, si decretum Capitulare præjudicat minori parti, & hæc se opponit, non sufficit consensus majoris partis. R. hæc regulæ solùm procedunt, quando aliquid decernitur de jure singulorum proprio, non, quando decernitur de jure universitatis, vel singulorum quidem, at redundante in utilitatem Ecclesiæ, vel Collegii.

Quæres, an & qualis subscriptio requiratur in Instrumento, quod erigitur super actu Capitulari? R. de Jure scripto necessaria est subscriptio, saltem in gravioribus negotiis, non solùm Prælati, sed etiam Capitularium vel omnium, vel saltem majoris partis. *can. 52. caus. 12. q. 2. c. 1. de his, qua fiunt à Pral.* Hodierno tamen usu solet se
tan-

tantum subscribere Prælatus, & Capituli caput, vel senior, vel uterque, adjecto generali nomine Capituli vel Conventus, & opposito sigillo tum Prælati tum Capituli. Interim talis subscriptio non reddit instrumentum satis securum; nam si causa ad Judicium deveniat, & Capitulares diffiteantur se præbuisse consensum, horum contradictio vel assertio prævalet. *c. 5. de probat.* nec patiuntur Jura, ut in Prælati, & alterius, qui sigilla communia custodiunt, potestate sit Ecclesiam obligare, vel ei præjudicare. per *c. 2. de solut.*

TITULUS XII.

Ut Ecclesiastica Beneficia sine diminutione conferantur.

SUMMARIUM.

1. *Quinam dicatur diminutio Beneficiorum.*
2. *An Collator possit reservare fructus Beneficii.*
3. *An & qualem Beneficio imponere Pensionem possit Episcopus.*
4. *An novum onus personale Beneficiato.*

I **D**iminutio Beneficiorum esse censetur, si uniantur, dismembrentur, dividantur, vel supprimantur, de quibus jam egimus tit. *V.* item si collator sibi vel aliis reservet fructus in collatione, aut novum onus vel reale, ut est pensio ex fructibus, alteri à Beneficiato solvenda, vel personale, ut est obligatio can-

tandi

tandi in choro, docendi pueros Grammaticam, legendi plures Missas &c. imponitur Beneficiato novo. De hac reservatione fructuum, & novi oneris impositione adhuc tractandum hic restat.

Dico I. Nullus collator absque consensu Sedis Apostolicæ potest aliquos Beneficii, quod confert, fructus sibi, vel suis, vel mensæ Capituli &c. reservare, multò minus de iisdem sibi relinquendis cum collatario pacisci. Communis ex *Rubr. & c. un. h. t. c. 4. x. & c. 9. de off. Ord. in 6. c. 32. de V. S.* Ratio, quia per talem reservationem subverterentur piæ Fundatorum voluntates, passim grassaretur avaritia, & Beneficiati ob diminutos fructus segnius obirent functiones sacras: si verò prædictum accederet pactum, insuper committeretur Simonia. per *c. 6. & fin. de Pactis.* Regulariter proin servandi sunt fructus Beneficii vacantis successori, vel expendendi in utilitatem Beneficii aut Ecclesiæ. *c. 4. & 9. cit.* vel, ut habet recepta passim consuetudo, si adhuc pendentes, & ab antecessore Beneficiato, qui aliquo anni tempore jam præstitit servitia, nondum percepti sint, dividendi pro rata temporis inter hæredes defuncti & successorem. Dixi, *sibi vel suis &c.* siquidem ad reparandam Ecclesiæ Cathedralis fabricam, vel ad solvenda Episcopatus gravia debita, vel ob aliam gravis necessitatis causam permittitur Episcopo (non aliis) partem fructuum Beneficii reservare ad tempus. Innoc. *in d. c. un. n. 6.* & alii; modò id faciat, dum Beneficium adhuc vacat; nam post collationem novus Beneficiatus jam obtinuit jus ad omnes fructus, qui proin eo invito minui non possunt; vel, si daret exactio fru-

fructuum etiam post collationem, modo congrua Beneficiati sustentatio maneat salva. Si tamen consuetudine esset Introductum, ut Episcopus ad commodiorem suam sustentationem aliquid percipiat ex fructibus Beneficiorum vacantium, vel ex jam collatorum fructibus primi anni, ea non foret damnanda, propter *c. 9. cit.* & paritatem cum Annatis Pontifici solvendis; modò id fiat sine pacto, quod esset Simoniacum, & auctoritate Episcopi. Neque refragatur Trid. *f. 24. c. 14. de ref.* ubi quidem reprobatur consuetudinem, sed pravam duntaxat, quæ vel pacem Simoniacam, vel avaritiam redolet, non verò laudabilem.

- 3 Dico 2. Quamvis Episcopus (vel alius inferior Papâ) non possit Beneficio ipsi imponere pensionem perpetuam, alteri Clerico tanquam Pensionario solvendam, seu ut obligatio solvendi transeat ad successores in Beneficio, & duret etiam post mortem Beneficiati, cui solvenda injungitur. 2. Potest tamen ex justa causa pensionem imponere Beneficiato moderatam, ac temporalem, quæ duret etiam ad vitam Beneficiati, & eo extincto expiret velut obligatio personalis. 3. Imò probabilius etiam ad vitam Pensionarii, ut postea expiret tanquam obligatio personalis. Pars 1. constat ex rubr. & *c. 20. h. t. c. 7. de censib.* & Trid. *lo. cit.* Pars 2. ex *c. 21. & 30. de preb.* & communi DD. Justæ autem causæ sunt 1. bonum pacis, ut si duo litigent super eodem Beneficio, unus autem velit alteri colliganti illud relinquere contentus pensione. 2. Subsidium alimentationis, ut si senex, morbidus

Modus &c. velit resignare Beneficium suum, si ex eo, quod retinere potuisset, etiam inutilis, assumpto coadjutore, solvatur sibi pensio. 3. Remuneratio insignium in Ecclesiam meritorum &c. Pars 3. desumitur ex *c. 5. de transact.* ubi prohibetur, ne census seu Pensio, quæ vitam ejus, qui solvit, excedat. & transeat ad successores, donec moriatur Pensionarius, imponatur *absque Episcopali auctoritate*: ergo Episcopo id permittitur ex justa causa. *Objic.* Pensio, quæ transit ad successores Beneficiati, censetur ipsi Beneficio imposita: sed hoc est prohibitum *c. 21. cit. ibi: non dignitas Prioratus, sed persona Prioris maneat onerata: ne forte circa proventus aliqua videatur facta sectio Prioratus.* *R.* hoc est quidem ibi prohibitum, at non Episcopis & Ordinariis, sed Judicibus delegatis, etiam Papæ, de quibus in *d. c.* est sermo, & ratio pugnat specialis: quia per hoc Delegati præjudicarent juri Episcoporum, qui non possunt conferre Beneficia sine onere pensionis, & non nisi diminuta quoad fructus.

Dico 3. Novum onus personale, quod vi 4
 foundationis Beneficium non habet sibi annexum, absque consensu Papæ imponi non potest Beneficiato, consequenter sine conditione, modo, pacto, quo oneretur Beneficiatus, conferri Beneficia debent. per *rubr. & text. h. t. & c. fin. de Pact.* Aliqui DD. cum *gl. in c. 11. v. ita quod. de Prab.* volunt, ab Ordinario cum consensu Capituli fieri posse, quando Beneficium adhuc vacat, & non actu confertur, propter *Summarium. c. 11. cit.* Sed *R.* ibi licentia ad id petita ac obtenta est

est à Pontifice; quod est signum, absque illa fieri non potuisse.

TITULUS XIII.

De Rebus Ecclesiæ alienandis, vel non.

SUMMARIUM.

1. *Quid intelligatur per Ecclesiam: Alienationem, & Res.*
2. *Res Ecclesiarum immobiles, & mobiles pretiosæ, alienari sine justa causa & solennitatibus nequeunt.*
3. *Quenam sint illæ solennitates.*
4. *An etiam necessaria, si fiat alienatio in aliam Ecclesiam.*
5. *Et an in repudiatione hæreditatis, donationis &c.*
6. *An alienatio sine justa causa & solennitatibus sit invalida, etiam pro foro interno.*
7. *Quid remedii competat Ecclesiæ in casu alienationis invalidæ.*
8. *Quæ sint pœnæ malè alienantium, & res alienatas accipientium.*
9. *Quanam res Ecclesiarum alienari possint licite, vel saltem validè sine solennitatibus.*

I **N**E Beneficia propter defectum reddituum vel deficient vel imminuantur, ac Ministris Ecclesiæ necessaria ad sustentationem, providè cavetur, ne res Ecclesiæ, seu ad Ecclesiam pertinentes, facile & libere à

Præ-

Prælati & Administratoribus alienentur. Per Ecclesiam hic intelligitur omnis locus pius auctoritate Episcopi constitutus, videlicet non modò templa, oratoria, altaria, sed etiam collegia Clericorum, Monasteria, & domus Religiosorum, hospitalia pauperum, & piæ laicorum congregationes. l. 14. junct. Auth. hoc jus porrectum C. de SS. Eccl. Per alienationem verò non solum illi actus vel contractus, per quos dominium vel plenum, vel utile tantum, mediante traditione transfertur in alium mediatè, vel immediatè sed etiam per quos privatur aliquo jure, aut onere gravatur Ecclesia, ut est donatio, venditio, permutatio, datio in solutum, transactio secum ferens traditionem, & omnis alia conventio, quam indicat teste Abb. vox conditionem in c. 5. h. t. posita, concessio in feudum, emphyteusim, hypotheca specialis, constitutio usufructus, vel servitutis realis, locatio in tempus longum, & ultra tres annos; sed rectè de ultima notat Covarruv. si res non ferat fructus nisi tertio primùm anno, omnes tres annos computari pro uno. Sumuntur hæc ex c. 5. h. t. Extrav. Ambitiosa eod. int. Comm. & l. fin. C. de reb. alien. non alienand. Ratio, cur nomen Ecclesiæ & vox alienationis in hac materia ita latè & amplè sumantur, est, quia prohibitio alienationis rerum Ecclesiasticarum Ecclesiis est valde favorabilis.

Porro Res Ecclesiarum vel sunt immobiles, ligende Güter / uti fundi, agri, prædia, horti, vineæ, domus, templa, item jura incorporalia immobilibus vel adhærentia, uti jus piscandi, venandi, servitutes, vel æquivalentia, uti censuras

nui, usufructus, nomina debitorum, & actiones; non tamen pecuniæ, licet ad rem immobilem comparandam sint destinatae. Vel sunt *mobiles, fahrende Güter* / quæ vel se ipsas movere possunt, ut animalia, vel ab aliis moveri, quin destruantur. Ex his aliquæ dicuntur *pretiosæ*, quæ nimirum vel excellentiam, artem, pretium suum reputantur in thesauro Ecclesiæ, uti Reliquiæ sacræ *insignes*, gemmæ, monilia, vasa & ornamenta magni valoris, aurum & argentum magnæ quantitatis, vel quæ magnam Ecclesiæ præstant utilitatem per annuos & diurnos redditus, uti grex ovium &c. Huc revocantur pecuniæ, quæ vel à donante, vel à Præfato destinatae sunt ex voto aut juramento ad comparandam rem immobilem, vel instar thesauri, non fructuum, habentur, ut notat Tambur. *de Jure Abb. & Palao*. Aliæ ex mobilibus sunt *servando servabiles*, uti bibliotheca, libri, vasa aurea &c. aliæ non item, quæ nimirum ultra 3. annos asservatae deteriorantur, uti oleum, frumentum, vestes, pecudes in specie &c.

2. Dico I. Res immobiles magni momenti Ecclesiarum, & mobiles pretiosæ, servando servabiles, alienari non possunt sine justa causa, & solemnitatibus à Jure præscriptis, nimirum alienatione voluntaria. Communis & certa ex *can. 15. 16. 20. 50. seqq. caus. 12. q. 2. c. 1. 3. 7. 8. de his, quæ sunt à Præl. c. 1. & 2. h. t. in 6. Clem. 1. eod. Extrav. c. 1. 14. citt. Nov. 120. c. 10.* Dixi I. magni momenti; nam, quæ sunt exigui valoris, aut parum utiles, aut etiam noxiæ, uti sunt subinde domus, ex quibus plus in steuram & reparationem expendi debet, quàm utilitatis capitur, sine solemnitatibus alienare

nare licet. *can. 20. 52. 53. caus. 12. q. 2.* Dico 2. *pre-*
tiosa, quænam autem in particulari pro talibus ha-
 bendæ, uti & quæ pro exigui valoris, Judicis ar-
 bitrio relinquatur pensantis statum Ecclesiæ vel
 Prælati, aliâque circumstantias. Dixi 3. *alie-*
nari. Excipitur tamen concessio in emphytev-
 fim rei sterilis, ut ad culturam redigatur, item em-
 phytevticatio vel infeudatio rei ab antiquo in em-
 phytevtim vel feudum dari solitæ. *c. 7. h. t. Ex-*
trav. cit. Dixi 4. *sine justa causa*, cujusmodi sem-
 per requiritur, licet fortè aliquando solennitates
 non requirantur, ut si fiat alienatio cum consensu
 Pontificis &c. Causæ autem sunt tres. 1. *Ne-*
*cessitas*urgens, cui alio modo obviari nequit, v. g.
 si necesse sit solvi debita, reparari ruinofum ædi-
 ficium Ecclesiæ &c. 2. *Evidens utilitas*, & qui-
 dem major, quæ speratur ex alienatione, ut si res
 vicinior Ecclesiæ, vel majorum reddituum, ema-
 tur pro alia dividendita. *d. can. 52. c. 7. 8. de his, quæ*
sunt à Pralato. 3. *Pietas*, ut si ex alienatione re-
 dimi possint captivi, vel Reipublicæ, aut aliis, in
 gravi necessitate constitutis succurri. Siquis im-
 pugnet, & neget adfuisse justam causam alienan-
 di ea probari debet ab alienante. *per c. 1. h. t. in 6.*
 Dixi 5. *sine solennitatibus*, de quibus statim.
 Dixi 6. *alienatione voluntaria*; necessaria enim,
 quam nempe vel Jus præcipit, aut sententia Judi-
 cis, vel expressa donantis aut fundatoris voluntas,
 vel quam exigit incapacitas possidendi bona im-
 mobilia, qualis est apud Franciscanos de obser-
 vantia, & Domos Professas Societatis JESU, vel
 ubi aliud remedium ab instanti malo Ecclesiam li-
 berandi non suppetit, & consensus eorum, quem

Jura requirunt, tam citò haberi nequit, permittitur absque solennitatibus Juris; nam *quod non est licitum in lege, necessitas facit licitum. c. 4. de R. J.* ne aliàs, quod in favorem Ecclesiæ est introductum, in ejus dispendium redundet.

- 3 Quæres, quænam sint solennitates à Jure ad dictarum rerum alienationem requisitæ? R. I. Si Ecclesia præter Prælatum aut Rectorem habeat Capitulum, requiritur I. *Tractatus* cum Capitulo capitulariter congregato, in quo discutiendum, an adsit certò justa alienandi causa, & quænam res sit alienanda. 2. *Consensus* Capituli, saltem majoris partis, & quidem expressus. 3. *Subscriptio* Capituli. Colliguntur hæc ex *can. 52. c. 1. 3. 8. de his quæ fiunt à Præl. c. 1. h. t. in 6. & Extrav. cit.* Sicut autem consensus Capituli, ita & à fortiori consensus Prælati est necessarius, ut communiter docent. 4. *Authoritas* seu consensus *Superioris* expressus, & quidem immediati, qui apud non exemptos ordinariè est Episcopus, apud Religiosos exemptos Provincialis vel Generalis. 5. Spectato Jure Scripto *authoritas Summi Pontificis*, excepta locatione ad triennium, emphyteuticatione & infeudatione rei ab antiquo in feudum & emphyteusin dari solitæ. Statuntur hæc in *can. 41. caus. 12. q. 2. c. 2. h. t. in 6. & Extrav. cit.* Volunt tamen multi DD. necessitatem consensus Sedis Apostolicæ vi consuetudinis non esse necessarium in Germania, saltem in Ecclesiis non Exemptis, & in Exemptis, quando agitur de alienatione prædiorum minoris momenti. Engel *h. t. n. 15. 24. König n. 25.* De Regularibus existat speciale decretum S. Congreg. ab Urbano VIII. approbatum.

Derebus Ecclesiæ alienandis, &c. 693

tum anno 1624. urgens observationem *Extrav. Ambitiosa h. t. int. comm. cit.* ut nempe exigatur consensus S. Congreg, qui censetur esse Pontificis. Econtra quibusdam in locis vel vi consuetudinis, vel vi privilegii Apostolici, vel vi juris in fundatione reservati necessarius quoque est *consensus Principis secularis* territorialis, ut in Bohemia, Austria &c. D. Greneck. *h. t. n. 10.* Idem obtinet in Bavaria apud Ecclesias & Monasteria propter specialia Concordata. König *lo. cit.* Nunc §. 2. Si verò Ecclesia Capitulum vel Conventum non habeat, sufficit consensus Rectoris vel Administratoris, ac simul Superioris, prævio examine super justitia causæ. *Clem. 1. h. t. Reiffenstuel eod. a n. 23.*

Notandum vero est, quòd alienatio sanetur, si dictæ solennitates, v. g. consensus & subscriptio Capituli, vel autoritas Superioris, ex post superveniant, quia rati habitio subsequens retrahitur ad tempus factæ in Ecclesiæ utilitatem alienationis. *c. 10. de R. I. in 6. Communis. Objic. Quod ab initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere. l. 29. ff. eod. & : non firmatur tractu temporis, quod de Jure ab initio non subsistit. c. 18. eod. in 6.* sed alienatio rerum Ecclesiasticarum facta sine solennitatibus vitiosa est, & non subsistit: ergo. §. non est necesse, ut tractu temporis convalescat, quia talis alienatio, cui supervenit solennitas priùs omissa, ex dispositione & fictione Juris habetur pro valida non solum *pro nunc*, sed etiam pro tunc, seu tempore, quo facta est; nam fingit Jus, jam tum intervenisse solennitatem requisitam, nempe in favorem Ecclesiæ.

Dubitabis, an dictæ solennitates sint etiam necessariae, quando res unius Ecclesiæ alienatur in aliam Ecclesiam vel locum Pium? R. cum Card. de Luca, Pyrrho Corrado, & aliis, stylum Curie Romanæ, & inferiorum tribunalium praxim allegantibus, & cum aliorum communi affirmative contra Barbof. P. Fr. Schmier, & Begnudellium &c. Desumitur tum ex *c. 1. h. t. in 6.* ubi alienatio decimarum ab una in aliam Ecclesiam facta sine tractatu & consensu Capituli decernitur esse nulla, tum ex *c. 2. eod. in 6. can. 41. Clem. 1. & Extrav. Ambitiosa, cit.* ubi generaliter & sine distinctione, an in Laicos vel Ecclesias fiat alienatio, requiritur consensus Capituli & Superioris. Ac insuper ratio, ne res semel Ecclesiis acquisitæ contra intentionem Fundatorum ab Ecclesiis particularibus, ne ibi cultus Divinus & Ministrorum sustentatio detrimentum capiat, facile distrahatur, pugnat æquè in casu, quo fit alienatio in alias Ecclesias. Objic. In *c. 1. h. t.* plus non requiritur, quàm consensus ambarum Ecclesiarum, 2. In *c. 2. cit.* necessitas consensûs Summi Pontificis deserte restringitur ad alienationem in Laicos faciendam, 3. Idem ferè dicit *Extrav. cit.* quæ in principio solum agit contra illos, qui *immobilia & mobilia pretiosa, DEO dicata, profanis usibus applicare præsumunt*: sed usibus profanis non applicantur, si alienantur in Ecclesias; ergo. R. ad I. Jura non dicunt omnia in omnibus locis; hic igitur consensum Ecclesiarum, alibi consensum Capituli, & Superioris, alibi justam causam requirunt. Certè dictum *c. 1.* nec facit mentionem causæ; quis autem indè inferat, eam

non esse necessariam? Ad 2. ibi solum occasione facti, non per modum dispositionis restrictivæ & taxativæ, fit mentio Laicorum. Ad 3. Ex illo textu non satis fideliter omittitur particula implicativa *præcipue* illorum, qui profanis usibus &c. qua denotatur, majorem quidem dari rationem in uno casu, sed alter non excluditur, sed potius tacite involvitur Barb. *de Dictionibus v. Præcipue*.

Hærebis adhuc, an prædictæ solennitates requirantur etiam in repudiatione juris Ecclesiæ delati, v. g. hæreditatis, vel legati, aut donationis factæ; an nimirum Prælati possit repudiare vel non acceptare sine solennitatibus talem hæreditatem, legatum, donationem? R. cum Azor, Mol. Engel &c. contra Barb. & Sanch, probabilius necessarias esse solennitates etiam ad valorem, non tantum ad licentiam. Prob. 1. Repudiatio juris delati saltem in latiori sensu habetur pro alienatione. *l. 5. ff. 8. ff. de reb. eor. qui sub tutela.* ibi: *fundum autem legatum repudiare pupillus sine Prætoris autoritate non potest; esse enim & hanc alienationem, cum res sit pupilli, nemo dubitat;* ergo repudiatio pro alienatione est habenda, ubi alienatio est prohibita in favorem; sed alienatio rerum Ecclesiasticarum sine solennitate est prohibita in Jure, & quidem in favorem Ecclesiarum, sicut alienatio rerum immobilium pupilli sine auctoritate Prætoris: ergo. Prob. 2. Hujusmodi hæreditas vel legatum est relictum, aut res donata, non Prælato, sed Ecclesiæ: sed nemo repudiare potest, nisi cui aliquid relictum vel donatum est. *l. 23. ff. de acquir. vel omitt. hered.* ubi dicitur.

tur, quod, qui repudiat, *de suo jure* certus esse debeat. Prob. 3. Per delatam hæreditatem, legatum, vel donationem factam Ecclesiæ acquisitum est jus proximum acceptandi; ergo Prælati non potest non acceptare; aliàs enim transgrediretur limites potestatis suæ, & privaret Ecclesiam jure jam quæsito; quod Prælati non est concessum, quia tantum est Administrator in favorem & utilitatem Ecclesiæ, non in detrimentum, & sub jure administrandi non comprehenditur jus repudiandi. Prob. 4. Qui actionem habet ad rem immobilem, rem ipsam habere censetur. *l. 143. ff. de V. S.* ergo multò magis, qui sola voluntatis declaratione, citra molestiam actionis, dominium rei acquirere potest: ergo Prælati nequit hæc declarationem omittere citra læsionem Ecclesiæ.

Objic. 1. Qui non acquirit, non censetur alienare, ut qui hæreditatem omittit. *l. 28. ff. de V. S.* Et hinc licet conjunx donare non possit conjugii, in favorem tamen conjugis repudiare permittitur legatum. *l. 5. §. 14. ff. de donat. int. vir & ux.*
2. Per delationem hæreditatis, legatum, vel donationem factam, non acquiritur Ecclesiæ jus absolutum & perfectum, sed solum conditionatum, si adeat vel acceptet: ergo per non-acceptationem vel non-acceptationem Ecclesia non privatur jure absoluto, nec ante acceptationem oritur Ecclesiæ actio. *R. ad 1. dist.* non censetur alienare in sensu rigido. *trans.* in sensu latiori, in quo hic *alienare* sumi debet. *negatur.* Deinde talis Prælati non præcisè non acquirit, sed repudiat, & dimittit jus adeundi vel acceptandi jam

absolutè quæsitum. Ad 2. *N. Ant.* dein nec jus conditionatum repudiari potest ab eo, cui delatum non est; neque impediri actio per non acceptationem, vel per repudiationem. Dein, quod Ecclesiæ relinquatur vel donatur, hoc ipso jam censetur acceptatum à DEO, ut habet receptior apud Engel *tit. de Pactis n. 4. & tit. de donat. n. 2.* vel ab Ecclesia. *arg. l. 1. pr. l. 3. l. 9. ff. de pollicit.*

Dico 2. Alienatio rerum Ecclesiæ immobilium, & mobilium pretiosarum, siue iusta causa, vel solennitatibus (nam & hæc & illa copulativè requiruntur) non solum illicita, sed etiam invalida est. 2. probabiliùs tamen valida est pro foro interno, si tantùm solennitates desint, ut ad eò talem rem sibi alienatam recipiens bona conscientiam retineat, donec nullitas alienationis per sententiam declarata, & res Ecclesiæ adjudicata fuerit. Pars 1. manifestè patet ex *c. 6. h. t. c. 1. & 2. in 6. Clem. 1. & Extrav. Ambitiosa int. comm. eod.* Notandum tamen, quòd hæc nullitas non detur respectu Ecclesiæ, si alienatio revera fuisset ei utilis, proin posset Ecclesia, invito eo, in quem facta est, convalidare alienationem suppleri curando solennitates omissas, ut DD. communiter tradunt cum decisionibus Rotæ & Fagnano *in c. nulli h. t. n. 46.* ex paritate cum contractibus cum Pupillo vel Minore initis, qui sustinentur ex illorum parte, si ipsis sunt utiles. *pr. Inst. de auct. tutor.* Pars 2. probatur negativè, quia non sufficienter probatur nullitas pro foro interno, & recessus à Jure Naturali, quo solo spectato alienatio

De rebus Ecclesiæ alienandis, &c. 699

accidens non detur, vel Ecclesia non damnificetur. Ad 3. *dist. ant.* nullum jus tribuunt recipienti, & nullius omnino sunt roboris, in- & pro foro externo. *C. Ant.* in- & pro foro etiam interno. *N. Ant. & Cons.* Ad 4. *transm. Euthim.* quando nempe recipiens scivit prohibitionem alienationis sub censura excommunicationis. *N. illatum:* aliud enim est contrahere, & recipere rem, & aliud retinere: illud prohibuit Jus. istud non, saltem clare satis, & ante sententiam. Ad 5. est eadem responsio; quia sollemnitas pertinet quidem ad formam substantialem alienationis pro foro externo, non pro interno.

Quæres, quid remedii competat Ecclesiæ, si alienatio pro foro externo est invalida? *R.* Competunt ipsi duæ actiones, una *personalis* adversus Prælatum & Administratorem, ut damnum, si habeat propria bona, ex suo resarciat. *can. 18. caus. 12. q. 2. & c. 3. de pignor.* altera *realis* adversus possessorem rei malè alienatæ ad eam recuperandam. *can. 39. q. cit. c. 4. & 6. h. t.* Si verò per unam ex his satisfactionem obtinisset Ecclesia, altera non ampliùs haberet locum, per *l. 57. ff. de R. J.* Si verò Ecclesia constituat rem ipsam repetere, consultiùs facit, si intentet remedium possessorium possessionis recuperandæ, quàm vindicationem; quia domini probatio difficilior semper est, quàm possessionis habitæ. Revocare autem rem malè alienatam unà cum fructibus ab altero ex ea perceptis, & (si malæ fidei fuerit) etiam percipiendis, & consumptis non solum, potest ac debet successor alienantis, & Capitulum, sed etiam ipse alienans. *c. 6. cit. imò & quilibet*
Cic.

Clericus talis Ecclesiæ in defectu priorum. *c. 6. cit.*
 Imò & Patronus id potest. per *can. 31. 32. caus.*
16. q. 7. Quin & Princeps territorialis, ut no-
 tant.

Dico 3. Pœnæ, à moderno Jure *Extrav. cit.*
 in malè alienantes & recipientes statutz, sunt hæc.
 1. Si alienans est Episcopus vel Abbas, incurrit in-
 terdictum ab ingressu Ecclesiæ ipso Jure. 2. Si
 est inferior, excommunicationem ipso facto, &
 simul ipso Jure privatur beneficio, dignitate, of-
 ficio, cujus bona alienavit. 3. Recipiens mala
 fide pariter est excommunicatus, & simul perdit
 pretium applicandum Ecclesiæ (post sententiam
 tamen) *l. 14. §. 1. C. de SS. Eccl. c. 5. b. t.* Si bo-
 na fide egit, poterit repetere pretium ab Ecclesiâ,
 si illud exstet, vel versum fit in utilitatem Ecclesiæ.
 A dictis pœnis excusat ignorantia probabilis, &
 si alienatio effectum non sit sortita. Imò satis
 multi existimant, has pœnas à *d. Extrav. statutas*
 per desuetudinem abrogatas esse.

Ex hucusque dictis confectarium est, sine so-
 lennitatibus validè alienari (imò & licitè ex justa
 causa; hæc enim in omni alienatione requiritur
 Jure Naturali, cùm Administratoribus rerum Ec-
 clesiasticarum non sit concessum eas prodigere,
 & temere erogare) 1. res mobiles non pretio-
 sas (quas inter etiam reputatur pecunia) maxime
 servando non servabiles. 2. res immobiles mo-
 dici valoris, vel inutiles, aut noxias. 3. loca
 ad triennium, vel de consuetudine ad novennium
 4. renovari infeudationem & emphyteuticatio-
 nem. 5. alias res immobiles distrahi, si exigat
 inevitabilis necessitas Juris vel Facti. 6. vasa,
 etiam

etiam argentea, uti calices, pocula ordinaria, item ornamenta, ob vetustatem vel incommoda vel deturpata, aut fracta &c. permutari cum novis & melioribus, vel conflari, ut recentia & commodiora inde efficiantur, saltem vi consuetudinis; non verò illa, quæ vel ratione artis, vel materia, vel alterius qualitatis reputantur esse pretiosa, & instar thesauri à prædecessoribus habita vel aservata sunt.

TITULUS XIV.

De Precariis.

SUMMARIUM.

1. *Quid sint Precaria, & quid Precarium.*
2. *Quomodo differat inter se.*
3. *An ad Precarias requirantur solemnitates.*

Nunc sequuntur varii Contractus, per quos alienationes fieri contingit, & quorum generalia principia jam tradidimus ad tit. de Pactis in lib. I. Primus, qui occurrit, est *Precaria*, seu *Precaria*, ac definitur esse contractus à Jure Canonico inventus, quo alicui ad preces conceditur res Ecclesiastica in usumfructum ad dies vitæ vel ad certum tempus, ea lege, ut singulis annis petatur renovatio hujus concessionis. Communis ex can. 3. 5. caus. 10. q. 2. c. 1. b. t. Econtra *Precarium* dicitur esse contractus (juxta alios pactum gratuitum & legitimum) à Jure Civili inventus, quo alicui ad preces gratis

con-

ceditur aliqua res in usum, ita tamen, ut pro libitu
semper revocari possit. *c. fin. eod. l. 1. 4. & 6. ff.*
de Precario.

2 Dico 1. Precariæ & Precarium differunt in
multis. 1. Precariæ non possunt pro libitu con-
cedentis revocari. *c. fin. cit.* bene tamen Precari-
um, licet res sit concessa ad certum tempus, vel
adjectum pactum de non revocando ante lapsum
certi temporis; quia revocabilitas est de essentia
Precarii. per *Jura cit.* & hinc differt à Donatio-
ne. 2. Precarias accipiens tenetur præstare cul-
pam levissimam, per quam Ecclesiæ intulit dam-
num in re sibi concessa, & ad hoc resarciendum
Ecclesia habet *actionem Precariarum.* per *can. 72.*
caus. 12. q. 2. & l. 5. §. 2. ff. Commodati. Eon-
tra Precarium accipiens solum tenetur præstare
culpam latam. *l. 2. 8. §. 3. ff. de Precario.* Unde
concedenti parit *interdictum de Precario*, vel *con-*
ditionem incerti ad damnum per culpam latam sibi
illatum resarciendum. 3. In Precario nulla mer-
ces intervenire potest, nec renovatione opus est,
bene tamen in Precariis, licet plerumque gratis
constituatur.

3 Dico 2. In primæva constitutione (non autem
in renovatione) Precariarum præter justam cau-
sam necessariæ sunt solennitates, alias ad aliena-
tionem rerum Ecclesiasticarum requisitæ. per *Ex-*
trav. Ambitiosa. de reb. Eccl. alien. int. comm.
quia talis constitutio in effectu est alienatio rei
frugiferæ immobilis, vel saltem locatio ultra tri-
ennium.

TITU-

TITULUS XV.

De Commodato.

SUMMARIUM.

1. Quid & qualis contractus sit Commodatum.
2. Ad quid inde obligetur Commodans:
3. Et ad quid Commodatarius.
4. Et qualis utriusque nascatur Actio.

Commodatum est contractus *realis*, sicut *Depositum*, *Pignus*, & *Mutuum*, quia non solo consensu perficiuntur, sed actu rei traditione. Qui dat commodatò, Germanicè *senhet* (quæ vox etiam accommodatur *Mutuo* & *Locationi* ac *Precario*, & ideo probè oportet attendere ad circumstantias, ut dignoscatur, qualis contractus sit celebratus) vocatur *Commodans*, qui accipit, *Commodatarius*; sicut ordinariè vox, quæ terminatur in *arius*, denotat accipientem, uti *depositarius*, *mutuatarius*, *donatarius*, *usufructuarius*, *pensionarius* &c.

Dico I. Commodatum est contractus *realis*, quo res alicui gratis conceditur ad certum usum & certum tempus, ea lege, ut finito usu eadem in specie restituatur. Communis ex §. 2. *Inst. quib. mod. re contrah. obl. & c. un. h. t.* Unde ad Commodatum requiritur I. ut res tradatur; per quod differt à *contractibus consensualibus*. 2. ut detur ad usum; per quod differt à *Mutuo*, in quo insuper dominium transfertur in *mutuatarium*.

item

item à *Deposito*, quia in hoc res datur custodiae causâ, & à *Pignore*, in quo datur in securitatem crediti, non *ad usum*. 3. ut usus concedatur gratis: per quod differt à *Locatione*, in qua res conceditur ad usum pro certa mercede; & hinc, quia homines ordinariè non solent gratis res suas alteri ad usum concedere, in dubio præsumitur potius *Locatio*, quàm *Commodatum*. 4. ut detur ad certum usum, & certum tempus, quod, si explicitè non determinetur, tacitè determinatum esse censetur, nempe post usum finitum: per quæ differt à *Precario*, in quo res ad usum & tempus indeterminatum datur, & simul possessio naturalis. 5. ut res sit talis, quæ finito usu in specie (h. e. ut Philosophi loquuntur, in individuo) reddi possit, adeoque non debet esse fungibilis, quæ ipso usu consumitur, ut est panis, vinum, pecunia &c. tunc enim potius foret *Mutuum*. Porro, sicut omnis res, quæ usu ipso non consumitur, mobilis vel immobilis, corporalis vel incorporalis (etiam aliena. *l. 15. 16. ff. Commodati*) commodatò dari potest: ita omnes (& soli) commodare possunt, qui liberam habent rerum suarum administrationem. per *l. 1. §. 2. l. 2. ff. eodem*. Sed *Objic.* qui rem sibi commodatam alteri commodat, censetur furtum committere. *l. 54, §. 1. ff. de furt.* ergo saltem res aliena non cadit in *Commodatum*. *N. cons.* non enim repugnat, ut committatur furtum, & simul actio *Commodati* nascatur.

3 Dico 2. Commodans vi hujus contractus obligatur 1. rem commodatam ante usum finitum (nisi ipsemet ob casum ante non prævisum indi-

indigeat usu rei suæ, vel nisi commodatarius intra
 tempus ipsi præfixum uti non poterit, aut no-
 luerit) non revocare. *l. 17. §. 3. ff. & c. un. h. t.*
 2. resarcire expensas necessarias, quas in rem ipsam
 (non verò, quas in usum rei, v. g. wann das
 Pferd ein Eisen verlohren / si equus perdidit
 soleam) facere debuit commodatarius. *l. 18. §.*
2. ff. eod. 3. reparare damna per dolum vel cul-
 pam latam illata commodatario, ut si commodat-
 set rem vitiosam vel sciens, vel si vitium facile po-
 tuisset scire. *l. 17. & 18. cit. l. penult. ff. eod. l. 23.*
ff. de R. J. nam in contractibus dolo æquiparatur
 culpa lata, & ubi dolus jubetur præstari, intelli-
 gendum est etiam de culpa lata. *l. 226. ff. de V. S.*
l. 23. cit.

Dico 3. Commodatarius vicissim obligatur 4
 rem commodatam, exactissimâ diligentiam custo-
 dire, ac proin regulariter præstare non solum do-
 lum & culpam latam, sed etiam levem, imò levif-
 simam (saltem pro foro externo) per quam res
 deteriorata, destructa, vel deperdita fuit, §. 2.
Inst. cit. l. 5. §. 2. & 8. l. 18. ff. commodati. l. 1. §.
4. ff. de O. & A. c. un. h. t. non tamen per se ca-
 sum fortuitum, nisi nempe specialiter ad eum se
 obligaverit, vel per usum sibi non concessum, aut
 per moram, causa fuerit casus fortuiti. 2. re
 commodata non aliter, & non diutiùs, quàm ipsi
 concessum est, uti *l. 17. §. 3. ff. commod.* 3. ean-
 dem finito tempore & usu restituere in specie.
d. c. un. l. 17. §. fin. ff. eod. Si tamen non ampliùs
 extaret, vel deterior facta est, sufficit dare æqui-
 valens. *l. 18. §. 1. ff. eod.* quo casu etiam compen-
 satio haberet locum, ut docui in *meis decisionibus*

Pars I.

Y y

h. t.

h. t. ex l. 4. & fin. C. de compensat. & aliis fundamētis.

Objic. I. Sufficit, si commodatarius eandem præstet culpam, ad quam tenetur venditor. *l. 3. ff. de perit. & comm. rei vend.* sed venditor solum tenetur ad culpam levem, non levissimam. 2. Non est ratio, cur commodatarius teneatur ad culpam etiam levissimam, commodans verò ad culpam duntaxat latam; ergo. *¶ ad I.* ibi est sermo de venditione nondum completa, ut si vinum, ad mensuram venditum, nondum sit admensum: quo casu etiam venditor præstat culpam levissimam. *l. 3. cit. & duabus preced.* Harpprecht ad *d. §. 2. Inst. n. 29.* Ad 2. *N. Ant.* Ratio disparitatis petitur ex *cit. l. 5. §. 2.* ubi datur hæc regula generalis: si contractus cedit in utilitatem utriusque contrahentis, uti emptio-venditio, locatio-conductio &c. præstatur culpa levis & lata. *l. 18. ff. eod.* si cedat in utilitatem & favorem solius dantis, accipiens tenetur solum ad culpam latam, ut in deposito. *§. præterea. Inst. quib. mod. re contr. obl.* Si autem in gratiam solius accipientis, etiam levissima erit ab accipiente præstanda, uti in commodato. *l. 5. cit. DD. communiter.* Unde quia per accidens etiam commodatum cedere potest in utilitatem utriusque contrahentis, vel etiam in utilitatem solius commodantis, quamvis raro, commodatarius vel ad levem, vel ad latam tantum culpam adstringetur. *cit. l. 18. pr. & l. 5. §. 10.* A dicta regula excipitur *tutella*, quæ est quasi-contractus cedens in solius pupilli utilitatem, & tamen præstatur non solum lata, sed etiam levis culpa; quia in favorem pupilli speciale & singulare hoc est.

Dico

Dico 4. Ex his mutuis obligationibus oritur §
 duplex *actio commodati*, una, nempe *directa*,
 commodanti adversus commodatarium, ut præ-
 stet ea, ad quæ ipsum obligari ex commodato
 diximus; altera, nimirum *contraria*, commoda-
 tario adversus commodantem in ordine ad ea
 præstanda, ad quæ ipsum teneri docuimus. Com-
 modanti insuper competere potest *Actio Legis*
Aquilie, si commodans rem deterioravit. *l. 18.*
cit. §. 1. vel rei vindicatio, si alius, quàm commo-
 datarius, rem commodatam detineat. *l. 9. ff. de*
R. V.

TITULUS XVI.

De Deposito.

SUMMARIUM.

1. *Quid & quotuplex sit Deposito.*
2. *Ad quid obligetur Deponens, & Depositarius.*
3. *An in Deposito locum habeat Compensatio.*
4. *Actio Depositi directa, & contraria.*

Depositum (idem tene de Commodato, §
 & Precariis ac Precario) sumi potest
 vel *objectivè* pro ipsa re deposita, vel
formaliter pro contractu Depositi.

Dico 1, Deposito formaliter acceptum est
 contractus realis, quo res alicui gratis custodien-
 da traditur, ea lege, ut eadem in specie, quando-
 cunque deponenti libuerit, restituatur. Commu-
 nis ex *l. 1. ff. depositi. & c. 2. h. t.* Unde apparet,

quomodo differat ab aliis contractibus, Mutuo, Pignore, Commodato &c. nec enim usus rei depositæ regulariter conceditur; si enim conceditur usus rei fungibilis, in Mutuum, si non fungibilis, in Commodatum aliquo modo degenerat, & fit depositum *irregulare*, si autem merces acciperetur, participaret de Locatione. Aliud depositum est *Conventionale*, vel *in specie*, quod fit ex conventionem libera deponentis & depositarii: aliud *Judiciale*, quando res litigiosa traditur Judici, vel sequestro (& tunc *sequestrarium* appellatur) ut eam retineat tamdiu, donec ex causæ decisione liqueat, cui debeatur. Huc refertur, quod vocatur *sistendarum usurarium*, quando nimirum debitor solutionem, quam creditor non vult acceptare, deponit apud Judicem, ut se liberet ab uturis. *l. 19. C. de usuris*. Porro deponere, & depositum recipere, potest quilibet, qui contrahere, & contrahendo se obligare. Item res quælibet deponi, quæ custodiam recipit, & alterius custodiæ commendari potest (unde Depositum etiam vocatur *Commendatum*) qualis est etiam res immobilis, ut habet comminior ex *l. 1. pr. ff. de positi. c. 2. de dolo*. item alieni. *l. 1. cit. ff. 39*. licet deponens rem alienam secundum Jus Civile dicatur furtum committere, ut de Commodato dictum.

2. Dico 2. Deponens vi hujus contractus obligatur indemnem servare depositarium, scilicet refundendo expensas in rem depositam factas, & reparando damna per dolum vel culpam, etiam levissimam, illata depositario. *l. 5. 12. 32. ff. h. t. & arg. l. 5. ff. 2. ff. commod. vi* cujus debet præstari culpa

culpa etiam levissima ab illo, in cuius solius utilitatem cedit contractus: sed depositum cedit in utilitatem & gratiam solius deponentis: ergo. Econtra Depositarius obligatur 1. rem depositam custodire diligentia comuni, licet ipse aliàs soleat res proprias custodire diligentissimè, proin regulariter solùm tenetur præstare dolum, & culpam latam. §. 3. *Inst. quib. mod. re contrah. obl. l. 1. §. ult. l. 20. ff. l. 1. C. h. t. & arg. §. 2. l. 5. cit.* Nec obstat, §. 17. *Inst. de oblig. quæ ex del.* ubi dicitur: *is, apud quem res deposita est, custodiam non præstat;* quia juxta communem interpretationem per *to custodiam* intelligitur culpa levis, quo modo etiam alibi accipitur in Jure, ut *l. 28. C. de locato.* Excipe 1. nautas, caupones, & alios, qui ex officio suscipiunt deposita; hi enim tenentur ad omnem culpam, etiam levissimam, saltem si moniti sint de custodia. *l. 3. §. 1. ff. Nauta, caupones.* 2. Religiosos, vel etiam Prælatum, sine consensu Superioris, vel Capituli, deposita suscipientes; hi enim neque culpam latam, neque dolum præstant, nisi indè sint facti ditiores. *c. 1. h. t. & c. 76. de R. I. in 6.* Cæterùm quæ tempore belli inferuntur in Monasteria tanquam in asylum, ne quidem deposita censentur propriè, quia Monasteria obligare se non solent ad custodiam. Obligatur 2. re deposita non uti sine expresso deponentis consensu, vel saltem tacito (qui censetur esse datus, si pecunia numerata, non tamen clausa vel obsignata, daretur in depositum) quin furtum committat. §. 6. *Inst. de oblig. quæ ex del. l. 29. ff. depositi.* 3. rem depositam in specie (seu in individuo) reddere cum omni causa & statim, quando

repetit deponens, nisi quid excuset. *l. 1. §. 16. & 22. ff. eod.*

3 Quæres, an depositarius teneatur rem depositam restituere petenti etiam tunc, quando deponens aliquid vicissim debet depositario? seu an in deposito locum habeat compensatio, vel retentio in compensationem debiti? 2. An depositarius in periculo incendiï, hostilis incurisionis &c. teneatur res depositas servare præ suis, & propriis, si utrasque servare nequeat? R. ad 1. non habet locum compensatio, vel etiam retentio tantùm, saltem pro foro externo. *c. 2. & l. 11. C. h. t.* nempe propter exuberantiam bonæ fidei, in deposito requisitæ, quod non permittit, ut depositarius contra datam fidem retineat rem depositam in compensationem alterius debiti. Excipe casum quo depositarius ratione ipsius rei depositæ possit aliquid prætere, ut si expensas in eam facere debuit; tunc enim illam retinere potest, donec expensæ refarciantur. per *l. 18. §. 4. ff. Commod.* R. ad 2. cum distinctione: vel res propriæ sunt pretiosiores, quàm depositæ, vel saltem æquæ pretiosæ? & potest præferre proprias; tum quia *charitas incipit à se ipso, & potior habetur propria quàm aliena causa. l. 97. ff. de solut.* tum quia prudentia est magis pretiosa præferre minùs pretiosis, & et æqualibus propria. Vel res depositæ sunt pretiosiores & tenetur has servare præ suis. *c. 2. cit.* quia æquitas hoc suadet: potest tamen petere compensationem damni, quod passus est præferendo res depositas, & si hanc non sperare potest, non damnare, sic res suas, etiam viliores præferret.

Objic. 1. In d. c. 2. sic dicitur: bona fides ab esse

esse præsumitur (adeoque dolus committi) si falsis rebus propriis omittantur depositæ: ergo. 2. Commodatarius non potest res proprias æquè pretiosas præferre commodatis. *l. 5. §. 4. ff. commodati*: ergo nec depositarius. R. ad 1. ille textus debet intelligi de rebus depositis magis pretiosis, quàm sint propriæ, non vicissim, vel fortè etiam de æqualiter pretiosis. Ad 2. *Antec.* verum est tunc, quando commodatarius relictiis rebus commodatis omnibus solas servat suas, & quasi studiosè feligere videtur; non verò, si æquè commodatas ac proprias, ut in confusione occurrunt, & ad manum sunt, servare studeat; tunc enim nullius culpæ argui potest. P. Böckhn ad *h. t. n. 11.* Dein *N. Conf. & parit.* quia commodatarius omnem utilitatem habet ex commodato, depositarius ex deposito nullam: unde ille majorem rerum commodatarum curam habere tenetur, quàm iste depositarum.

Dico 3. Ex his mutuis obligationibus oritur ⁴ duplex actio depositi, una deponenti, & quidem directa, contra depositarium, altera, nempe *contraria*, depositario adversus deponentem, in ordine ad ea, ad quæ vi contractûs sibi obligatos esse diximus. *l. 1. §. 23. ff. h. t.* Actio depositi directa habet hoc speciale, quòd depositarium, si dolosè neget, vel restituere recuset rem depositam, atque de dolo convincatur & condemnetur, faciat infamem. *l. 10. C. eod.* & quòd dupli eundem faciat reum, si perfidè inficietur depositum *necessarium*, seu *miserabile* (sic vocatur, quando in 4. casibus, incendii, naufragii, hostilis incurfionis, & ruinæ, res deponuntur) *l. 1. cit. §. 1.*

TITULUS XVII.

De Emptione & Venditione.

SUMMARIUM.

1. 2. *Quid & quotuplex sit Emptio-Venditio.*
3. *Eidem potest adjici arrha, pactum Legis Commissoria, addictio in diem, & pactum de retrovendendo.*
4. *Quinam emere ac vendere possint, & an aliqui teneantur.*
5. *Quæ res emi ac vendi valeant.*
6. *An quoque res aliena, & furtiva.*
7. *Quomodo venditor rei alienæ teneatur ad Evictionem.*
8. *Quale debeat esse pretium in Emptione-Venditione.*
9. *Corollaria inde deducta.*
10. 11. 12. *Ad quid obligetur Venditor.*
13. *Quid Juris, si eandem rem vendat duobus.*
14. *Ad quid obligetur Emptor.*
15. *Penes quem sit periculum rei vendita.*
16. 17. 18. *Actiones ex Emptione-Venditione.*
19. *Jus Retractus, Einstand-Recht.*

I **F**requentissimus & celeberrimus inter contractus est Emptio-Venditio, quæ, licet sit unus contractus, duo tamen actus inseparabiliter connexos involvit, emptionem ex unius, & venditionem ex alterius parte, ac eum, qui offert rem pro pretio, *venditorem*, & eum, qui pretium offert pro re, *emptorem* denominat.

la.

De Emptione & Venditione. 713

Indaganda initiō est ejus essentia & requisita. dein effectus, seu obligationes & actiones, quas producit, demum contraria, seu modi, quibus dissolvitur.

Dico I. Emptio-Venditio est *contractus solo consensu initus, quo de re pro certo pretio tradenda convenitur, & vicissim de pretio pro re dando*. Sumitur. §. 1. *Inst. h. t. l. 1. 2. 8. 9. ff. de contrah. empt.* Est igitur contractus consensualis, qui, si purè & sine conditione nec in diem sit initus, statim perficitur & obligat, licèt nec pretium datum, nec res tradita sit, statimque producit actionem quoad substantiam, licèt non quoad executionem, ita ut efficaciter actio intentari nequeat, nisi alteruter, offerendo pretium vel rem, ex sua parte contractum prius impleat, aut implere paratus sit. Tria proin ad ejus substantiam requiruntur. 1. *res certa*, quæ venditur, & *merx* appellatur. 2. pretium certum, & quidem pecuniarium. 3. *consensus* verus tam emptoris in pretium dandum, quàm venditoris in mercem tradendam. l. 8. & 9. & §. 1. *Inst. citt.*

Inter alias emptionis-venditionis divisiones, 2
quæ difficultatem non habent, singulariter notanda venit ea, qua alia dicitur ad *corpus*, seu *per aversionem*, *über haupt*/ per *Pausch*/ quando plura vel individua, vel species, vel genera, per modum unius rei venduntur sine expressione numeri, ponderis, mensuræ, pro uno pretio, v.g. acervus tritici pro 800. florenis, vel integra bibliotheca pro 1000. thaleris: alia *ad quantitatem*, quando plura ut plura venduntur habito respectu ad certam quantitatem, scilicet expressō certō numerō,

pondere, vel mensura; quod dupliciter fieri potest, vel *taxativè*, ita ut pro singulis partibus singula statuatur pretia, v. g. dicendo: vendo tibi hoc dolium vini, quod complectitur decem amphoras, & quamlibet amphoram pro 10. florenis: vel *demonstrativè*, ita ut quidem certa quantitas, v. g. numerus exprimatur, at non certò pretio in singulas partes statutò, sed unicò in tòtum, v. g. si dicas: vendo tibi hunc acervum tritici (sunt 100. scaphæ, vel circiter) pro 200. florenis. Inter hos modos notabile in effectu discrimen est; nam emptio-venditio *ad corpus*, uti & *ad quantitatem*, ubi pro singulis partibus non taxatur certum pretium, sed numerus, mensura, pondus solum *demonstrativè* exprimitur, emptio-venditio, quamprimum contrahentes consenserunt de pretio & merce, est pura & statim perfecta, atque periculum rei venditæ transfert in emptorem. §. 3. *Inst. h. t.* DD. communiter: altera verò, *ad quantitatem*, ubi hæc taxativè est expressa, & pro qualibet parte determinatum pretium statutum, est conditionata, & habet hanc tacitam conditionem, *si facta fuerit ad mensio, numeratio, ponderatio* (quæ etiam sunt loco traditionis) l. 35. §. 5. & 6. ff. *de contrah. empt.* adeòque adhuc est imperfecta, non quidem ratione consensûs, & cum effectu, ut detur locus pœnitentiæ, vel facultas resciliendi, sed ut periculum rei venditæ maneat penes venditotem. l. cit. §. 7. ac insuper, si postea in acervo, quàm fuerit expressus, iste excessus non censetur venditus, & vicissim si minor inveniatur numerus, emptor tantundem detrahere potest de pretio. arg. l. 40. §. 2. ff. *eod.* Qua-

De Emptione & Venditione. 715

Quæres, quid soleat & possit adjici emptioni-
venditioni? *¶* 1. *arrha*, *Hafft-Pfennig*/ confi-
stens in pecunia vel alia re, quæ datur (regulariter
ab emptore) in signum & confirmationem con-
tractûs initi, vel in securitatem ineundi, & subin-
de etiam datur per modum arrhæ pars pretii, in
solutione postmodum detrahenda, *auf Abschlag*.
Etsi autem dans vellet amittere arrham, tamen
probabilius resiliire à contractu non potest, altera
parte invita, jam inito, per *l. 6. C. de rescind. vend.*
quia absurdum foret, contractum reddi minùs fir-
mum per id, quod adjicitur in ejus confirmatio-
nem: ergo per arrham magis confirmatur, sicut
per pœnam adjectam. per *l. 28. ff. de Act. empt.*
¶ 2. adjici possunt & solent varia pacta, uti pa-
ctum *legis commissaria*, quo emptor & venditor
ita inter se conveniunt, ut pretiò intra certum
tempus non solutò res sit, vel fiat inempta, seu
quo *committitur* contractus arbitrio venditoris,
ita ut merx cedat in *commissum*, atque revertatur
ad venditorem, si is velit. *l. 1. seqq. ff. de Lege
Commissor.* Ut autem hoc liceat venditori, requi-
ritur, ut emptor culpabiliter non solverit pretium,
& ut venditor statim post moram solutionis decer-
nat, an rem velit inemptam, vel stare contractui
& pretium adhuc exigere. *¶* 3. Potest quoque
adjici *addictio in diem*, quæ est pactum, vi cujus li-
ceat venditori rem venditam *addicere*, h. e. alteri
vendere, qui meliorem intra certum tempus con-
ditionem obtulerit, v. g. majus pretium, vel cele-
riorem solutionem, aut onera à primo emptore
imposita remiserit. *l. 1. 2. 4. 5. 14. ff. de in diem
addict.* si proin alius meliorem conditionem abs-
que

que dolo offerat, res fit inempta, & dominium redit ad venditorem. Sed ut hoc liceat, requiritur, ut emptor primus nolit conditionem facere meliorem, & ut venditor meliorem à secundo oblatam re ipsa acceptet. R. 4. Solet quoque sæpe adjici pactum *de retrovendendo*, quo id agitur, ut vel emptori (aut ejus hæredibus) liceat post aliquod tempus, certum vel incertum, rem emptam revendere venditori, vel ut liceat venditori (aut ejus hæredibus) rem venditam redimere, vel ut liceat utrique, nimirum tam venditori redimere, quam emptori revendere. Text. & DD. in l. 2. C. de pactis int. empt. Licitum autem est tale pactum. l. 2. cit. Extrav. 1. & 2. in com. h. t. modò pretium, quod exigitur in retrovenditione, sit justum, & in prima emptio-venditione, si pactum retrovendendi cedat in utilitatem solius venditoris, seu ut hic solus possit pro libitu redimere, pretium minuatur; si verò cedat in utilitatem solius emptoris, ut hic solus possit revendere, pretium augeatur, juxta prudentem æstimationem oneris alterutri impositi, quod est pretiò æstimabile. Si tempus retrovenditionis certum non sit determinatum, probabiliùs illud ultra 30. annos se non extendit, etsi hæc vel similia verba pacto essent inserta, *über furts/ oder lang; nun und zu ewigen Zeiten.* per l. 3. C. de præscript. 30. vel 40. annor.

- 4 Dico 2. *Consensum* ponere, seu emere & vendere possunt omnes, qui contrahendo se obligare, nec specialiter prohibentur. 2. nemo tamen regulariter, & extra casum, quo id exigit publicum bonum, tenetur vel cogi potest ad vendendum, vel

De Emptione & Venditione. 717

vel emendum. Pars I. sumitur ex *l. 14. C. de contrab. empt.* Specialiter autem prohibentur tutores, & alii, qui ex officio res alienas administrant, emere de rebus pupilli, aut ejus, cujus res & negotia tractant, ob præsumptionem & periculum fraudis. *l. 34. §. ult. l. 64. ff. eod.* nisi nempe palam faciat, h. e. vel cum consensu contutoris, vel cum autoritate Judicis, aut nisi res vendantur publicè sub hasta. Quid possint Prælati & Administratores rerum Ecclesiasticarum quoad harum alienationem, patet ex *tit. XIII. de reb. Eccl. alien.* Pars 2. ex *l. 14. cit. & l. 11. preced.* Excipitur adhuc casus, etiam privatæ necessitatis, v. g. si habeas fundum, ad quem non patet accessus, nisi per fundum alterius, modicam vel ferè nullam utilitatem ex eo capientis, iste alter cogi posset ad vendendum tibi fundum justò pretiò. *arg. l. 12. pr. ff. de Relig. & sumpt. & l. fin. ff. de servit. prad. urban.*

Dico 3. *Merx*, seu res, quæ vendi & emi possunt, sunt omnes pretiò æstimabiles, & non exemptæ à commercio humano per Jus Naturale, Gentium, aut Positivum, ac specialiter non prohibita alienari. *l. 34. §. 1. ff. de contr. empt.* & ibi DD. Unde emi & vendi nequeunt amuleta Magica, prostitutio corporis, res spirituales vel spirituali annexæ &c. quia Jus Naturale repugnat: viæ, thermæ, & aliæ res publicæ, seu publicis usibus destinata, & liber homo, quia hujusmodi à Jure Gentium subtrahuntur commercio humano: venena, nisi per mixturam Medicam salubria evadant, res litigiosæ, res dotales (exceptis certis casibus) etiam consentiente uxore, res specialiter

liter in provinciam inveni prohibita, quas vocant *contrabando*, quia Jus Positivum resistit: demum res feudales & emphyteuticæ sine consensu domini directi, utpote sine hoc alienari prohibita. Contra emi & vendi apta sunt alia omnia, tam immobilia quàm mobilia, etiam non existentia, modò expectentur ex ordine & causa naturali existura, uti fructus agrorum, foetus animalium; vel sperentur per accidens aut fortunæ casum, uti captus piscium ex jactu retis &c. quia emitur jus ad rem expectatam, vel speratam: item nomina, debita, chirographa, & inde resultantes actiones ac jura: item hæreditas jam delata: item officia publica, sæcularia tamen &c. Sumuntur hæc ex *l. 8. & 39. ff. de contr. empt. l. 2. 17. & t. ferè t. ff. de hered. vel act. vendita.* item ex praxi.

- 6 Quæres, an res aliena & furtiva vendi possit? R. cum distinctione; si & emptor & venditor scivit, rem esse alienam, aut furtivam, emptio-venditio non valet, adeoque nec emptor nec venditor obligatur. *l. 34. §. 3. ff. de contr. empt.* Aliqui id solum de re furtiva intelligunt propter *l. cit.* alii autem melius etiam de non furtiva, aliena tamen propter *l. 27. C. de Evict.* Si solus emptor scivit, non venditor, contractus pariter est nullus, nec poterit emptor rem accipere, vel ad eam sibi tradendam agere, aut, si tradita sit, agere pro casu evictionis, neque pretium, si jam solvit, poterit repetere. *l. 34. cit.* Si denique solus venditor scivit, non emptor, valet quidem contractus, & utrinque oritur obligatio, ac venditor acquirit dominium pretii, emptor verò incipit rem sibi traditam

De Emptione & Venditione. 719

ditam possidere, consequenter præscribere, imò licitè & validè de novo distrahit. *l. 25. 28. 34. §. 3. ff. eod. l. 11. §. 2. l. 30. §. 1. ff. de act. empti.* traditio tamen rei alienæ venditæ non est immediatè translativa domini, & emptor tenetur (etiam non receptò pretiò) domino, si comparuerit, rem restituere, relicta tamen ipsi actione de eviçtione adversùs venditorem, ad quam eviçtionem iste obligatur, nec potest retinere pretium acceptum, sed debet per hoc, vel per rem recuperatam, domino satisfacere.

Objic. Si in hoc ultimo casu valet venditio rei alienæ, tunc venditor tenetur eam tradere emptori: sed hoc non potest admitti: quia res clamat ad dominum, & Justitia exigit, ut cuique tribuatur jus suum. *pr. Inst. & l. 10. ff. de Inst. & Jur.* & quidem illi, qui fortius habet jus. *l. 31. §. un. ff. Depositi.* Sed dominus utique habet jus fortius, utpote in re, emptor autem solummodo jus ad rem: ergo. *R. quamvis in meo Candidato h. t. n. 25. concessâ Ma. negaverim Min. cum Hau-noldo & multis aliis propter l. 30. cit. nunc autem re meliùs considerata N. Ma. concessâ Min. & dico, venditorem in foro interno obligari ad rem tradendam domino, si hunc sciat, vel, si ignoret, ad hunc inquirendum, ut tradat, satisfaciendo autem aliâ viâ emptori. arg. can. 1. caus. 14. q. 1. & c. 4. de R. I. in 6.* Pro foro autem externo, quamdiu aliis aut Judici non constiterit, rem esse alienam, cogendus quidem est venditor ad rem emptori tradendam, de quo casu intellige *l. 30. cit.* non verò, si ante traditionem patefiat dominus rei; tunc enim solùm ad interesse emptori præstan-

stan-

standum erit compellendus. *arg. s. fin. Inst. h. t. & l. 62. s. 1. ff. de contrah. empt.*

7 Petes, quid sit *Evictio*, & quando venditor ad hanc obligetur? R. ad I. *Evictio*, formaliter spectata, est rei emptæ (vel alio justo titulo acceptæ) per justam Judicis sententiam ablatio, seu avocatio; nam *evincere, entwöhren* est rem ab aliquo auferre per vindicationis Judicium; quando nempe dominus rem suam alteri datam repetit instituta vindicatione in Judicio, & obtinet. Quoad effectum autem & obligationem venditoris, qua venditor emptori tenetur actione empti, spectata *evictio*, seu potius præstatio *evictionis, Gewehr/ Weherschafft/ Schadloshaltung* est *resarcitio damni omnis, quod emptor sustinuit ob rem ex suis bonis evictam & ablatam*. Unde emptor à venditore, qui sibi rem alienam, scienter vel ignoranter, vendidit, postea *evictam*, prætereundere potest non solum refusionem pretii, quod tempore contractûs statutum est, sed etiam totum interesse, quanti nimirum emptoris interest rem *evictam* non fuisse, h. e. *damnum emergens, lucrum cessans, & expensas, quas facere debuit in rem emptam, & in litem, modò hoc interesse non excedat duplum pretii. l. 13. 60. 70. ff. de Evict. l. 11. s. 17. l. 43. ff. de act. empti.* Dixi supra vel *alio justo titulo acceptæ*; quamvis enim de Jure Antiquo *evictio* solum in venditione locum habuerit, successu tamen temporis etiam in aliis actibus & contractibus ob paritatem cum venditione saltem utilis actio de *evictione* dari cepit. *l. 4. C. de Evict. cui consonat Jus Bavar. tit. 8. art. 7.*

ibi :
Sati
alè
gleio
R.
gata
ptor
vent
ab e
pam
h. e.
falte
ut li
s. 2
tene
tem
si er
ne f
exc
si c
rem
vel
rea
C. e
def
dit
bit
evi
me
cu
Dig
pri
di

De Emptione & Venditione. 721

ibi: die Gewehrschafft ist man nit nur in den
Käuffen / sondern auch in anderen contracten/
als tauschen / wechslen / übergaben / und derg
gleichen / schuldig.

¶ Ad 2. Venditor rei alienæ aut alteri obli-
gata, & propterea evictæ, tenetur quidem em-
ptori de evictione, licet de hac non fuerit con-
ventum à contrahentibus. *l. 1. ff. l. 6. C. de Evict.*
ab ea tamen excusatur sæpius, uti 1. *propter cul-
pam emptoris*: puta, si non laudavit venditorem,
h. e. si de mota sibi lite non monuit venditorem
saltem ante conclusionem in causâ, requirendo,
ut liti assistat, & rem venditam defendat. *l. 29.
§. 2. ff. l. 8. & 9. C. eod.* ad quam denuntiationem
tenetur emptor, licet venditor aliunde sciverit, li-
tem esse motam, per *Jura citt. & c. fin. h. t.* dein
si emptor sciens rem alienam emit, & de evictio-
ne specialiter sibi non cavet. *l. 27. C. de Evict.* si
exceptiones sibi competentes non opposuit, vel
si constituit imperitum Advocatum aut Procurato-
rem, vel contumaciter non comparuit in Judicio,
vel condemnatus non appellavit &c. & propte-
rea rem amisit. per *l. 56. §. 1. & 3. ff. & l. 19.
C. eod.* tunc enim sibi imputare debet. 2. *propter
defectum Judicis*, ut si emptor sponte rem reddi-
dit domino, aut cum eo transigit, aut coram Ar-
bitro rem amisit, quia Judicis sententiâ debet res
evinci: idem est, si emptor rem amisit casu, vi aut
metu per dominum illata, juxta illud Germani-
cum: *für Gewalt ist man zu gewähren nit schul-
dig.* Huc revoca casum, quo res est evicta ex
privilegio, v. g. retractûs de Jure vel Consuetu-
dine competentis, restitutionis in integrum &c.

in hoc tamen casu venditor obligaretur ad restituendum pretium, licet non ad interesse (modo scienter non vendiderit rem alienam) *l. 11. §. 15. & 18. ff. de act. empt.* quia proprium evictionis est id tantum, quod interest; nam refusionem pretii videtur exigere Jus Naturale. 3. propter defectum justitia, ut si propter errorem, imprudentiam, vel iniquitatem Judicis res fuisset evicta. *l. 51. ff. de Evict. c. fin. h. t.* Demum 4. propter defectum venditoris, immunitatem ab evictionis obligatione sibi expressè in contractu reservantis, quod ipsi licet, si ignoranter vendidit rem alienam, aut alteri obligatam.

- 8 Dico 4. Pretium, in emptione-venditione interveniens, essentialiter debet esse 1. verum, non simulatum. 2. pecuniarium, seu pecunia numerata. 3. certum & determinatum. 4. proprium ementis. 5. justum & proportionatum: sed ultima duo non tam ad essentialitatem, quam ad justitiam contractus sunt necessaria. Pars 1. sumitur. ex *l. 36. ff. de contr. empt.* Unde si pro domo v. g. vel alia re magni valoris promitteretur pretium nimis modicum, v. g. tantum unicus nummus, emptio-venditio non esset vera, sed fictitia vel imaginaria, imò donatio foret. per *d. l. 36. & l. 46. ff. locati.* Pars 2. patet ex *§. 2. Inst. h. t.* si enim merx pro merce, seu res alia, quam pecunia, tempore contractus daretur pro re, vel promitteretur, permuratio foret, vel contractus innominatus: si autem conventum fuit, ut daretur pecunia pro merce, licet postea res alia in solutum detur, manet emptio-venditio. *l. 9. C. de rescind. vend.* Si autem conventum, ut par-

De Emptione & Venditione. 723

tim pecunia partim res alia pro merce detur, re-
fert, an pecunia excedat rem alteram, & erit em-
ptio-venditio: vel an res altera excedat, & erit
permutatio. *arg. l. 6. §. 1. ff. de act. empt. & l. 6. C.
de pact. int. empt.* vel an æqualiter se habeant, &
juxta aliquos est contractus innominatus, juxta
alios autem melius adhuc censetur esse emptio-
venditio, vel talis erit contractus, qualem ex-
presserunt contrahentes, cum contractus ex
conventionem legem accipiant. *c. 85. de R.
§. in 6. Pars 3. ex §. 1. Inst. h. t.* Unde
venditio non erit, si venditor dicat, vendo tibi
hanc rem tanti, quanti valet, vel pro pretio,
quale dare volueris &c. determinari autem pre-
tium potest non tantum verbis expressis & ab-
solutè, sed etiam per relationem, v. g. ad tem-
pus, vendo tibi hanc rem pro pretio, quo cras
vendetur in foro: vel ad taxationem aliorum,
v. g. vendo tibi rem tanti, quanti Judex, vel Ca-
jus æstimaverit aut taxaverit, modò postea taxa-
tio secuta fuerit. *l. 7. ff. de contr. empt.* Pars 4. ex
l. 11. §. 2. ff. de act. Empt. ubi habetur, quòd em-
ptor debeat transferre dominium pecuniæ in ven-
ditorem; quod non fieret, si dominus pecuniæ
non esset: secus est in merce, cujus dominium
non immediatè transferri debet per traditionem
in emptorem, & hinc aliena esse potest. Inte-
rim tamen res, alienis nummis empta, fit empto-
ris. *l. 1. & penult. C. si quis alteri.* nisi sit res Eccle-
siastica. *can. 1. caus. 12. q. 3. & ibi gl.* Pars 5. ex
natura Justitiæ Commutativæ. Pretium justum
erit, si sit vel secundum taxationem legis, statuti
aut consuetudinis; & hoc vocatur *legale seu legi-*

timum, atque consistit in indivisibili: vel si sit secundum proportionem mercis juxta communem hominum æstimationem & judicium, consideratis circumstantiis, nimirum rerum utilitate vel necessitate, penuriâ vel abundantia, expensis in illas advehendas factis &c. per *l. 63. ff. ad L. Falcid.* ibi: *pretia rerum non ex affectu, nec utilitate singulorum, sed NB. communiter funguntur*, h. e. ex communi populi sensu taxantur: & hoc appellatur *naturale* aut *vulgare*, neque consistit in indivisibili, sed habet latitudinem; cum hominum judicia non soleant convenire, & hinc tres illius gradus à DD. statuuntur, qui aliud vocant *Infimum* seu *Pium*, den geringsten Preis/ aliud *Mediocre* seu *Moderatum*, den mittleren Werth/ & aliud *Summum* seu *Rigorosum*, den höchsten Preis/ oder Anschlag. Quanta inter hos gradus justii pretii debeat esse distantia, ex variis circumstantiis metiendum est, nec una certa regula statui potest: illud certum, quod tantò major sit hæc latitudo, quantò merx est pretiosior: sic si merx esset talis, cujus pretium summum reputatur esse 105. medium forent 100. & infimum 95. ut exemplificat Palao *tr. 32. d. 5. pu. 2. n. 2.* Econtra si pretium medium rei censeretur esse 10. floreni, supremum forent 11. & infimum forent 9. P. Engel *h. t. n. 11.* cum Laym.

9 Ex quibus infertur I. justitiam pretii non dependere à libera contrahentium taxatione, ita ut pro libitu vendere aut emere possint pro pretio, pro quo volunt aut possunt. per *l. 63. cit. l. 33. ff. ad L. Aquil. l. 6. §. 2. ff. de Jur. dot. c. 6.*

De Emptione & Venditione. 725

1. 3. *h. t.* ne ob avaritiam venditoris, vel indigentiam aut aviditatem emptoris, exigatur vel detur excessivum, vel vicissim ob forditiem emptoris, & venditoris necessitatem, detur nimis modicum. 2. pretia rerum tam legitima, quàm vulgaria, pro varietate circumstantiarum & certis de causis variari posse, crescere & decrescere, prout nempe fuerit major vel minor copia mercium, vel emptorum, major vel minor labor, periculū, expensæ in asportandis vel asservandis mercibus; item major vel minor affectio in mercem (damnum emergens, aut lucrum cessans) ex parte venditoris, non autem ex parte emptoris &c. 3. licitè vendi rem currente pretio ab eo, qui scit, pretium mercis brevè minuendum, v. g. propter copiam frumenti aliunde advehendi; quia hìc & nunc res adhuc tanti valet; nec venditoris scientia immutat pretium communi iudicio vel usu taxatum: sicut vice versa emptor potest pecuniam seu monetam expendere juxta præsentem valorem, qui scit, ejus valorem brevè minuendum.

Objic. 1. *In emendo & vendendo naturaliter concessum est se invicem circumscribere: & licet se circumvenire. l. 22. §. 3. ff. Locati. l. 16. §. 4. ff. de Minor. ergo licitum est etiam quodcunque pretium exigere vel dare, prout possunt venditores & emptores. 2. Siquis sciat, pretium mercis brevè minuendum, & tamen eam vendat pretio currente non monito priùs emptore, hunc decipit: ergo ipsi facit injuriam, vel saltem lædit charitatem; cùm is non emeret tanti, si sciret imminutionem pretii brevè futuram. R. ad 1. Vel illæ leges errârunt, sicut leges permittentes*

præscriptionem cum mala fide: vel tò concessum est, & licet, idem sonant, ac permittitur, ut à Gentium Jure (hoc enim intelligitur per tò naturaliter) non puniantur, aut secundum Leges Civiles conveniri nequeant, qui pretium justò majus acceperunt, vel minus justò dederunt, si læsio non sit ultra dimidium: vel per illam circumscriptionem, & circumventionem innuitur tantum solertia & dexteritas ementium vel vendentium cum suo lucro, intra latitudinem tamen justii adhuc pretii. Imò non desunt DD. qui cum Scoto & Laym. putent, non dari obligationem restitutionis faciendæ, si excessus vel defectus ultra latitudinem justii pretii fuerit modicus tantum, eò quòd nimis durum videatur esse, & vix possibile exactissimam in contractibus justitiam & æqualitatem servare, & sic ratione communis persuasionis non judicent homines se obligari ad faciendam restitutionem. Ad 2. Decipitur quidem, vel potius permittitur emptoris deceptio, at non injustè, neque circa substantiam mercis. Nec ille, qui utitur jure suo, lædit charitatem. Aliud foret, si per fraudem induceret: alterum ad emendum currente pretio, mendaciter persuadendo, nihil metuendum de pretio mercium minuendo.

- 10 Dico 5. Venditor obligatur I. in ipso hoc contractu aperire vitium rei, si illud sit occultum, vel non facile adverti à quolibet possit. l. 1. seqq. l. 10. C. ff. de Ædilit. Edict. Si vitium sit circa substantiam rei, ut si vitrum daretur pro gemma, vel si emptor consensum suum expressè alliger existentiæ aut absententiæ certæ qualitatis, aut tacitè, ut si res vitiosa ad ejus finem parum vel omnino

non

non esset utilis, aut etiam noxia, emptio - venditio esset nulla: si verò vitium sit solùm circa qualitatem, ut si vendas equum ignavum pro generoso, vel circa quantitatem, ut si vendas vinum aquâ dilutum (quia revera minus das) debet vel aperiri, vel tantùm demi de pretio, quantò minùs valet res ob tale vitium. *Objic.* emptor semper sic est constitutus, ut non emeret rem, si sciret, eam laborare vitio, etiam accidentali tantùm: ergo etiam accidentale vitium semper necessariò est aperiendum. *R. dist. ant.* est ita constitutus habitualiter. *transcat. Ant.* semper actualiter, expressè vel tacitè alligando suum consensum ad talem qualitatem, existentem vel absentem, *N. Ant. & Conf.*

Obligatur 2. post initum contractum rem venditam tradere, & quidem probabiliùs præcisè; ita ut non satisfaciat præstando emptori interesse. 2. tradere rem vacuum, seu ab alio non possessam. 3. & liberam à servitutibus, pensionibus, ac oneribus, de quibus in contractu mentio non est facta. 4. unà cum fructibus, accessionibus, & pertinentiis. 5. non tamen cum effectu dominiis semper. Pars 1. constat ex §. 2. *Inst. de donat. & l. 80. ff. de contr. empt.* quamvis enim traditio rei non sit de essentia emptionis-venditionis, intentio tamen tradendi, seu consensus in traditionem est de ejus essentia. Quòd verò non sufficiat præstare interesse, colligitur ex §. 1. *Inst. h. t. & l. 11. §. 2. ff. de act. empti.* ibi: *ipsam rem præstare venditorem oportet, id est, tradere.* Pars 2. habetur l. 2. & 3. *ff. eod.* Pars 3. l. 1. §. 1. l. 21. §. 1. *ff. de act. empt.* Pars 4. l. 13. & penult. *C. eod.*

& §. 3. *Inst. h. t. l. II. cit. §. 17.* Nomine autem
pertinentiarium venit, quidquid ad rei venditæ
 usum perpetuo destinatum est, vel quod habetur
 pro parte, vel quod terræ aut corpori infixum
 est, was Erd = Nied = und Nagel = Best ist.
l. 13. §. 14. l. 17. ff. eod. Pars §. l. 25. ff. *de con-*
trah. empt. ibi: qui vendidit, necesse non habet
fundum emptoris facere, si nempe res sit aliena,
 quæ fuit vendita. Item si emptor post traditi-
 onem rei actualiter non solverit pretium, nec de eo
 venditor fidem habuerit, vel id exprimendõ &
 solvendi dilationem indulgendõ (quod est ven-
 dere *creditõ*, auf borgen) vel cautionem per
 pignora aut fidejussores admittendõ, vel usuras
 pretii exigendõ; nam venditor rem censetur non
 absolutè tradere, sed sub conditione, si pretium
 sit solutum, aut de eo fides habita, consequenter
 per traditionem solam non transfertur dominium
 rei venditæ. §. 41. *Inst. de R. D. l. 19. ff. de contr.*
empt. l. 11. §. 2. cit.

Contra 1. partem *objic. 1.* In *l. 1. ff. de act.*
empt. dicitur; *si res vendita non tradatur, in id,*
quod interest, agitur; ergo non est necesse, ut
 venditor determinatè & præcisè tradat rem
 ipsam. 2. In obligationibus facti, seu faciendi,
 sufficit præstare, quod interest. *l. 72. & 81. ff. de*
V. O. sed venditor habet obligationem facti,
 cum traditio pertineat ad factum, non ad jus.
 per *l. 82. ff. eod.* R. ad 1. Illa lex, & aliæ plu-
 res, quæ adduci possent in contrarium, intelli-
 gendæ sunt de casu, quo res ipsa non amplius tra-
 di potest. quia v. g. est evicta, destructa, notabi-
 liter deteriorata &c. Ad 2. *dist. ma.* in obliga-
 tia.

De Emptione & Venditione. 729

tionibus facti nudi & simplicis, uti v. g. est ire Romam, pingere tabulam &c. *transf.* quia & in his probabiliter negatur, præsertim de Jure Canonico. per *c. I. de Pactis.* in obligationibus facti *prægnantis, & causam habentis,* seu quando per factum transfertur dominium, vel saltem possessio, quale factum est traditio rei venditæ. *N. Ma.*

Quæres, quid Juris, si venditor eandem rem **12** successivè vendidit duobus, & cui obligetur eam tradere? *R. 1.* Tenetur tradere emptori primo. *c. 54. in 6. & l. 98. ff. de R. I.* *R. 2.* Si autem tradidit emptori secundo, traditio quidem tenet, & venditio posterior sustinetur regulariter, primus tamen emptor, cui illata est injuria, habet actionem personalem adversus venditorem ad consequendum interesse, seu ad id, quanti suâ interest, rem alteri venditam & traditam non fuisse. Dixi, *regulariter;* nam in quibusdam casibus præfertur primus emptor, licet res tradita sit secundo, videlicet **1.** si primus emptor fuit Ecclesia, civitas &c. quia his absque traditione acquiritur jus reale, ac dominium. **2.** si primo emptori tanquam creditori fuit res in specie antecedenter jam hypothecata, quia per hypothecationem citius acquisivit jus reale. **3.** si secundus emptor fuit malæ fidei, & scivit, rem fuisse jam alteri venditam, saltem spectato Jure Bavar. *tit. 7. art. ult.* **4.** si emptor concurrat cum donatario, vel alio, ad quem res prius empta pervenit titulò merè lucrativò, ut norant DD. ex æquitate.

Obligatur venditor **3.** refarcire damna, quæ **13** occasione rei venditæ ex ipsius non solum dolo & culpa lata, sed etiam ex culpa levi passus est

emptor. *arg. l. 5. §. 2. ff. Commod.* quia emptio-
venditio est contractus, utriusque contrahentis
utilitatem ex æquo respiciens. Demum obliga-
tur 4. præstare evictionem, juxta superius dicta,
de Jure Communi. Interim in quibusdam locis
praxis habet, ut venditor de evictione non tenea-
tur, nisi de ea expressè conventum sit. Cujusmo-
di praxim vigere in Austria, cum Sutting. testatur
D. Greneck *h. t. n. 9.*

14 Dico 6. Emptor econtra obligatur venditori
1. dare pretium justum, saltem infimum, de quo
conventum est, & quidem statim post mercem
acceptam, si venditor exigat, ita ut pretium fiat
venditoris. *§. 2. Inst. h. t. & l. 41. ff. de V. O. l.*
11. §. 2. ff. de act. emp. unde debet aperire vitium
monetæ, si fortè esset adulterina, aut minùs va-
leret, quàm putaret venditor: aperire bonitatem
mercis, si meliorem pro viliori emptæ ex errore
offerret venditor: si autem hæc non aperuit, de-
bet eòusque augere pretium, ut evadat justum.
Obligatur 2. ad usuras, si in mora solvendi ex
culpa etiam levi tantùm fuerit, nisi venditor con-
sentiatur in dilationem. *l. 13. §. 20. ff. eod.* si autem
dilationem concedat, & de usuris expressè non
paciscatur, non tenetur ad illas emptor. 3. com-
pensare expensas à venditore in rem factas, non
tantùm necessarias, sed etiam utiles, quas ipse
emptor verisimiliter fuisset factururus. *l. cit. §. 22.*
4. resarcire damna, etiam culpa levi venditori
illata propter non solum pretium in debita
quantitate, qualitate, loco, tempore. *arg. l. 5.*
§. 2. ff. commod. l. 1. §. 3. ff. de peric. & commod.
rei vend.

Quæ-

De Emptione & Venditione. 731

Quæres, penes quem sit periculum rei venditæ, nondum tamen traditæ, seu quis ferre debeat damnum, si res vendita post contractum pereat vel deterioretur, ut subinde contingit?
R. Si res in specie, perfectè, & absolutè sit vendita, regulariter est penes emptorem, ut iste debeat ferre damnum. Communis contra Vult. & Guiac, ex apertis textibus in *l. 7. 8. 16. ff. l. 1. 4. seqq. C. eod. & §. 3. Inst. cit.* Aliud foret, si non res determinata ac in specie, sed in genere, v. g. aliquis equus ex stabulo, 20. mensuræ vini &c. tunc, si periret unus equus, deberet venditor alium tradere quamdiu superest ipsi equus, ac in posteriori casu, ubi neque dolium, ex quo vinum tradi deberet, fuit determinatum, deberet aliunde procurare 20. mensuras vini; quia genus non perit, ut ajunt Juristæ. Aliud quoque esset, si venditio fuisset facta sub conditione, & hæc nondum evenisset, item si venditio nondum esset perfectæ, ut si vendita est quantitas, v. g. frumentum, ac in singulas mensuras vel modios certum pretium taxatum, & mensuratio nondum contigit. Sicut autem periculum, ita & commodum rei venditæ, nondum traditæ, debet esse penes emptorem. *§. 3. & l. 7. cit. l. 13. 16. C. de act. empt.* cum æquitas naturalis dicat, ut ad eum pertineant commoda rei, ad quem spectat periculum, & damna. Dixi, *regulariter*; nam periculum est penes venditorem, si ita expressè fuerit conventum: si res pereat vel deterioretur dolò aut culpâ, etiam levi, venditoris: si venditor in tradendo commisit moram culpabilem, ac interea res apud ipsum, casu etiam fortuito, perit: si

res

res pereat ex vitio contractum præcedente: si res ante traditionem addicatur fisco; tunc enim venditor debet refundere pretium emptori. *l. 33. ff. locati*, DD. passim.

Objic. 1. Quælibet res perit: & fructificat domino suo: ut habet commune brocardicum ex *l. 9. C. de pignorat. act.* sed venditor ante traditionem rei manet dominus, 2. pecunia, si pereat ante solutionem, perit emptori; ergo & res, si pereat ante traditionem, perit venditori. 3. æquitas postulat, ut emptor non simul percipiat fructus rei venditæ, & simul fructus pretii, si istud nondum solvit: ergo saltem in casu, quo emptor nondum solvit pretium, non ad ipsum pertinet commodum rei. *¶ ad 1.* Pro hoc casu aliter disposuerunt Leges, quia dominus, quamprimum emptor offert pretium, & petit rem sibi tradi, tenetur tradere, & sic transferre dominium. *Ad 2. dist. Ant.* si pecunia in genere ac indeterminata, ut ordinariè fit. *C. Ant.* & tunc *N. Conf. & parit.* nam venditor est debitor certæ speciei, qui hoc ipso, quod res pereat, liberatur à traditione & præstatione illius. *l. 37. ff. de V.O.* e contra emptor est debitor generis: genus autem non perit. per *l. 11. C. si certum pet.* *Ad 3.* si venditor non exigat pretium (ut possit, si traderet rem) censetur illud & ejus commoda gratis relinquere emptori unà cum fructibus rei venditæ. Si autem rem traderet & emptor ex culpa non solveret pretium, posset ab emptore exigere fructus pretii seu usuras consuetas, &, donec has unà cum pretio consequeretur, fructus rei, ante illius traditionem perceptos, retinere tanquam pignus; iis autem re-
ceptis

De Emptione & Venditione. 733

ceptis debet restituere emptori fructus rei. per l. 13. §. 8. l. 25. ff. de act. emp.

Dico 7. Ex his mutuis obligationibus nascitur ¹⁶
actio empti & venditi, seu *ex empto & vendito*. Actio empti competit emptori contra venditorem ad rem sibi tradendam, & ad præstandum, quidquid ex natura contractus, & æquitate, vel pactis adjectis debet præstare venditor. l. 1. pr. & §. 1. l. 11. ff. eod. Actio venditi e contra competit venditori ad solvendum sibi pretium, & ad præstandum, ad quod emptorem vi contractus obligatum esse diximus. l. 13. §. 19. ff. & l. 1. C. eod. Sed istæ actiones in effectu intentari non possunt, nisi alterutra pars prius impleat contractum, nempe emptor pretium solvendò, venditor autem actualiter rem tradendo, aut nisi habeatur pro tradita, ut si ante traditionem casu periisset. l. 13. §. 8. l. 25. ff. citt. Nisi enim hæc fiant, semper per exceptionem repelli potest agere volens. l. 13. & 25. citt. Sed quis prius tenetur implere contractum? & qui prius exigit, ut alter impleat.

Dico 8. In ordine ad dissolvendam emptio- ¹⁷
nem-venditionem dantur adhuc ex empto & vendito duæ aliæ actiones. Prima est ex *Ædilitio Edicto*, altera ex l. 2. C. de rescind. vendit. Ex *Ædilitio Edicto* datur emptori adversus venditorem, qui rem notabiliter vitiosam vendidit, & vitium non aperuit, duplex actio, una vocatur *Redhibitoria*, ut nempe venditor rem redhibeat, seu iterum habeat sive recipiat, & rescisso contractu pretium cum usuris, & cuncta alia restituat in integrum, compensando damna & interesse.
l. 21.

l. 21. 23. 27. 29. 54. 58. ff. de Ædilit. Ed. l. 13. pr. ff. de act. empt. Excipe, nisi & ipse venditor ignorasset vitium; tunc enim non ad damna & interesse, sed ad solum pretium compensandum foret obligatio. *l. 13. cit.* Durat hæc actio de Jure Communi solum per semestre, seu 6. menses. *l. 19. §. ult. ff. de Ædil. Ed.* Imò si ob solas res accesorias agatur, durat tantum 60. diebus. *l. 38. ff. eod. pr.* Altera vocatur *æstimatoria*, seu *quantimioris*, qua convenitur venditor non ad evertendum contractum, sed ut remittat vel refundat tantum de pretio, quantum minoris emisit emptor, si vitium scivisset. *l. 61. ff. eod.* licet absolute emisisset, si vitium scivisset. Et hæc actio durat per annum utilem duntaxat. *l. 19. §. ult. cit.* non obstante, quod reliquæ actiones empti & venditi, utpote personales, rei persecutoriæ, & utrinque in hæredes transitoriæ, durent 30. annis, & perpetuæ sint. Porro, si vitium fuerit tale, ut res emptæ omnino non fuisset eo cognito, vel ut emptori vix usui sit, in arbitrio emptoris est, actionem redhibitoriam vel æstimatoriam intentare. *l. 25. §. 1. ff. de except. rei jud.* quod quidem satis multi etiam affirmant de casu, quo vitium fuit tale, quo cognito nihilominus res emptæ fuisset, at non tanti: sed melius negat hoc Huberus *tit. de Ædil. Ed. n. 3.* & solum concedit æstimatoriam; partim quia *l. 25. cit.* loquitur de vitio, quod actor emptorius non fuerit, partim quia redhibitoria requirit vitium, quod usum impediatur. *l. 1. §. 8. ff. de Ædil. Ed.* partim quia iniquè videtur petere rescissionem contractus, quia aliàs, licet minoris, emisisset. Indulgent tamen aliqui tum venditori, tum Judici, ut red-

De Emptione & Venditione. 735

redhibita re contractus rescindatur, licet emptor æstimatoriã egerit, si velint, vel Judici visum fuerit. per *l. 43. §. 6. ff. eod.* Unum adhuc aduerto, has actiones non solum dari ob vitium rei venditæ, sed etiam ob defectum determinatæ qualitatis, quam venditor asserueratò dixit, vel promissit. *l. 1. §. 1. l. 18. ff. eod.* non verò, si solum generaliter per modum commendationis aliquid dixit; unde illud: **Ein jeder Kramer lobt sein Waar.**

Dico 9. Actio *Legis 2. C. de rescind. vend.* in 18 contractu emptionis-venditionis (idem ex æquitate & paritate rationis communiter asserunt de aliis contractibus onerosis, locationis-conductionis, permutationis, cambii &c. excepta tamen transactione) datur læso ultra dimidium justii pretii, vi cuius regulariter petere potest disjunctivè vel rescissionem contractûs, vel ut addatur aut dematur de pretio, donec evadat justum, ita tamen, ut in arbitrio lædentis sit, utrùm malit rescindere contractum, vel pretium augere, aut de eo, usque ad justitiæ limites, remittere: si tamen lædens sit emptor, & eligat rescissionem contractûs, non tenetur fructus interea ex re perceptos unà cum re restituere, si ignoranter læsit, & sine culpa aut dolo. text. & DD. in *d. l. 2. l. 8. C. eod. & c. 3. & 6. h. t.* Dixi 1. *regulariter*; nam hæc actio non competit, si læsus expressè & specialiter renuntiavit huic remedio. per *l. 2. cit.* si venditor donet defectum pretii: si res casu fortuito periiit, vel devenit ad tertium possessorem bona fide & titulo oneroso; quia in hoc casu non amplius datur optio, vel potestas reddendi rem venditam, quamvis detur potestas & obligatio reducendi pretium ad justum.

justitiam. Dixi 2. *si tamen lædens sit emptor & c.* propter *c. 11. de reb. Eccl. alien.* & hanc rationem, quia penes emptorem sicut est periculum, ita & comòdum rei venditæ, adeoque & fructus, esse debet, si sit bonæ fidei. Dixi 3. *ultra dimidium justii pretii*; si enim læsio contingat in dimidio, vel infra dimidium, in foro externo non datur actio. *l. 2. cit. ne quidem de Jure Canonico. c. 3. & 6. citt.* ne tribunalia obruantur nimis multiplici lite: quamvis pro foro interno lædens, etiam ignoranter, teneatur cognitâ injustitiâ pretii defectum supplere, vel excessum restituere, nisi tam modica esset læsio, ut ex comuni persuasione fideiû nec in foro interno attendatur, vel nisi lædens præscripsisset.

Sed quando censetur esse læsio *ultra dimidium*? R. Si læsio contingat ex parte venditoris, facilè convenit inter Auctores, tunc esse *ultra dimidium*, quando nec dimidiam justii infimi partem accepit pro re vendita, v. g. si rem infimò pretiò valentem 100. florenis vendidit pro 49. Si verò contingat lædi emptorem, in diversa abeunt: aliqui attendunt datum & acceptum, seu pecuniam datam & mercem acceptam, atque dicunt, tunc emptorem lædi *ultra dimidium*, quando merx non attingit medietatem valoris pretii, & emptor duplò plus dedit, quàm accepit, v. g. si pro re valente 100. florenis plus quàm 200. v. g. 201. dedit. Sic sentiunt multi cum Fachin. & Haun. observat Camera Imperialis teste Myns. *cent. 4. obs. 73. n. 3. 4.* & ordinat Jus Bavaricum *tit. 7, art. 2.* Alii econtra cum Molin. P. Friderich, & communiori putant Juri Communi & æquitati conformius esse, si so-

lum

De Emptione & Venditione. 737

lum pretium attendatur, & tunc emptorem lædi ultra dimidium *justi pretii*, si rem 100. florenis in summo pretio valentem emit pro 151. quia dimidium pretii respectu 100. sunt 50. atque notant, si emptor duplò plus daret, eum potiùs in altero tanto, seu in toto pretio lædi, quàm præcisè ultra dimidium. Utraque sententia est probabilis. Attendenda igitur Statuta locorum, & Praxis curiarum.

Dico 10. In ordine ad dissolvendam emptio-19 nem-venditionem datur adhuc alia specialis actio orta ex Jure *Retractus* seu *Protimiseos*, *Einstandts*, *Recht* / *Vor-Kauff* / *Abtrieb* / *Einlösung* / vi cuius aliqui possunt rem immobilem alteri venditam ad se retrahere, à quocunque possessore, seu rescissa priori venditione pro se emere, oblato tamen eodem pretiò, & refutis expensis, quos fecit primus emptor. Ita DD. communiter, qui observant, hanc actionem esse *personalem*, quæ dicitur *in rem scripta*: intentandam proprio nomine: & durare tantum per annum utilem à cognita alienatione computandum. 2. *feud. 9. §. 1. & c. 8. de in integr. restit.* & licet jus *Retractus* (saltem *Gentilitium*) abrogatum sit in *l. 14. C. de contr. empt.* illud tamen rursus restauratum esse putant tum à Jure Canonico. *c. 8. cit.* tum ab Imperatore *Friderico 5. feud. 13.* tum universali consuetudine: quæ proin, uti & statuta, attendi debet ferè unicè. Dividunt in *Legale*, quod competit vi legis, statuti, consuetudinis: sic dominus directus in venditione rei *emphyteuticæ*, & in venditione rerum sub hasta ille, cui plus debetur, aliis emptoribus præfertur. *l. ult. C. de Jur. emphyt. l.*

Part I.

Aaa

1. ff. de

1. ff. de privileg. creditorum. vel potius l. 16. ff. de reb. auth. Jud. possid. quæ lex est prima privileg. creditor. quæ rubrica in Corpore Juris non existat sub his verbis, quamvis sub illis citari solet, & incipiat à d.l. 16. In Gentilitium, quod competit proximis consanguineis alicujus familiæ quoad bona avita, *Stammen-Güter*/ extraneo vendita. Et in *Conventionale*, quod competit ratione pacti specialis, vi cujus res, si vendatur, certæ personæ vendi debet. per l. 75. ff. *contr. empr.* Differt hoc ultimum à pacto de retrovendendo, quòd vi hujus inducatur obligatio præcisa revendendi, vel reluendi: in illo autem solùm ex supposito, quòd quis aliunde velit rem vendere. Hoc jus *Retractus Conventionale* differt à reliquis duobus, quòd transeat ad hæredes, ac aliis cedi possit, & quòd non pariat actionem in rem scriptam, consequenter non detur contra tertium possessorem, in quem res à primo emptore fuit translata. Plura de Jure *Retractus* videri possunt apud Tiraq. Berlich. & Cancellarium Schmid *ad Statuta Bavar. tit. 10.* ubi aliqua singularia occurrunt.

TITULUS XVIII.

De Locato & Conducto.

SUMMARIUM.

1. Quid & quotuplex sit *Locatio-Conductio*.
2. Quinam locare, & conducere possint.
3. Quæ res locari, & conducì.
4. Qualis esse debeat pensio locationis.

§. Ad

5. *Ad quid obligetur locator tam rerum, quam operarum.*
6. *An successor teneatur stare locationi antecessoris.*
7. *Ad quid teneatur Conductor tam rerum, quam operarum.*
8. *Actio Locati & Conducti.*
9. *IC. II. Quid & quotuplex sit Emphyteusis.*
12. *Præsertim Alterata, Bavaris propria.*
13. *Ad quid obligetur Dominus emphyteusim concedens.*
14. *Ad quid Emphyteuta.*
15. *Quæ Actio oriatur ex contractu Emphyteutico.*
16. 17. *Quibus modis finiatur Emphyteusis, & fiat caduca.*
18. *Quid requiratur ad incurrendam caducitatem.*

Locare, verleihen/vermiethen/verpachten/
 verdingen/ hoc loco est vel concedere
 rem ad usum, vel addicere operam, pro
 mercede. Qui dat mercedem, *conductor* dicitur;
 qui accipit mercedem, *locator* appellatur univer-
 saliter; nec enim locatio sine conductione, nec
 ista sine illa consistere potest, sicut nulla emptio
 sine venditione, & vicissim. Definitur locatio-
 conductio esse *contractus consensualis, quo usus rei,*
vel opera personæ, conceditur alteri pro certa mer-
cede. pr. Inst. h. t. l. 2. ff. Locati. Unde tria essen-
 tialiter involvit. 1. consensum mutuum, non verò
 traditionem. 2. rem utendam, vel aliquam ab alte-
 ro operam præstandam. 3. locarium, seu certam
 mercedem & pensionem. Quare differt ab Em-
 ptione-

ptione-venditione, cum qua aliàs magnam habet affinitatem, uti & à *Mutuo*, quia rei usus tantum, non dominium, conceditur in locatione-conductione: item à *Commodato*, quia pro usu concesso mercedem accipit locator. Quomodo differat ab *Emphyteusi*, ex infra dicendis apparebit. Ab *Admodiatione* vix differt aliter, quàm quòd in hac integræ alicujus provinciæ, vel districtus, vel alterius rei redditus & fructus alteri concedantur percipiendi pro certa pensione. Dividitur locatio-conductio 1. in *perpetuam*, & *temporalem* seu ad certum tempus. 2. In *Regularem*, in qua res ad usum concessa restitui debet in specie finito usu: & in *Irregularem*, in qua convenitur de re solùm in genere restituenda, seu ut restituatur tantundem, quantum est acceptum; & sic, quia videtur transferri dominium rei, degenerat in Mutuum, vel contractum Innommatum. 3. & principaliter in locationem *rerum*, v. g. domus, equi, prædii &c. & in locationem operarum vel operæ, quam quis alteri promittit vel præstat pro mercede, uti famuli, Officiales &c. Huic vicina est locatio *operis*, nempe faciendi, quæ etiam dicitur locatio *facti*, ut si petas ab opifice, vel artifice opus, vel artefactum, v. g. horologium faciendum, tabulam pingendam, vel ut auriga te vehat Augustam &c. pro certa mercede. Et in hoc casu locator operæ, qui accipit mercedem, est conductor operis, & vicissim conductor operæ, qui dat mercedem, est locator operis. l. 22. §. 2. ff. locati.

- 2 Dico 1. Locare & conducere possunt omnes, seu consensum ponere, qui contrahere & contrahendo

hendo obligari, nec specialiter prohibentur. Communis. Conducere autem prohibentur milites prædia rustica ad colendum, personæ Ecclesiasticæ ex causa quæstûs & negotiationis, opifices artem streperam exercentes vicinas scholis publicis ædes. Consensus autem potest etiam esse tacitus, uti si sciente & patiente locatore conductor finito conductionis tempore remaneat in re conducta; quia censetur esse tacita relocatio vel reconductio. *l. 13. §. fin. ff. Locati. l. 16. C. de Locato.* si locatum sit prædium Rusticum, reconductio tali casu censetur esse facta ad integrum annum; si Urbanum, v.g. ædes ad habitandum, ad tantum tempus, quantum prius, fuit expressè determinatum, vel ordinariè determinari solet.

Dico 2. Locari & conducì possunt res omnes, 3
tam mobiles quàm immobiles, incorporales æquè ac corporales, etiam alienæ (obligatur tamen locator præstare evictionem) modò res non sint fungibiles, seu quæ ipso usu consumuntur, aut positæ sunt extra commercium humanum: item quælibet operæ, modò sint honestæ, & non liberales, v.g. Professorum, Advocatorum &c. hæ enim ultimæ non mercedem, sed salarium vel honorarium admittunt. Communis ex *l. 1. seqq. ff. l. 6. C. eod.* Excipe servitutes reales, v.g. actûs, viæ, juris pascendi &c. quæ sine prædiis, quibus cohærent: & res immobiles Ecclesiæ, quæ sine solennitatibus Juris ultra triennium (vel vi consuetudinis ultra novennium) locari nequeunt. *l. 44. ff. h. t. Clem. 1. & Extrav. Ambitiosa. int. Com. h. t.*

Dico 3. Merces seu pensio locationis debet esse 4
certa & determinata. §. 1. Inst. l. 25. ff. h. t. pr. Item

justa, & proportionata usui, vel operæ, saltem intra latitudinem infimi & summi gradûs; quia sic exigit *Justitia Commutativa*. Demum *pecuniaria*, saltem in locatione operarum, & rerum fruges non ferentium. *pr. Inst. h. t. l. 5. §. 2. ff. de præscriptis verbis*. Si verò res frugifera, fundus, prædiû &c. locetur, potest pro mercede constitui pars fructuum. *l. 35. ff. in fine. l. 8. l. 21. C. h. t.* vel alia res fungibilis. Quòd si non de certa quantitate fructuum conventum esset pro pensione, sed de incerta, v.g. de dimidia, vel quarta parte, vel alia quota fructuum, quæ pro majori vel minori fertilitate anni major vel minor esse solet, non tam locatio, quàm species societatis, vel contractus innominatus est, quia certa ac definita pensio non est, vocaturque *affectus*, colonus verò *partiaris*, vel *dimidiarius*, penes quem etiam est periculum ac impensæ.

- 5 Dico 4. *Locator rerum* obligatur conductori, usum rei locatæ concedere modo & tempore per conventionem determinato. *l. 15. ff. eod.* proinde 2. ante tempus conventum non revocare rem locatam, & conductorem non expellere. *c. 1. l. 3. & 21. C. eod.* nisi improvisa supervenerit justa revocandi causa, ut si ipse locator re sua ex improvîso indigere incipiat, vel si hæc opus habeat reparatione, modò in his casibus remittat de pensione pro rata temporis: si conductor illâ abutatur, destruat, deterioret, meretrices, fures &c. in domum conductam introducat. *l. 3. cit. c. 3. h. t. &* in hoc casu nihil tenetur remittere de pensione, licèt ante tempus finitum expellat conductorem vel inquilinum. *Auth. qui rem C. de SS. Eccl. si conductor per biennium non solverit mercedem*

dem. *l. 54. §. 56. ff. h. t.* si locator rem locatam vendat, donet alteri &c. & talis successor particularis nolit stare locationi priori. *l. 9. C. eod.* & hinc illud: *Kauff geht vor Miethe.* at in hoc casu locator tenetur conductori ad interesse, quanti nempe ipsius interest, rem ante finitum usum sibi esse ademptam. Sed de hoc casu plus infra. 3. reparare in re locata, quæ sunt necessaria ad usum, *l. 15. cit. §. 1. 2.* 4. resarcire damna conductori illata ex vitio rei locatæ non manifestato. *l. 19. §. 1. ff. eod.* item 5. damna dolò, culpâ latâ, & levi causata conductori. 6. refundere expensas, forsitan à conductore factas in ipsam rem locatam, non modò necessarias, sed etiam utiles, quas cum præscitu & consensu locatoris, & modicas, quas etiam sine jus præscitu fecit. *l. 55. l. penult. ff. eod.* ut si refecit fornaces, januâs &c. si soleis ferreis armavit equum sibi locatum; quia hæ expensæ etiam post tempus locationis durant pro commodo locatoris: expensas verò, quas conductor facere debuit non in rem, sed in ea, quæ præcisè ad usum serviunt, v. g. instrumenta ad arandum, metendum &c. non tenetur refundere locator. 7. demum remittere proportionaliter de pensione, si conductor sine sua culpa uti non potuit re sibi locata, vel non semper, aut, si ea frugifera sit, per accidens nullos exinde vel modicos tantùm fructus percipere, nisi damnum esse valde modicum. *c. 3. l. 15. cit. l. 25. §. 6. ff. eod.* Si verò locator ipse per suam culpam aut iniquitatem impediret conductorem ab usu, vel perceptione fructuum, huic teneretur etiam ad interesse. *Objic.* In emptione-venditione, quamprimum consensu

perfecta est, omne periculum rei venditæ transit in emptorem: ergo etiam in locatione-conductione, per consensum perfecto, mox omne periculum & damnum pertinet ad conductorem; quia hi duo contractus iisdem ferè regulis innituntur. *pr. Inst. & l. 2. ff. h. t. & N. Cons.* non enim in omnibus eodem modo regulantur hi duo contractus, præsertim quoad periculum rei venditæ & locatæ; quia per venditionem completam transfertur dominium, & licet res necdum sit tradita, emptor tamen fictione Juris jam habetur pro domino quoad periculum: in locatione autem solus conceditur usus rei.

Dixi, *locator rerum*; nam locator *operarum* tenetur I. exhibere operam & laborem fideliter per totum tempus conventum. *l. 15. cit. §. 6. l. fin. C. de condict. ob causam.* proin, si ex negligentia vel imperitia non præstitit, quod promisit, tenetur pro rata mercedem remittere, vel acceptam restituere, imò per *§. ult. Inst. de V. O.* etiam ad interesse. Aliud est, si ex parte conductoris fuit culpa, & impedimentum positum, ut si dominus famulum ante tempus expellat; tunc enim per *l. 38. pr. ff. h. t.* locatori, seu famulo, debetur tota merces, saltem si operas suas pro reliquo tempore alteri non locavit, vel locare non potuit pro congrua mercede. Sicut vicissim, si locator, v. g. famulus, ex malitia, culpa sua, aut absque justa causa recedat ante tempus finitum, amittit, pro foro externo saltem, totam mercedem, & obligatur domino ad damna inde secuta. per *l. 15. §. 6. cit. & l. 55. §. fin. ff. eod.* nisi nempe dominus statim habere possit alium famulum æquè idoneum; tunc enim cessat obli-

obligatio ad damna, imò pro foro interno debetur ipsi merces pro rata temporis & operæ præstitæ, sicut etiam pro foro externo, si discedat ex rationabili causa. Sed quid Juris, si opere fuerunt impeditæ casu fortuito, & ex neutrius culpa? R. circa hoc d. Jura & DD. perplexè ac intricatè loquuntur. Aliqui absolutè obligant locatorem ad remittendam mercedem, si nihil præstitit, vel saltem ad partem pro ratione non præstitæ operæ. Alii tribuunt eidem totam mercedem. Alii permittunt ipsi retinere acceptam, non verò promissam petere. Alii jubent abstinere à petitione vel retentione mercedis, si casus fortuitus evenit ex parte locatoris: econtra permittunt eandem, si ex parte conductoris. Alii demum attendunt, an locatori natum sit damnum, vel lucrum cessans, ex eo, quòd uni suam operam addixerit, ac propterea amiserit occasionem alteri eam locandi, vel non? in priori casu tribuunt ipsi mercedem, in posteriori negant. Unde nihil absolutè decerni potest, sed spectatis casuum particularium circumstantiis ex æquitate & judicio viri prudentis vel Judicis rem oportet decidere. Primi & ultimi Doctores magnam pro se rationem, imò & præxim habere videntur. Textus autem Juris, quos singuli ex quintuplici classe prædicta afferunt, apparentiam habent & difficultatem suam, ut videre est apud P. Böckn *h. t. n. 13. & seqq.* Teneur 2. ad interesse & damna, quæ conductori infert etiam per culpam levem, quia iste contractus in utriusque contrahentis utilitatem cedit. *arg. l. 5. §. 2. ff. Commod.* Sic pastores gregum, si

eorum culpâ, etiam levi, pereat pecus, tenetur ad restitutionem.

6 Quæres, an locatoris rerum successor teneatur stare locationi à prædecessore factæ? R. 1. Si est successor universalis, nempe hæres, tenetur. *f. fin. Inst. & l. 10. C. h. t.* si est particularis ex titulo emptionis, donationis &c. non tenetur. *l. 9. C. eod.* Unde illud: *Kauff bricht Bestand.* R. 2. Si res ad Ecclesiam pertinentes validè elocavit Prælatus vel Rector Ecclesiæ, obligatur & successor usque ad præfinitum tempus. *arg. l. 8. ff. de administr. tutor.* Si verò res proprias, vel ad suam mensam pertinentes, vel Parochus suos redditus Beneficiales, non obligatur successor. *gl. & DD. in c. fin. Ne Prælati vices suas.* cum antecessor non possit præjudicare successorì quoad redditus, qui post obitum illius statim pertinent ad hunc. *c. fin. de Off. Ord. in 6. Trid. s. 25. c. 11. de ref.* Unde successor Parochus nec tenetur stare emphyteuticationi Mansi vel prædii Parochialis, vulgò *Widthumb = Hoff* / si ad Parochum, & non ad Ecclesiam pertineat. D. Collega Herman. Ant. de Chlingensperg *in differentiis inter Jus Bavar. & Commune ad tit. 21. art. 7. Land = Recht.*

7 Dico 5. Conductor rerum econtra obligatur locatori 1. re conducta uti ut bonus pater familias, nec ad alium adhibere usum, quàm qui conventus est; id enim natura negotii exigit. 2. rem conductam non deserere ante finitum conductionis tempus, nisi iusta subsit causa v. g. periculum ruituræ domûs conductæ, si ingruat bellum vel pestis &c. Et, si sine iusta causa recedit,

De Locato & Conducto. 747

cedit, tenetur ad totam pensionem. *l. 15. §. ult. l. 27. l. 55. ff. h. t.* 3. rem conductam convento tempore in specie restituere. *l. 25. C. h. t.* Item 4. damna locatori illata per suam culpam, etiam levem, resarcire. *l. 9. §. 4. 5. l. 11. §. 3. ff. eod. arg. l. 5. cit.* ut si domus per culpam inquilini, seu conductoris, aut domesticorum, conflagret, confringantur fornaces, fenestræ &c. Notant tamen DD. ex *l. 27. §. 9. ff. ad L. Aquil.* conductorem ex culpa domesticorum non teneri, si aliàs sedulos & bonos domesticos induxit vel selegit, aut, ut notat Gail 2. *observ. 21. n. 6.* nisi famulus delinquat aut culpam committat circa officium sibi commissum, ut si stabularius in stabulo negligenter custodiat ignem, & indè comburatur domus. §. integram mercedem solvere, & quidem tempore per conventionem, aut loci consuetudinem determinato, vel saltem post finitum usum, ita ut, si in culpabili sit mora, etiam teneatur ad usuras. *l. 17. C. h. t. l. 32. §. 2. ff. de usur.* Excipe, nisi ob causam extrinsecam vel casualem anni sterilitatem ex re frugifera sibi locata nihil vel parùm de fructibus percipere, vel alia re competentem uti non potuerit; tunc enim juxta proportionem poterit de mercede conventa detrahere, non obstante, quòd augere mercedem non teneatur ob immodicam anni fecunditatem vel lucrum. *l. 25. §. 6. ff. h. t.* Ratio disparitatis est, quòd conductor certet de damno, locator autem de lucro; ac ideo ob fertilitatem majorem iste non permittitur augere mercedem. Si una merces fuit constituta pro integra locatione ad plures v. g. annos, demum eâ integrâ finitâ statuatur, utrùm remissio mer-

mercedis facienda sit. Dixi, *conductor rerum*; conductor autem *operarum* tenetur pariter ad solvendam integram mercedem debito tempore, v. g. post operam præstitam, vel opus confectum, & in casu moræ ad usuras, item non recedere à contractu, v. g. famulum non dimittere &c. absque iusta causa, ante finitum locationis tempus; ferè sicut de conductore rerum est dictum.

- 8 Dico 6. Ex his mutuis obligationibus nascitur *actio locati, & conducti*, seu *ex locato, & conducto*; actio locati datur locatori adversus conductorem in ordine ad mercedem & alia præstanda, ad quæ diximus obligari conductorem: actio conducti autem conductori adversus locatorem, ut sibi rem tradat ad liberum usum, exhibeat operas, & alia præstet, ad quæ locatorem obligari vidimus. Communis ex *pr. Inst. l. 10. 17. 34. &c. C. h. t.* Utraque est personalis, rei persecutoria, directa, perpetua, & (nisi sit locatio-conductio operarum) utrinque transitoria ad hæredes, seu hæredibus utriusque competit contra hæredes utriusque. Restat, ut aliqua dicamus adhuc de contractu locationi simul & venditioni, ex qua utraque videtur esse conflata, valde affini, eoque usitatissimo, nimirum

De Emphyteusi.

- 9 *Emphyteusis* sumitur I. *formaliter*, seu pro ipso contractu emphyteutico, quo sub certis conditionibus alteri conceditur res vel fundus colendus, nimirum ut vel ex sterili reddatur fertilis, vel ut
me-

melioretur, aut in sua fertilitate conservetur. 2. *effective*, seu pro jure emphyteutico, h. e. dominio utili, quod transfertur in colonum, dominio directo seu proprietate penes concedentem remanente: concedens appellatur *dominus directus*, *der Grundt-Herr* / colonus autem accipiens dicitur *emphyteuta*, *der Mayer* / *Gilt-Baur* / *Hüb-oder Hoffs-Mann* / *Hübner* / vel, si hoc jus habet hæreditarium, *Erb-Rechter* / *Erb-Beständer*. 3. *objective*, seu pro re ipsa in emphyteusim concessa, Germanicè vocatur *Gilt-Hof* / *Hoff-Guet* / *Hueb* / *Baur* / *Lehen*: item, si cum hæreditario jure concessa est, *Erb-Recht* / *Erb-Bestand* / *Erb-Lehen* / *Erb-Zins-Guet*. Juxta primam acceptionem

Dico 1. Emphyteusis est contractus, quo res immobilis cum translatione domini utilitatis, retentio domini directo seu proprietate, alteri colenda & fruenda conceditur vel in perpetuum, vel ad certum tempus, vel ad vitam unius aut plurium, sub onere laudemii pro investitura seu admissione, & certæ pensionis realis, domino directo, tum in recognitionem domini directi tum in compensationem fructuum, certis temporibus persolvendæ. Ita communis quoad rem ipsam. Dixi 1. *contractus*, nempe consensualis, nec traditionem, nec scripturam essentialiter & per se requirens, item bonæ fidei, non stricti juris, ut habet verior. Originem suam debet Juri Gentium, modernam formam Imperatori Zenoni, adeoque Juri Civili §. 3. *Inst. de Locatione*. Dixi 2. *res immobilis*, vel jus æquivalens. *t. t. C. de Jure Emphyt.* nam

res

res mobiles culturam non recipiunt in ordine ad fertilitatem, sed usu pereunt, vel deteriorantur. 3. *conceditur*, nimirum à tali, qui plenum rei immobilis dominium habet cum libera administratione, ac alienandi facultate: aliud proinde constituere emphyteusim non potest. per *l. ult. C. de reb. alien. non alien.* cum juxta *Extrav. Ambitiosa de reb. Eccl. alien. int. Comm.* emphyteusis sit species alienationis. 4. *alteri*, qui nempe contrahere, & contrahendo obligari potest, sive sit privatus, sive communitas, mas aut femina. 5. *sub onere laudemii*, *Anstandt/ Anfall/ Hand-Lohn/ Pfundtgelt/ Lehenwaar* &c. dicti à laudatione seu approbatione vel consensu domini aliquem pro emphyteuta acceptantis, quod est certa pecunia, & quidem de Jure Communi *l. ult. C. de Jure Emphyt.* quinquagesima pars pretii, quo aliàs æstimatur res emphyteutica tempore concessionis, vel mutationis, adeoque duo floreni pro centum, & exigitur vel pro prima investitura, vel pro veteris renovatione, quando mutatur emphyteuta. De Jure Bavarico & potioris Germaniæ praxi solet peti pars vigesima, adeoque 5. floreni pro 100. 6. & *certa pensionis* &c. consistentis vel in certa pecunia, vel in frumento aut aliis rebus fungibilibus, ordinariè singulis annis solvendæ domino directo, Germanicè vocatur *Grund-Dienst/ Stift und Gult*: ferè consuevit esse duplex saltem intra Baviaræ limites, una, quæ solvitur in recognitionem domini directi principaliter, & plerumque est modica quantitas, consistens in paucis nummis, & propriè

priè vocatur die *Stift* / *Stift-Pfennig*; altera, quæ hodie præstatur pro fructibus & utilitate concessa principaliter, consistit in majori quantitate vel pecuniæ, vel frumenti &c. juxta proportionem fructuum, & dicitur propriè *canon annuus*. die *Gült*. *Objic.* In l. 1. & 2. C. de *Jur. Emphyt.* fit mentio *scripturæ & Instrumentorum*: ergo ad contractum Emphyteuticum juxta præsentem formam substantialem requiritur scriptura. *R. dist. Ant.* fit mentio scripturæ ex occasione facti. *C. Ant.* per modum dispositionis. *N. Ant. & Conf.* Nam in §. 3. *Inst. de locat.* ubi exprimit Imperator formam emphyteuticam, omittit mentionem scripturæ. Unde hæc non ad formam, sed ad probationem meliorem requiritur, nisi statuta particularia, uti in Bavaria, aliud ordinent.

Dico 2. Emphyteuticis dividitur I. in *Ecclesiasticam*, quando res ad Ecclesiam pertinens conceditur alteri, sive Clerico sive Laico, colenda fruenda: & in *Laicalem*, quando res ad Laicos, non ad locum vel causam piam, pertinens sic conceditur. 2. in *Perpetuam*, vel *Hæreditariam*, *Erb-Recht* / quando res conceditur sine præfixione certi temporis, & ita, ut ad quosvis hæredes emphyteuticæ transferatur jus emphyteuticum: in *Hæreditariam ex pacto & providentia*, quæ etiam *Familiaris*, vel *Gentilitia* dicitur, quæ nimirum non transit simpliciter ad omnes hæredes, etiam extraneos, sed solum ad liberos, & descendentes, licet fortè reliquam hæreditatem repudiant: & in *Temporalem*, quæ solum ad certum

tem-

tempus conceditur, v. g. ad duas, tres &c. generationes: si conceditur ad dies vitæ, unius vel plurium, vocatur *Vitalitia*, vel *Vitalitium*, *Leib-Geding*/ *Leib-Necht*/ vel simpliciter *Leib*: si ad vitam domini directi, quod rarò fit, dicitur *Neu stüfft*. De Emphyteusi *Perpetua* & *simpliciter Hæreditaria* adhuc observa, quòd in ea succedant hæredes tam ab intestato quàm ex testamento, & quidem eo modo, quo in aliis bonis, sine discrimine inter mares & fœminas, nisi statutum vel consuetudo excludat fœminas, quamdiu adsunt masculi: neque à successione excluditur Monasterium vel Religio, successione in bonis temporalibus aliàs capax. per *Auth. Ingressi C. de SS. Eccles.* tenetur tamen Monasterium post obitum Religiosi eam vendere, ne domino directo præcidatur omnis spes accipiendi deinceps omnis laudemii, cum Monasterium nunquam moriatur (sicut aliæ communitates) nisi per pactum, uti subinde fit, statuitur certum tempus pro solutione novi laudemii, v. g. quilibet annus vigesimus. Si tamen plures sint hæredes, v. g. filii, & filia, omnes quidem æquale succedendi jus habent, plerumque tamen solent, vel etiam debent, uni relinquere totam emphyteusim, acceptâ suæ portionis æstimatione. Potest quoque pater uni ex liberis eandem prælegare, vel dare in dotem, modò reliquis relinquat legitimam. De *Temporali* autem adverte, quòd exacto tempore præfinito, vel vitâ aut generationibus, ad quas fuit restricta, finitis redeat ad dominum, consolidatò iterum dominiò utili cum directo. Id quod etiam evenit in *Hæreditaria*, si nullus de

functò

De Locato & Conducto. 753

functio emphyteuticæ superest hæres, & in *Gentilitia*, quando nullus amplius ex liberis vel descendentibus, atque iis, qui in prima concessione vocati sunt ad successionem, est superstes. *Casa* quo autem redierit ad Dominum, non tenetur iste aliis emphyteuticæ defuncti consanguineis, quibus non debetur vi primæ concessionis emphyteusim concedere præ extraneis, quamvis distante æquitate id fieri soleat, si adsint idonei ex consanguineis.

De Jure Bavarico *tit. 21. art. 4. & 5.* datur ad-12
 huc alia species emphyteuticæ, Bavaris propria, & valde usitata, quam vocant *emphyteusim alteratam*, seu *modificatam*, vel, ut D. Arn. Rath, *Pre- carium alteratum*, *veranloitete Grentstift / Herrn-Gunst /* & subinde, sed abusive, *Grentstift* simpliciter; nam verbum *Grentstift* propriè denotat locationem puram, *ein blossen Bestandt / Jus Bav. tit. cit. art. 6.* Distinguitur ab alia emphyteusi præcipuè per hoc, quod dominus directus colonum seu emphyteutam singulis annis expellere possit, *den Mayer abstiffen / auskauffen / abtreiben /* sed sub his conditionibus. 1. ut tempore, quo præstatio emphyteutica, *der Stift-Pfennig* (nam in hac emphyteusi maximè locum habet duplex illa præstatio annua, quam supra vocavimus *Stift / und Gült*) penditur, quod ordinariè contingit circa festum S. Michaëlis, octo diebus citius vel tardius, denuntiet dimissionem, eamque ante lapsum 2. mensium non exequatur. 2. ut permittat colono emphyteusim alteri idoneo vendere, vel, si hoc

Pars I.

Bbb

nolit,

nolit, ipsemet emat reddendo pretium, quo illam comparavit colonus, & simul melioramenta *insignia*, so der Mayr etwas Mahnhafftes an dem Gut gebesseret hätte/ v. g. prædium, quod prius magnam partem erat incultum & sterile, reddendo fertile, lapidea pro ligneis ædificia construendo, aquæ-ductus ad irrigandum fundum faciundo, compenset, ac 3. ut restituat laudemium sibi solutum ad ingressum: quo pacto rustici continentur in officio, ac simul occurritur avaritiæ dominorum. Cùm igitur facultas dominorum dimittendi colonos sit restricta ad dictas conditiones non admodum impletu faciles, coloni non habent magnum periculum dimissionis, atque ideo huiusmodi emphyteuses multum præferunt Vitalitiis, in quibus quidem tolerari debent ad dies vitæ, sed eveniente morte prædium pleno jure cum instructione Rustica (*Gut-Bericht* / quo nomine tantum ferè veniunt stramenta & sterquilinia teste Cancellar. Schmid *ad d. tit. 2. art. 1. n. 3.*) redit ad dominum directum, ne habeat uxor & liberi aut consanguinei, quod præterant præter suppellectilem, *Sahenus* / equos, vaccas &c. & jus emphyteuticum, si habere velint, de novo emere debent, *müssen Leib kaufen*.

- 13 Dico 3. Ex contractu emphyteutico obligatur Dominus directus I. possessionem rei emphyteuticæ cum dominio utili per investituram transferre in accipientem. 2. post translationem liberum illius usum concedere. 3. damna, quæ ex vitio rei non manifestato passus est emphyteuta, compensare. 4. non augere laudemium in emphy-

emphytevsi hæreditaria, quando fit mutatio emphytevtæ, nisi æstimatio rei interea sit aucta. §. non augere canonem & præstationes annuas, etsi bonum emphytevticum sit notabiliter melioratum, etiam in emphytevsi alterata; nec enim licet ipsi dicere ad colonum, *vel prabe majorem canonem, vel discede*, nisi observatis supra dictis conditionibus actu expellere velit. Si tamen emphytevsi redierit ad dominum, & alteri de novo concedatur, *hey einem ledigen Unfall* / ut loquuntur, potest exigi major canon, & majus laudemium juxta proportionem fructuum, quos profert prædium. Sumuntur hæc ex §. 3. *Inst. de locat. l. 25. §. 6. ff. eod. l. 2. C. de Jur. emphyt.* Jure Bavar. *art. 5.* obligatur 6. remittere proportionaliter de canone annuo, si ille sit magnus, & in compensationem fructuum constitutus, ut ferè contingit in Germania, si colonus pro aliquo anno ex casu fortuito nullos, vel tantum modicos percipere potuit fructus. *arg. l. 15. l. 25. ff. & c. 3. de locat.* quia cessante causa obligationis, nempe fructibus, quorum intuitu canon est conventus, cessare debet & obligatio. per *c. 60. de appellat.* Excipe, nisi emphytevta expressè se obligasset ad præstandos casus fortuitos, ut fieri solet in Bavaria, ubi Instrumentis emphytevticis inferi solet, quòd casus sterilitatis, hostilitatis, pruinae &c. non relevent à præstatione integri canonis: quod tamen mitiores & humaniores domini non ita rigidè exequuntur, & salva æquitate vix posse videntur.

Dico 4. Emphytevta obligatur 1. in sui admif- 14
sione & ingressu solvere laudemium, sed de Jure

communi solùm tunc, quando mutatio fit per actum inter vivos, v. g. permutationis, donationis, venditionis &c. vel quando extraneus succedit ex testamento, & quidem à solo accipiente unicum debetur. *text. gl. & DD. in l. fin. C. de Jur. emphyt.* De Jure Bavarico autem *tit. 21. art. 21.* solvitur laudemium toties, quoties mutatur emphyteuta, sive per actum inter vivos, sive per successionem hæredis ab intestato, sive extranei ex testamento; quod & alibi forsitan receptum est. Dein idem *Articulus* permittit, ut aliquid accipi possit titulò discessus, *Abfahrt* / ab emigrante emphyteuta per actum inter vivos, ut si vendat, permutet prædium emphyteuticum, filio aut filiæ tradat, *den Hoff übergibt* / at in iis tantum locis, ubi ante publicatum Jus Provinciale id notoria praxi fuit observatum. Vi consuetudinis hoc duplex laudemium viget quoque in sat multis locis, nunc etiam in casu, quo mutatio fit per obitum, ut nempe unum exigatur titulò discessus, & quasi mortuarii, alterum titulò accessus, *Abfahrt und Anfall*. Quo tamen aliqui Domini necdum sunt contenti, sed insuper, postquam exegerunt alterum titulò accessus ab hæredibus defuncti, si plures sint, conjunctim, aliud, adeoque tertium, exigunt rursus titulò discessus ab iisdem, qui uni ex medio suo relinquunt prædium, cum non omnes collectivè investiantur, imò & quartum rursus titulò accessus ab illo, cui relictum est, qui investitur, licet non totum, sed solùm ex illis portionibus, quæ per cessionem n illum unum à reliquis hæredibus translatae sunt, nam pro sua portione jam solvit in collectione cum reliquis.

Quæ

Quæ ratio emungendi pauperulam gentem rusticam mihi planè periniqua videtur, difficilem aliquando rationem coram justo DEI tribunali paritura. 2. singulis annis pendere canonem annuum, & quidem tam rigorosè, ut, si habens emphytevsim Ecclesiasticam per biennium, aut habens Laicalem per triennium continuum non solverit, etiam non monitus, ea amittatur, & redeat ad Dominum. *l. 2. C. eod. Auth. qui rem C. de SS. Eccl. & c. fin. de locat.* Nisi emphytevta *celerè satisfactioe purgaverit moram*, h. e. intra breve tempus vel paucos dies post lapsum tempus omiffas pensiones exhibuerit: quod quidem in Ecclesiastica permiffum est *c. fin. cit.* non tamen in Laicali, licèt etiam in hac ex æquitate videatur admittenda hæc purgatio moræ. 3. fundum vel rem sibi concessam meliorare, vel saltem in priori statu conservare, eamque uti ac frui, sicut decet bonum virum. 4. damna per culpam, etiam levem, Domino illata refarcire. 5. rem emphytevticam, ut & melioramenta ordinaria, quæ vi contractûs facere debuit & fecit, v. g. in reparandis horreis, stabulis, stercoratione agrorum, item accessiones, quando emphytevtis exspirat, vel revertitur ad Dominum, huic restituere sine expensarum refusione, ut habet communis. Si tamen meliorationes fuissent extraordinariæ, ad quas vi contractûs emphytevta non obligabatur, ac insuper notabiles, has vel earum æstimationem repetere posset. Vid. Cancellar. Schmid *ad tit. 21. Jur. Bavar. art. 5.* id enim fundatur in æquitate naturali. 6. eandem rem, & meliorationes, aut jus emphytevticum non alienare irrequisitò Do-

minò, & non consentiente, in novum emphyteu-
tam. *l. fin. C. de Jur. emphytev.* præsertim non
vendere; si enim vendere vellet, deberet non
tantùm Domino id significare, sed etiam, si cum
alio jam priùs tractavit de pretio, istud fideliter
aperire, atque post-hanc denuntiationem per duos
menses expectare Domini responsum & resolu-
tionem, an non ipse velit emere; si citiùs absolu-
tè assereret Dominus, se nolle emere, saltem pro
tanto pretio, statim alteri potest vendere. *l. fin.
& c. fin. citt. de Jure tamen Bavarico tit. 10. art.
1. & 15.* etiam post venditionem alteri factam
datur Domino jus retractùs, & quidem ante con-
sanguineos emphytevtæ; item prohibetur (non
tamen de Jure Communi) alienatio non propriè
& strictè talis, nempe oppignoratio seu hypothe-
catio absque consensu Domini sub pœna caduci-
tatis; quamvis de Jure Communi etiam constitu-
tio censûs, ususfructûs, vel alterius servitutis, elo-
catio ad modicum tempus, ita ut finita emphy-
tevtæsi duret servitus &c. sine consensu Domini
facta prohibeatur, at non sub pœna caducitatis.
Cæterùm licèt emphytevtæ ad omnem alienatio-
nem propriè dictam requirere debeat consensum
Domini, hunc tamen Dominus negare nequit, nisi
novus emphytevtæ esset inidoneus, valde potens,
valde pauper, luridus œconomus, persona privi-
legiata quoad forum &c.

15 Dico 5. Ex his mutuis obligationibus nasci-
tur *actio emphytevticaria* personalis, & quidem do-
mino contra emphytevtam, ut præstet ea, ad quæ
ipsum obligatum esse vidimus: & emphytevtæ
contra dominum ad ea præstanda, ad quæ hunc
dixi-

diximus ex hoc contractu obligari. Præter hanc actionem datur utrique etiam actio realis adversus quemcunque, & quidem domino *rei vindicatio directa*, emphytevtæ autem *rei vindicatio utilis*, ratione domini, quod quilibet habet in re emphytevtica. Atque in ordine ad possessionem illius concessa sunt utrique *remedia possessoria*.

Dico 6. Emphytevtis finitur tribus modis. I. rei ¹⁶ emphytevticæ interitu: si res perit tota, finitur totaliter, si ex parte, partialiter. 2. lapsu temporis, vel extincta generatione, vitâ, aut hæredibus deficientibus, ad quos est restricta. 3. ex culpa emphytevtæ, & tunc dicitur *committi*, vel *cadere in commissum*, seu *fieri caduca*, *wird verworgt* ita ut redeat plenè ad dominium directum. Igitur

Dico 7. Emphytevtis fit caduca I. si emphy- ¹⁷ tevtæ per biennium, si sit Ecclesiastica, & per triennium continuum, si sit Laica, non solvat annum canonem integrum culpabiliter, etiam non monitus. *l. 2. auth. qui rem. & c. fin. de locat. cit.* *Nov. 7. c. 3. §. 2.* nisi nimirum emphytevtam iusta causa excuset, vel dominus expressè remittat caducitatem, aut tacitè, si nempe sciens omissionem solutionis vel non declaret, se rem velle pro commissa habere, vel post declarationem caducitatis recipiat canonem præteriti, aut futuri temporis, quod quidem probabiliùs verum est non obstante, quòd protestetur, se per receptionem canonis nolle caducitatem remittere; quia recipiens canonem, etiam sub tali protestatione, facit actum contrarium suo juri quæsito ad colonum expellendum, & sibi per protestationem plus videtur arrogare, quàm Jus ipsi concedit; quia

l. 2. cit. dat quidem potestatem expellendi emphyteutam propter non solutos canones, non vero simul recipiendi pensionem, propter cujus omissionem potest expellere: sola enim privatio est pœna sufficiens & gravissima. Proin hujusmodi protestatio est vel facta proprio, vel juri contraria, quæ nihil operatur. 2. si per dolum, culpam latam, & probabiliter etiam per levem notabiliter deterioret rem emphyteuticam in substantia, ita ut fundus ipse notabiliter infructuosior fiat, & minoris valoris. Communis ex *l. fin. & Auth. cirt.* modò dominus declaret caducitatem, nec eam rursus remittat acceptando canonem &c. Pro notabili deterioratione de Jure Bavar. *tit. 21. art. 18.* etiam habetur, si colonus immodicis lignationibus extirpet sylvas cæduas irrequisitò dominò; item si multis annis non stercoret agros &c. 3. si rem emphyteuticam sine consensu domini vendat, vel aliter alienet, ut suprâ explicavimus, alienatione cæteroquin (& abstrahendo à requisitione prævia domini) validâ, & securâ traditione. *l. fin. cit. & l. 67. ff. de V. S.* Sufficit tamen consensus domini rationabiliter præsumptus; quia tunc non committitur culpa injustitiæ, consequenter locus non est tantæ pœnæ. 4. saltem de Jure Bavar. si transgrediatur pacta in concessione emphyteutis inita: si plus juris alienet, quàm ipse habuerit: si sine voluntate domini clam discedat à prædio &c. de quibus vid. Cancellar. Schmid. ad *tit. 21.* per plures articulos, præsertim 15. & 20.

18 Quæres, an caducitas incurratur ipso jure, vel opus sit sententiâ privationis? R. Quamprimum dominus declarat, se rem habere pro caduca,

De Rerum Permutatione. 761

incurritur ipso Jure. *l. 2. C. de Jur. emphyt. Nov. 7. c. 3. §. 2.* Si tamen emphytevta negaret culpam vel delictum, cui annexa est caducitas, adeundus foret Judex, ut ferret sententiam declaratoriam culpæ vel delicti. Et, si emphytevta re satis cognita vel liquida renueret cedere prædiò & possessione, non auctoritate Domini, sed decretò & ministeriò Judicis expellendus foret. *Fachin. l. 1. Controv. c. 95.* In Bavaria in casu negatæ culpæ opus est formali Processu Judicario, nec sufficit nuda Judicis accessio. *arg. tit. 12. art. 6. Jur. Bavar.*

TITULUS XIX.

De Rerum Permutatione.

SUMMARIUM.

1. *Quid sit Permutatio, & quam producat Actionem.*
2. *Quæ res permutari possint.*
3. *An, & quomodo Beneficia Ecclesiastica.*

Permutatio latissimè accepta dicit omnem commutationem, & contractum, in quo res quæcunque datur pro alia; in quo sensu comprehendit etiam emptionem venditionem, mutuum, & plerosque contractus; sed in hoc sensu non est hujus loci: generaliter accepta est contractus realis, quo res aliqua datur ea lege, ut vicissim detur res alia. Si res in specie & determinata, non fungibilis, detur pro alia re certa in specie non fungibili, seu corpus pro corpore, v. g. equus A. pro equo B. hæc domus pro hoc agro.

Bbb §

voca-

vocatur à quibusdam cum Wefenbec. Vulteo, P. Pirhing *strictè permutatio*: si verò species pro genere, vel vicissim; aut si res fungibilis pro non fungibili, vel vicissim; aut si fungibilis pro fungibili, seu *quantitas* pro *quantitate* detur, quæ frequentius contingunt, ut si equus A. detur pro aliquo equo, vel pro frumento, aut frumentum pro vino &c. est *latè permutatio*. Adeoque generaliter accepta permutatio comprehendit *strictè* & *latè* talem: prior videtur rectè dici contractus *nominatus*, posterior *innominatus*, & vix differt, saltem in effectu, ab illo contractu innominato, quem vocant, *do, ut des*; ratio, quia ipsum Jus inter permutationem & contractus innominatos facit discrimen, dum in *ff. lib. 19.* ponit de utrisque diversos titulos, quarum *de Rerum permutatione*, & quintum *de Præscriptis verbis*, quæ actio per se competit contractibus innominatis, consequenter indicat, aliquam permutationem (utique *strictè* sumptam) non esse contractum innominatum: quamvis DD. plerique, utique attendentes præcisè, quod communius & frequentius evenire solet, Permutationem indiscriminatim vocare soleant contractum innominatum. Id certum, quòd in utraque, *strictè* & *latè* accepta, debeat saltem ex una parte intervenire traditio, ut detur actio, vel *ex permutato*, vel *præscriptis verbis*, qua & altera pars cogatur ad realiter implendum; cùm permutatio non perficiatur solo consensu, sed reali præstatione, atque ideo contractus realis sit. *l. 1. §. 2. ff. l. 3. C. h. t.* Si utraque pars rem actualiter tradat, demum evadit perfecta permutatio. Quamdiu ex neutra parte

secuta

secuta est traditio, negotium consistit in nudo pacto de permutando. Præterea notandum, quòd res, quæ datur pro alia, non debeat esse pecunia, aliàs foret emptio-venditio, aut locatio-conductio. A *mutuo*, cum quo permutatio rerum fungibilium valde convenit, tamen adhuc differt, quòd in hoc contractu reddenda sit alia res similis, v.g. pecunia pro pecunia, frumentum pro frumento &c. neque intenditur principaliter acquisitio alterius rei, sicut in permutatione, sed principaliter spectatur utilitas mutuatarii.

Dico 1. Permutari possunt omnes & solæ res, 2
 quæ emi & vendi. 2. etiam Ecclesiasticæ immobiles & mobiles prætiosæ, ex iusta tamen causa, & cum debitis solennitatibus. 3. quæ sunt necessariæ, licet permutatio fiat inter duas Ecclesias. 4. possunt tamen permutari res sacræ & spirituales inter se, licet vendi nequeant. 5. & vicissim res alienæ, licet vendi possint, sub permutationem non cadunt. Pars 1. constat ex *l. 1. ff. h. t. & l. 1. ff. de contr. empt.* Pars 2. ex *c. 1. 5. & Extrav. Ambitiosa. int. com. de rebus Eccl. alien. c. 6. h. t.* Pars 3. ex *cit. Extrav. & iis, quæ ad tit. XIII. de reb. Eccl. alien. n. 4.* dicta sunt. Pars 4. ex eo, quia id nullibi prohibetur in Jure, neque continet Simoniam, modò temporale pro spirituali non interveniat per modum pretii: & hioc res sacra & spiritualis pro temporali juxta *c. fin. h. t.* permutari nequit, sicut vendi; cùm id foret Simoniacum. Pars 5. ex *l. 1. §. 3. & 4. ff. h. t.* Unde, qui rem alienam permutat, & tradit alteri, non habet actionem *præscriptis etiam verbis* ad hoc, ut & alter tradat rem; quia actus fuit nullus;

lus; agere tamen permittitur *conditione causâ datâ causâ non secutâ. §. 4. cit.* Sed contra hoc

Objic. 1. In *d. l. 1. §. 1.* conceditur *actio infactum* ad interesse, si res aliena fuit permutata, & postmodum à domino evicta. 2. Permutatio numeratur inter titulos ad præscribendum habiles, si res aliena ignorant per viam permutationis data est. *l. 4. §. 17. 18. ff. de Usurp.* ergo permutatio rei alienæ parit actionem Publicianam. *l. 7. §. 5. ff. de Publ. in rem. act. §.* ad utrumque: illud procedere, quando jam ex utraque parte facta est traditio; qui enim rem propriam dedit, & alienam accepit bona fide, utique alterum sibi habet obstructum ad præstandam evictionem, & inchoat, domino non comparente, præscriptionem, proin rectè utitur actione Publiciana, & gaudet evictionis jure.

§ Dico 2. Etiam Beneficia Ecclesiastica inter se permutari possunt, observatis tamen sequentibus. 1. si permutatio fiat justa de causa. *c. 5. h. t. 2.* in manibus legitimi Superioris, ad quem spectat Institutio, & ejus autoritate. *c. un. eod. in 6. c. 5. cit. c. 7. seq.* aliàs enim committeretur Simonia Juris Ecclesiastici, permutatio foret nulla, & permutantes incurrerent excommunicationem. *d. c. 5. & Extrav. 2. de Simon. int. Comm.* licitum tamen est permutare volentibus præviè inter se convenire, at cum relatione ad futurum Superioris consensum. Si autem Superior resignationis permutantium acceptet, facultatem non habet beneficia resignata conferendi aliis, nisi permutantibus; cum non resignent absolutè, sed conditionatè. *c. un. cit. Clem. un. eod.* Quare si permutatio etiam ex alia

causâ

causa non fortiretur effectum, liber est reditus ad beneficia præhabita. *c. 8. h. t. 3.* cum consensu habentium jus præsentandi, eligendi, conferendi, prout nempe fuerint beneficia patronata, electiva, collativa; cum fieri nequeat permutatio cum præjudicio aliorum. 4. si permutantes habeant in beneficiis jus vel in re, vel saltem ad rem. *c. 6. de Except.* cum res aliena permutari nequeat. 5. prohibitum quoque est permutare beneficium cum alia re etiam spirituali vel sacra absque auctoritate Pontificis. per *c. 5. cit. & c. fin. de Pact.* ubi generaliter prohibetur omne pactum circa beneficia, uti & 6. interveniente quacunque pactio- ne Simoniaca, qualis etiam probabilius esset, si conveniretur de compensatione pecuniaria, vel pensione, pro dimisso beneficio pinguiore, vel reditus ampliores ferente. per *c. fin. cit. t. t. ut benefic. Eccl. sine diminut.* quia id foret Simonicum.

Objic. 1. contra ultimum membrum. Compensatio pecuniaria solum statuitur pro fructibus majoribus: ergo solum fit pro re temporali: ergo non committitur Simonia. 2. in *c. 6. h. t.* approbatur permutatio duarum Ecclesiarum, in qua excessus reddituum, quos una Ecclesia præbebat majores, per pecuniam fuit compensatus: ergo. 3. Talis compensatio fieri potest auctoritate Summi Pontificis: ergo non est Simoniaca, saltem de Jure Divino & Naturali. & ad *1. N. Ant.* nam beneficiati permutantes non sunt domini fundorum beneficialium, ex quibus percipiunt reditus, neque reddituum futurorum, quos nondum ceperunt, sed solum beneficiorum, seu tituli & juris percipiendi reditus, quod jus est spirituali officio

annexum, nec ista annexio ab Episcopo, minùs ab ipsis permutantibus, tolli potest; & quia aliud non habent, hoc jus spiritali annexum dant vel promittunt pro pecunia, atque ideo committunt Simoniam Juris Divini. *arg. can. 7. caus. 1. q. 3.* Certè hoc modo etiam vendibilia redderentur omnia beneficia sine Simonia, quia venditor protestari posset ac dicere, quòd solos redditus annuos à titulo abstractos vel jus ad illos vendat, jus verò & titulum beneficii donet: quod nemo facile admiserit. Ad 2. *C. Ant. N. Conf.* quia Ecclesiarum illarum Parochialium, quæ pleno jure fuerunt incorporatæ duobus Conventibus, fundi, ex quibus aliqui, ad unam Ecclesiam pertinentes, ferebant ampliores redditus, fuerunt aliquid merè temporale, ac insuper in Conventuum dominio, atque ideo facilè ostenditur, quòd merè temporale, nimirum ipsi fundi meliores, pecuniâ compensatum fuerit: econtra beneficiati nullius rei, quàm juris ac tituli beneficalis dominium habent, & ideo, si pro hoc paciscuntur de compensatione pecuniaria, conveniunt de temporali dando pro spiritali. Ad 3. *dist. Conf.* non est Simoniaca, si fiat autoritate Pontificis, jus ad fructus futuros, vel excessum fructuum, separantis à titulo spiritali, qui solus id potest. *C. Conf.* si fiat ab inferiore quocunque. *N. Conf.*

TITULUS XX.

De Feudis.

SUMMARIUM.

1. 2. 3. 4. *Quid & quotuplex sit Feudum.*
5. *Quibus modis acquiratur.*

6. 7.

6. 7. *Quinam in illo succedant.*
 8. *Ad quid obligetur Dominus directus.*
 9. *Ad quid Vasallus, seu Feudatarius,*
 10. *Actio Feudalis.*
 11. 12. *Quibus modis amittatur Feudum.*

F *Feudum*, sicut de Emphyteusi, cui valde vicinum est, diximus, sumitur I. *objective* pro ipsa re in feudum concessa, vulgò *Lehen/Lehen-Gut/Lehen-Stuck/* & sic opponitur *allodio*, seu bonis *allodialibus*, quæ in Germanico appellamus *Frey-eigene Güter/Aligenthum*. 2. *effective* pro jure, quod ex concessione feudi tam *Domino directo*, *Lehen-Herrn/* à quo conceditur quàm *Vasallo* seu *Feudario*, aut *Beneficiario*, *Lehen-Mann/Lehen-Trager/* à quo accipitur, circa rem feudalem resultat. 3. *formaliter* pro contractu ipso, *Lehen-Geding/* quo res conceditur in feudum. In hoc contractu *essentialia*, sine quibus non consistit, sunt 1. mutua conventio & consensus. 2. translatio domini utilitatis (quod nihil est aliud, quàm jus utendi fruendi tanquam re propria, seu usufructus causalis) 3. & quidem rei immobilis, vel immobili æquivalentis. 4. retentio tamen domini directi, seu proprietate. 5. promissio fidelitatis ex parte accipientis. *Naturalia* verò, quæ quidem per se & ex natura hujus negotii insunt, excludi tamen per conventionem possunt, qualia sunt I. ut benevolè & gratis, sine pretio, concedatur rei utilitas. 2. perpetuè, & cum jure succedendi hæredibus indulto. 3. & quidem solis agnatis, seu masculis, ab intestato venientibus. 4. sub nova tamen investitura. 5. &

5. & sine potestate alienandi absque consensu Domini. 6. ut accipiens sub juramento promittat fidelitatem. 7. & se obliget ad servitia personalia.

2 Dico 1. Feudum *formaliter & essentialiter* statutum est contractus consensualis bonæ fidei, quo alicui conceditur res immobilis, aut immobili æquivalens, cum translatione domini utilis, & sub onere fidelitatis specialis. Communis quoad rem ex 2. *feud. tit. 1. 3. & 23.* Prout verò involvit quoque *naturalia*, dicitur esse benevola ac perpetua concessio rei immobilis vel immobili æquivalentis, translato dominio utili retenta proprietate, in alterum sub onere specialis fidelitatis juratæ, servitii personalis, & inalienabiliter in non-hæredes agnatos sine consensu Domini. Communis Feudistarum quoad rem. Differt ab *Emphyteysi*, quòd in hac promittatur canon annuus & realis, non fidelitas, aut servitia personalia. A *Locatione*, quòd in hac non concedatur dominium utile, sed solum usus rei. Ab *Usufructu formali*, quòd in hoc non dominium utile, sed solum jus reale utendi fruendi alienis rebus certæ personæ tribuatur. A *Causali* verò, quòd in hoc non promittatur fidelitas aut obsequium personale. A *Contractu Censuali*, quòd in hoc transferatur etiam dominium directum reservata pensione annua. A *Mutuo*, quòd in hoc datur res fungibilis cum omni dominio. A *Contractu Libellario*, quòd in hoc statim temporibus res concessa revocetur datâ certâ pecuniâ. *Objic.* 1. feudum non perficitur, nisi fiat traditio rei in feudum concessæ per investituram: ergo non perficitur solo consensu: ergo non est contractus consensualis. 2. feudum est contractus per

con-

consuetudinem introductus, quia Jus Feudale est & dicitur *Consuetudinarium*: sed hoc est stricti Juris: ergo & contractus feudalis, non bonæ fidei. R. ad 1. Traditio per investituram est solum complementum accidentale & integrale ad transferendum jus in re, sicut traditio in emptio-venditione, non substantiale. Ad 2. Licet sit contractus per consuetudinem primitus introductus, regulatur tamen præcipuè secundùm Jus Commune scriptum. 2. feud. tit. 1. pr.

Dico 2. Feudum præsertim *objectivè* spectatum, dividitur in *Proprium*, seu *Rectum*, in quo nempe reperiuntur non solum essentialia, sed etiam omnia naturalia feudi, quale in dubio esse præsumitur. Et in *Improprium* seu *non-Rectum*, in quo solum essentialia, non verò omnia feudi naturalia concurrunt, seu quod in aliquo à natura feudi declinat. Species Feudi *propriii* sunt 1. feudum *Nobile*, *Ritter-Lehen*/ quod illum, cui confertur, vel supponit esse Nobilem, vel facit ex voluntate Domini concedentis potestatem nobilitandi habentis: & *Ignobile*, *Gemein-Lehen*/ *Burger-oder Bauerer-Lehen*/ quod Nobilem non supponit, nec nobilitatem confert. Si prius concedatur cum quadam potestate Regali, *mit Landts-Sürstlicher Hochheit*/ vel cum jure exercendi Regalia, ut si concedatur Regnum, Principatus, Comitatus, vel, qui in Germania quoad hoc æquiparatur, Baronatus, vocatur *Regale*, *Sahnen-oder Scepter-Lehen*; quia per vexillum, si Laico, & per sceptrum, si conferatur Ecclesiastico, fieri solet investitura. 2. *Novum*, quod quis acquirit primus, & non per successionem in jam ac-

Pars I.

Ccc

qui

quisito ab uno ex Majoribus: ac *Antiquum* seu *Verus*, quod etiam vocari solet *Paternum*, vel *Avitum*. *Stammen-Lehen* / *Alt-Väterlich-Lehen* / quod quis acquirit per successionem ab aliquo ex Ascendentibus, vel progenitoribus. 3. *Hæditarium ex pacto & providentia*, h. e. in quo ex pacto primi acquirentis & provisione Juris Feudalis prospectum est solis agnatis descendantibus, ut feudum conservetur in familia, vel certa gente; quapropter & *Familiare*, aut *Gentilitium* dicitur, vel *Feudum Familiæ*, sive dein descendentes agnati quoad alia defuncti vasalli bona hæredes sint, sive non. 4. *Ecclesiasticum*, *Krumbstabs-oder Krumbstäbisch-Lehen* / quod conceditur à Prælato Ecclesiastico in bonis ad Ecclesiam pertinentibus; vel, ut est probabile, quod Prælato aut Communitati Ecclesiasticæ etiam à Laico, v. g. ab Imperatore, concessum est: & *Saculare*, quod à Laico in bonis ad Ecclesiam non pertinentibus constituitur, & datur Laico. 5. *Ligium* à ligando antonomastice dictum, quia ita arctè ligat vasallum, ut Domino præstet fidelitatem adversus quoscunque (excepto tamen semper Summo Pontifice. *arg. c. 19. de Jurejur.*) & hinc à nemine, nisi à Superiore non recognoscante, concedi, nec à duobus Dominis recipi potest: & *non-Ligium*, in quo vasallus ita se obligat Domino ad fidelitatem, ut simul maneat obligatus antiquiori Domino, à quo aliud habet feudum, item Summo Principi, nempe Imperatori, vel Regi: & tale censetur ordinariè esse feudum. 6. *Datum*, & *Oblatum*: illud sumit initium à concessione Domini; istud à Vasallo, qui rem

rem propriam Domino obtulit in titulum & nexum feudalem. Sed oblatum potius ad feuda impropria referendum est, quia in eo potius Vasallus præstat beneficium Domino, quàm accipiat.

Species Feudi *Improprii* sunt I. *Hæreditarium*, 4
vel *simpliciter* tale, in quo succedunt omnes hæredes, etiam extranei, per testamentum vocati, proin multum habet de natura allodii, vel *secundum quid*, in quo succedunt quidem soli descendentes, at non solum masculi, sed etiam fœminæ, saltem deficientibus masculis, aut ubi successor feudalis adstringitur ad facta defuncti præstanda, aut alio modo succeditur, quàm recepta feudorum natura exigit. 2. *Fœmineum*, *Guncshel-Lehen*/ quod vel primitus à fœmina fuit acquisitum, vel cui adjectum est pactum, ut & fœminæ succederent, licet primus acquirens fuerit masculus: huic opponitur *Masculinum*, *Manns-Lehen*: cum enim feuda originaliter concedi consueverint ob servitia militaria, & ad propagandas familias sub eodem stemmata & nomine, *Stamm und Nahm*/ ad quod utrumque non quadrant fœminæ, feudum fœmineum rectè inter *Impropria* refertur. 3. *Francum* seu *Liberum*, *Grey-Lehen*/ in quo vasallus vel ad nulla servitia, & onerosas præstationes, obligatur, vel ad certa tantum, non autem ad omnia, v. g. non ad militaria, licet per se illa exigeret natura feudi. 4. *Emptitium*, quod non gratis, sed pro pecunia datur. 5. *Pignoratitium*, *Pfand-Lehen*/ quod à Domino debitore constituitur pignoris loco, ita ut à Domino possit redimi solutò debitò, & non simpliciter transeat ad descen-

dentes masculos vasalli. 6. *Bursaticum*, *Beut-*
tel-Lehen / quod nimirum servit bursæ Domini,
 cui *relevium*, *Lehen-Reich* / quod est vigesima
 pars pretii, quo æstimatur bonum feudale, pro
 in 5. pro 100. solvi debet toties, quoties sive
 in persona Domini, sive in persona Vasalli con-
 tingit mutatio: & talia sunt valde frequentia, &
 in Bavaria ferè omnia plebeja & rustica, ac ple-
 rumque sunt Emptitia. In his ultimis per se non
 est obligatio præstandi servitia personalia, aut
 canonem annuum. Succedunt hæredes ab inte-
 stato, etiam fœminæ, licèt petere debeant ad-
 missionem intra annum & diem. Si vasallus non
 habet hæredes ab intestato successuros, potest
 per actum inter vivos alienare feudum requisito
 consensu Domini, quem tamen iste sine justa cau-
 sa necesse est nequit. Si verò habeat hæredes ab in-
 testato, validè non alienat in extraneum sine con-
 sensu Domini, licèt consensus hæredum non re-
 quiratur. Sed de his Jus Bavar. tit. 11. art. 3. &
 4. consulatur. 7. *Feuda Personalia* vel *Tempora-*
lia, quæ nimirum ad dies vitæ, vel ad tempus
 alicui conceduntur, uti feudum *de Camera*, quan-
 do ex ærario Principis alicui assignatur certa pe-
 cuniæ summa: feudum *de Cavena*, quando ex
 cella Principis vel horreo certa vini vel frumen-
 ti quantitas: feudum *Quardia*, quando dicti pro-
 ventus annui ob onus custodiendi arcem vel
 alias res conceduntur: feudum *Castaldia*, quan-
 do ob onus administrandi œconomiam: feudum
Advocatia, quando ob alia negotia: & feu-
 dum *Aulicum*, quando ob officium Aulicum ali-
 cui ad certum tempus constituuntur: feudum
Sol-

Soldata verò, quando sine omni onere. Sed hæc impropriissima feuda ferè in desuetudinem abierunt; exceptis in Germania quatuor officiis *Pincerna, Dapiferi, Camerarii, & Mareſchalli*; quæ in Principatibus & Episcopatibus hodie dum durant, & cum feudis, quibus annexa sunt, ad hæredes masculos perpetuo transeunt. Reliquis successerunt Stipendia, Salaria, & Pensiones gratuita.

Dico 3. Feudum *effectivè* præcipuè sumptum 5
acquiritur tribus modis. 1. Contractu seu conventionione feudali, quæ completur per investituram, ut acquiratur jus in re. 2. Præscriptione. 3. Successione. Sed de singulis aliqua sunt notanda, & quidem de *primo modo*, Investituram, *Belehnung/ Lehens-Empfangnus/* esse actum, quo Dominus Vasallo fidelitatem promittenti possessionem feudi concedit: si realiter eum introducat, vocatur Investitura *propria*, si solùm tradatur signum cum verbis Investituram significantibus, *abusiva*: hanc aliqui negant sufficere, sed meliùs affirmant alii propter textum 2. *feud. tit. 33.* præsertim cùm in allodialibus traditio ficta, & per signum fieri possit, & Jus Feudale aliter non probetur disponere; saltem sufficet ad hoc, ut facta traditione signi facultatem acquirat Vasallus propria auctoritate capiendi possessionem actualem. Aliqua Investitura omnino necessaria esse dicitur 1. *F. 25.* cùm dominia rerum non nisi traditionibus transferantur, non pactis. *l. 20. C. de Pactis.* Dein observa, vasallum posse feudum, vel partem feudi, rursus alteri subinfundare, & alterum investire, etiam sine consensu

Domini, modò huic quoad servitia, aut alia, nihil damni emergat. 2. Feud. 34. §. 2. & non ultra tempus, quo subinfeudans retinet jus in feudo; nam *resoluto jure dantis resolvitur & jus accipientis*, ut habet Brocardicum, item observa, etiam Communitatem esse capace[m] accipiendi feudum, licet constituere debeat *quasi-Vasallum*, eimen *Lehen-Trager* / qui accipiat Investituram, & quo mortuo Communitas, utpote quæ nunquam moritur, petat renovationem Investituræ.

De *secundo modo* animadvertite, eodem tempore per Præscriptionem acquiri feuda, quo allodia immobilia, vel immobilibus æquivalentia, ut sunt jura incorporalia, v. g. venandi &c. quia Jus Feudale nihil videtur immutasse circa tempus Præscriptionis: unde absente titulo, nimirum Investitura, requiritur tempus longissimum 30. vel 40. annorum, ut quando quis 30. annis possedit rem allodiam alicujus tanquam feudalem, ipsi fidelitatem & servitia præstando, atque sic velut Dominum agnoscendo: aut vicissim, quando rem propriam & allodiam tenuit tanquam feudalem, ac alteri tanquam Domino directo, qui verò talis non erat, fidem & servitia exhibuit 30. annis: his casibus præscribitur jus feudale, à Vasallo in priori, à Domino autem in posteriori casu. 2. F. 26. §. 4. Econtra interveniente titulo sufficit tempus longum, nempe 10. anni inter præsentem, & 20. inter absentes: v. g. si quis per Investituram accipit rem in feudum ab eo, qui dominus rei non erat: vel si quis fuit investitus in re feudali, sed ad alium vasallum spectante, eamque possedit longo tempore, dominium utile acquirit. text. in 4. F.

87. Nec

§7. Nec enim apparet, cur plus temporis requiratur ad acquirendum dominium utile, quàm ad acquirendum per viam Præscriptionis dominium plenum, ex directo & utili conflatum.

De tertio modo nota, successionem ex Testamento non dari regulariter in feudo. 1. F. 8. pr. nisi nempe vel simpliciter Hereditarium sit, vel Novum, in quo descendentes necdum habent jus quæsitum, vel Bursaticum, juxta Jus Bavar. art. 4. cit. vel denique nisi in feudo proprio accedat consensus tam Domini directi quàm Agnatorum. Proin in feudo Gentilitio seu Hereditario ex pacto & providentia sola successio ab intestato locum obtinet, & quidem eo modo & ordine, quo succeditur in allodialibus. 2. F. 37. pr. ubi nempe Jus Feudale non disponit aliter, uti in quibusdam facit. Unde

Quæres, quinam succedant in feudo Familia, & Proprio? §. nisi aliud per Pacta conventum sit, soli descendentes masculi, naturales & legitimi simul, non laborantes vitiò corporis aut mentis, & quidem primò filii, dein nepotes in infinitum, ac si plures sint in eodem gradu, in capita, nisi feudum sit individuum. Communis ex Jure Feudali, nimirum 1. F. 1. 6. & 8. item 2. F. 11. 13. 26. 36. 50. Ubi deficiunt Descendentes, in Feudo Antiquo (non in Novo. 1. F. 1. §. 2. & 2. F. 11. 12.) vocantur Collaterales agnati, nempe fratres defuncti vasalli, eorùmque filii, modò sanguinem ducant à primo acquirente (& sic etiam isti vocari possunt Descendentes respectu primi acquirentis) sine distinctione inter fratres germanos, & consanguineos, iterum in capita, liberi tamen unius

fratris jam defuncti jure repræsentationis ac in stirpem; quod tamen jus repræsentationis cessat, ubi fratres, & eorum liberi desierunt; & tunc succedunt semper agnati gradu proximiores ultimo possessori, non primo acquirenti, atque ita, ut, si feudum semel ad aliquam lineam collaterallem pervénit, non antè ad aliam transeat, quàm si illa penitus defecerit. Rursus communis ex 1. F. 8. 2. F. 11. 31. 50. Unde à successione excluduntur 1. Ascendentes, pater vel avus Vasalli defuncti. 2. filii naturales tantùm, consequenter & spurii, & legitimi tantùm seu adoptivi, atque etiam legitimatedi, nisi legitimatedi sint per subsequens Matrimonium. 3. filii Clerici, aut Religiosi effecti, muti, surdi, cæci, claudi, furiosi, mente capti (licèt hi vi consuetudinis dicantur hodie admitti præstitis per Vicarios servitiis) filia, neptes, & omnes fœminæ; tum quia hæ personæ ad servitia militaria, & pleræque etiam ad propagandam in flore familiam, quæ sunt propria & naturalia hujus feudi, non sunt idoneæ. 4. cognati tantùm, seu ex fœminis, filia vel sorore Vasalli, descendentes consanguinei, item fratres uterini tantùm: *ad cognatos enim beneficium (feudum) non pertinet, neque beneficii successio.* 2. F. 11. cit.

Circa successionem Descendentium adhuc advertite 1. eos in feudo succedere, licèt à patre fuissent exhæredati quoad reliquam hæreditatem; quia feudum ipsis debetur & quæsitum est à primo acquirente, & nulla ordinatio defuncti locum habet in feudo. 1. F. 8. Econtra 2. filium nec in feudo succedere, si reliquam patris hæreditatem repudiet. 2. F. 45. 51. §. 4. quod tamen ad alios agno-

agnatos non extenditur. 3. filium, si succedat in feudo obligari ad solvenda debita à patre contracta, regulariter tamen non agnati collaterales; quia filius solus non potest repudiare reliquam patris hæreditatem, si velit succedere in feudo.

Dubitabis, an ergo Clerici & Religiosi, item 7
 fœminæ, nunquam sint capaces succedendi in feudo? R. 1. in feudo familiæ & proprio nunquam, juxta dicta. R. tamen 2. Clerici & Religiosi ad dies vitæ præ agnatis remotioribus capaces sunt succedendi in feudo Improprio, & non strictè Gentilitio, nempe si feudum sit hæreditarium, fœmineum, emptitium, francum, quod nulla requirit servitia personalia, vel ita, ut per alium præstari possint, vel talia, quæ sine indecentia à Clericis & Religiosis personaliter obiri possunt, uti esset benedicere Mensæ, concionari in Aula &c. Ita enim supponitur 2. F. 40. §. *fn. inc. 6. & 7. de for. comp.* Et confirmatur ex consuetudine, utique vel maximè attendendâ in hac materia, vi cujus in Germania Episcopi, Abbates & alii Prælati Ecclesiastici feuda ab Imperio & Imperatore obtinent, imò & Canonici ad successionem in feudis admittuntur, uti testantur præstantissimi Feudistæ apud & cum D. Christoph. de Chlingensperg *de Feudis c. 6. q. 18.* R. 3. Fœminæ pariter succedunt in feudo fœmineo, hæreditario, emptitio &c. sed ita, ut non admittantur, quamdiu Masculus supereff, etiam alterius lineæ, originem tamen habentis à primo acquirente; imò masculus ex fœmina etiam descendens præfertur fœminæ. 2. F. 17. 18. 30. nisi feudum sit simpliciter hæreditarium, aut fœmineum cum jure primogenituræ.

Id quæstionis est ventilatæ, an fœmina, aliàs feudi capax, semel à successione per masculum exclusa, maneat deinceps perpetuò exclusa, etiam si postea omnes masculi deficient? Ad quod §. 4. probabiliùs non manet perpetuò exclusa, sed, ubi nullus superest ampliùs masculus à primo acquirente descendens, ad successionem admitti debet. text. clarus in 2. F. c. 17. cit. ibi: *non patet locus fœminæ in feudi successione, donec masculus superest ex eo, qui primus de hoc feudo fuerit investitus*: ergo fœminæ solùm sub conditione, si & quamdiu masculus superest, excluditur, consequenter masculis deficientibus feudum aperitur fœminæ, non Domino. Cæterùm communis DD. ex æquitate & longissima praxi observat, fœminis à feudo exclusis, & aliunde ex hæreditate non habentibus alimenta, & dotem competentem, ea præstari & constitui debere in feudo non solùm à fratre, sed etiam à quovis agnato, ad quem devolvitur, imò & à Domino, si ad hunc fuerit reversum feudum.

Objic. I. Vasallus, si Clericus fiat aut Religiosus, amittit feudum jam habitum. 2. F. 26. §. 4. *quia desit esse miles sæculi, qui factus est miles Christi: nec beneficium pertinet ad eum, qui non debet gerere officium.* 2. Feud. 21. ergo multò minùs admitti debet ad successionem in feudo nondum habito, ut in terminis habet textus in 2. F. 30. in fin. 2. In 1. F. 6. §. 1. sic habetur: *siquis eo tenore feudum acceperit: ut ejus descendentes masculi & fœminæ illud habere possint: relictò masculò, ulterius fœminæ non admittuntur.* Et in subsequente §. 2. dicitur: *mutus feudum retinere non potest.* ac de-

demum subjungitur: & his omnibus casibus feudum amittitur, & ad dominum revertitur: ergo fœmina semel exclusa deinceps non amplius admittitur, & feudum aperitur Domino, sicut quando Vasallus est mutus, qui succedendi est incapax. R. ad 1. Illi textus exaudiendi sunt de feudis strictè Gentilitiis, in quibus servitia personalia, statui Ecclesiastico indecora, ac indispensabiliter per ipsum Vasallum præstanda, exiguntur, non de aliis, in quibus Jus Feudale non stringit, ut fatentur optimi Feudalistæ, Rosent. Vultejus, Schrader. &c. licèt heterodoxi; vel correctum est à Jure Canonico c. 6. & 7. cit. utpotè in præjudicium personarum Ecclesiasticarum disponere præsumens, easque à successione absque causa excludere. Ad 2. idè ulterius vel facit sensum, quòd *ultra*, h. e. juxta masculinum non succedat fœmina, vel quamdiu masculus superest, etiam ulterior seu remotior gradu. Verba finalia textûs solùm referenda sunt ad mutum, de quo in §. 2. disponitur, ita ut sensus sit, *his omnibus casibus*, ubi Vasallus est mutus, *feudum ad Dominum revertitur*. Ratio sic interpretandi inter alias est hæc, ut evitetur contradictio Juris Feudalis, & textus minùs clarus conformetur cum textu longè clariori in 2. F. 17. cit.

Dico 4. Dominus directus ex contractu feudali obligatur 1. Vasallo præstitâ fidelitatis promissione feudum tradere, eumque in vacuam possessionem mittere, concessô dominiô utili. 2. præstare evictionem, si rem alienam, ignorante id Vasallo, tradidit. 3. servare vicissim fidelitatem Vasallo, nimirum cavere, ne, Vasallo, vel ejus rebus, aut familiæ vis inferatur aut periculum struatur,

ne

ne injuria inferatur &c. 4. præstare culpam etiam levem, per quam ipsi nocuit. Sumuntur hæc ex 2. F. 6. 7. 25. & ex l. 5. §. 2. ff. commod.

9 Dico 5. Vasallus obligatur 1. Domino promittere, vel, si is exigat, etiam jurare fidelitatem, quæ consistit in eo, ut avertat damna in vita, honore, & bonis Domino, aut personis ei proximè conjunctis impendentia, consiliò & auxiliò adjuvet, ac positivè defendat in vita, honore & bonis, secreta non própalet, ac nihil adversùs eum machinetur. 2. præstare servitia secundùm tenorem conventionis & Investituræ, vel secundùm consuetudinem, modò à Domino requisitus fuerit, imò, ubi gravius est periculum, etiam ultrò. 3. Dominum tanquam Superiorem agnoscere, & coram ipso tanquam Judice, & Paribus Curia, seu Convasallis, in causa feudali respondere. 4. re feudali, prout decet diligentem patremfamilias, & juxta inita pacta, uti, ac frui, atque damna, quæ per culpam etiam levem intulit, compensare. 5. non alienare feudum (nisi sit hæreditarium) irrequisitò Dominò. 6. petere renovationem Investituræ intra annum & diem, quoties contingit mutari Dominum, vel Vasallum, solutò, prout hodierna habet praxis, releviò. Desumuntur hæc ex 2. F. 3. 6. 7. 23. 24. 44. 52. 55.

10 Dico 6. Ex his mutuis obligationibus utriusque oritur *actio Feudalis* (quia est contractus bilateralis, & propterea bonæ fidei) Domino quidem adversùs Vasallum ad ea præstanda, ad quæ hunc, Vasallo autem adversùs Dominum ad ea præstanda, ad quæ istum obligari diximus. Quæ actio est personalis, rei persecutoria, utrinque transiens

fiens ad hæredes. Competunt insuper utrique interdicta possessoria, & Vasallo rei vindicatio utilis, Domino autem directa, adversus quoscunque, uti de Emphyteusi dictum est.

Dico 7. Feudum effectivè & objectivè sum- I I
 prum, amittitur ex triplici capite. 1. *ex parte rei feudalis*, ut si intereat. 2. *ex parte Domini*, ut si contra Vasallum committat tale delictum, propter quod Vasallus contra Dominum delinquens amittit dominium utile. 2. *F. tit. 26. V. Domino committente. & tit. 47.* aut si sine consensu Vasalli alienet proprietatem, excepto casu, quo alienat universitatem bonorum, cui feudum est annexum. per *tit. 6. & 26. Feud. 2.* aut si decedat sine hærede; in his enim casibus dominium directum cum utili consolidatur, & ad Vasallum devolvitur, qui & succedit exclusò Filiò, ut tenent Feudistæ communiter propter mutuam correlationem, & mutuum fidelitatis nexum, qui datur inter dominum & Vasallum, & ideo ad imparia judicari non debent. 3. *ex parte Vasalli*, quod dupliciter fieri potest. 1. sine culpa seu delicto, ut si moritur sine hærede ad feudum qualificato: si feudum refutat, h. e. renuntiat feudo, aut illius retinendi fit incapax, v. g. propter cæcitatem, & alius, ad quem agnationis jure devolvatur, non adest. Et in his casibus feudum dicitur *aperiri Domino, fällt dem Herren haimb.* 2. ex culpa seu delicto, quod in hac materia vocatur *Felonia*, propter quam feudum dicitur *committi, cadere in commissum, fieri caducum, verwürct / verworct* &c.

Talia

Talia delicta vel sunt *omissionis*, ut si intra annum & diem à cœpta possessione feudi negligenter Investituram non petit: si servitia, cùm posset & deberet, præstare renuit: si Domini vitam vel bona in periculo posita eripere, machinationes noxias avertere, in prælio derelictum tueri, vel vulnerato assistere neglexit. 1. F. 22. 2. F. 24. 52. &c. Vel sunt *comissionis*, ut si directè offendit personam Domini, vel ejus honorem, aut bona invasit: ejus secreta revelavit: fœdus & amicitiam cum Domini hostibus contraxit: si eum criminaliter accusavit, vel sponte testem aut Advocatum contra ipsum saltem in causa criminali egit: aut si indirectè offendit Dominum, lædendo personas valde conjunctas aut ad illius familiam pertinentes, v. g. rem turpem habendo cum uxore, filia, sorore Domini, vel cum uxore filii, aut cum nepte ex filio: item si proprium parentem, nepotem &c. occidit, crimen læsæ Majestatis, vel aliud (licet nec directè nec indirectè in Dominum directum) valde atrox commisit, ex quo redditus infamis honestè in Curia Domini stare non amplius potest. 1. F. 5. 17. 21. & 2. F. 6. 7. 24. 33. 51. 57. Denique si rem feudalem notabiliter fecit deteriorem: si illam effectu secuto alienare attentavit alienatione cæteroquin (præcisivè à consensu Domini non adhibito) validâ, & propriè dictâ, per quam transfertur in alium utile dominium. 2. F. 6. 9. 38. 42. 44. 52. 55. Ad quam etiam referatur oppignoratio vera, per quam feudum oppignoratum simul traditur; non verò hypothecatio, licet & hæc invalida sit, si fiat sine consensu Domini, & Agnatorum, ut isti indè non teneantur:

tur:

tur: sicut & transactio, quæ fit bona fide, & ita, ut res maneat feudalis, licet in colligante in transferatur, est permiffa, etiam sine consensu Domini. 2. F. 26. v. *si Vasallus de beneficio.* & 2. F. 43. Et in his casibus, si feudum sit Novum, simpliciter revertitur ad Dominum. per *tit. 24. in fine v. si tamen. F. 2.* si Antiquum, facienda est distinctio: vel enim delictum est commissum in ipsum Dominum directè vel indirectè: vel facta injusta alienatio? & feudum revertitur quidem immediatè ad Dominum, at solum quamdiu delinquens, aut ejus filii, aut descendentes (saltem si sint hæredes delinquentis in aliis bonis, uti ordinariè debent esse, si velint succedere in feudo) vivunt, postea verò redit ad Agnatos. 2. F. 26. §. 5. & 2. F. 31. 38. 44. 55. & 4. F. 78. Vel delictum fuit commissum in extraneum, & tunc nullatenus ad Dominum, sed ad agnatos feudum pervenire debet. 2. F. 24. v. *denique.* & *tit. 37.* Sicut etiam, si Prælatus Ecclesiæ feloniam committat, solum tamdiu feudum revertitur ad Dominum, quamdiu Prælatus vivit, aut non amovetur: dein verò redit ad successorem. 2. F. 40. per c. 76. de R. J. in 6. ibi: *delictum personæ non debet in detrimentum Ecclesiæ redundare.*

Dico 8. Ut feudum amittatur in casu tam *Aper-* 12
tura, quàm *Felonia,* opus est voluntate Domini declarantis se feudum velle pro *aperto* vel *com-*
misso habere. 2. F. 21. 22. item sententiâ vel con-
demnatoriâ, si caducitas est dubia, vel declara-
toriâ, si caducitas est notoria. 1. F. 21. 22.

2. F. 21. 22. *citt. Jus Bavar.*

tit. 12. art. 6.

O. A. M. D. G.

